

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 78 · 10. mai
Sesjonen 2022–2023

Møte onsdag den 10. mai 2023 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 78):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:10]: Den innkalte vararepresentanten for Hordaland, Sara Bell, har nå tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Sverre Myrli og fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om permisjon for representanten Marian Hussein– begge i tiden fra og med 11. til og med 15. mai for å delta som valgobservatører for OSSEs parlamentarikerforsamling i Tyrkia

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Akershus: Tobias Hangaard Linge
For Oslo: Cato Brunvand Ellingsen

Presidenten [10:00:48]: Representanten Sivert Bjørnstad vil framsette et representantforslag.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:01:04]: På vegne av representantene Bengt Rune Strifeldt, Hans Andreas Limi, Helge André Njåstad, Terje Halleland, Marius Arion Nilsen, Bård Hoksrud, Silje Hjemdal, Roy Steffensen og meg selv har jeg gleden av å fremme et forslag om en ny næringspolitikk for å styrke Norges konkurransekraft.

Presidenten [10:01:21]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:28]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:01:29]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsminister Jonas Gahr Støre vil møte til muntlig spørretime.

Statsministeren er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Erna Solberg.

Erna Solberg (H) [10:01:54]: I morgen kommer revidert nasjonalbudsjett, og dermed er også grunnlaget for regjeringens økonomiske politikk oppe til ny disku-

sjon. Jeg ville kanskje kalt det reversert nasjonalbudsjett i år. Vi har sett mange tendenser til at regjeringen vil reversere vår, altså den forrige regjeringens, politikk. Nå ser vi også tydelige tendenser til at man skal reverse sin egen politikk fra i høst. En rekke punkt som det ble kuttet inn på og strammet inn på i fjor, er nå lagt inn med en økning igjen. Noe av det er helt bra, og noe av det mente vi også, men vi har altså reelt sett i fire måneder ikke hatt et fungerende statsbudsjett fordi man har skjovet så mange store utgifter foran seg. Da er det viktig å spørre regjeringen: Hva slags økonomisk politikk og hvilke utsikter er det de faktisk ser?

I høst definerte regjeringen sin politikk med at det skulle være en trygg økonomisk styring, og at det nå var å bruke mindre oljepenger over statsbudsjettet. I lang tid har svaret på de fleste utfordringene i Norge vært å øke oljepengetruken. Den tiden er forbi. Å bruke mer penger nå vil skape nye problemer fordi vi risikerer å bidra til en lønns- og prisstigningsvekst som holder seg så høy at sentralbanken må øke renten mer og raskere enn nødvendig. Det var pressemeldingen om budsjettet fra i fjor, altså budsjettet for inneværende år.

Så har nå statsministeren og finansministeren nylig annonsert det motsatte budskapet. Nå skal det brukes mye mer penger i revidert nasjonalbudsjett. Tiden for det som ble definert som trygg økonomisk styring, er åpenbart forbi. Da er det grunnlag for å stille spørsmål til statsministeren: Hva er det som gjør at det nå er grunnlag for å bruke mer oljepenger? Er det lavere prisvekst? Er det en annen konjunkturutvikling? Hva er grunnlaget for at det å holde igjen ikke lenger er et budskap i den økonomiske politikken?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:04:01]: Regjeringens mål for den økonomiske politikken er å sikre trygg styring i en urolig tid. Det er å sikre at folk som er kommet i jobb – 110 000 flere i fjor – kan være trygge for jobbene sine, og at vi kan holde på det gode nivået nå. Det var etablert rekordmange nye foretak første kvartal i år. Norsk økonomi går sånn sett godt i et urolig vær. Det er det vi skal styre gjennom.

Fjoråret var preget av at prisstigningen og lønnsstigningen var høyere enn forutsatt fra finansdepartement og regjering og de ledende fagmiljøene. Vårt mål har vært at det budsjettet vi vedtok, som var et ansvarlig budsjett som satser på velferd og arbeid, kan gjennomføres som vedtatt. Derfor sa vi også i budsjettet vi la fram, at det er heftet usikkerhet ved tallene for prisstigning. Det er riktig at budsjettet var stramt. Det skulle det være. Det tror jeg folk som har mottatt det budsjettet, også har erfart. En lang rekke prosjekter som kunne pådratt seg store kostnader, ble satt på vent. En rekke valgløfter er satt på vent for å ha et ansvarlig budsjett.

Det vi har gitt signal om, er at når det gjelder de viktige offentlige tjenestene som ivaretar folks velferd, skal vi kompensere for den prisøkningen, og det kommer til å komme i revidert budsjett. Det vi kommer til å legge inn av økt oljepengebruk i revidert budsjett, er knyttet til utgifter Norge må dekke inn, som er avgjørende i den situasjonen vi er i, og som det er ansvarlig å gjøre. Vi er i et Europa i krig. Vi skal ta imot flere flyktninger på en ansvarlig måte – flere enn vi antok. Vi skal støtte Ukraina gjennom Nansen-programmet, en stor støtte med bred støtte her i Stortinget. Vi skal ha pris- og lønnskompensasjon. Bare det i seg selv er et stort løft som vi skal gjøre på en ansvarlig måte nå i 2023 for å nå de målene jeg sier: trygg styring, å sikre jobbene til folk og å bidra til omstillingene Norge skal gjennom i det grønne skiftet. Det er vi godt i gang med, og tallene i den sammenheng er gode – langt bedre for Norge enn for landene rundt oss.

Erna Solberg (H) [10:06:01]: Statsministeren svarte ikke på spørsmålet mitt om det er noe i konjunktorene som tilsier at det er rom for å bruke mer penger nå. Eller om det er slik at man nå, med åpne øyne, skal bruke mer penger og gjøre det som var gjennomgangstonen fra regjeringen og regjeringens representanter i hele budsjettbehandlingen i fjor – ute i møte med næringslivet, som fikk høyere skatter – nemlig at man gjorde dette for å hindre at man fikk økt rente og økt lønns- og prisvekst. I dag fikk vi nye prisveksttall, som er høyere enn anslagene som Norges Bank la opp til i forrige rapport. Norges Bank har økt rentebanen sin. Det er veldig mange tegn som tyder på at vi ikke er i en annen økonomisk situasjon, og likevel annonserer man nå at man skal bruke mer penger.

Så mitt spørsmål til statsministeren er igjen: Er det den økonomiske situasjonen som har endret seg, eller er det ubehaget for regjeringen ved å stå ved kutt på områder de valgte å kutte på i høst, som er avgjørende?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:07:08]: Nei, og da tror jeg at jeg skal svare representanten ved å si: Det er ikke noe særskilt i konjunktorene nå som gjør at det er behov for å øke oljepengebruken for å bidra til høyere aktivitet i norsk økonomi – ikke noe særskilt i den retningen. Jeg sa at hovedgrunnen til at vi kommer til å øke oljepengebruken er knyttet til de utgiftene som et urolig Europa krever av oss, og for at vi skal gjennomføre et statsbudsjett i tråd med intensjonene. Det var et stramt statsbudsjett, som offentlig sektor forbereder seg på – sykehus, universiteter, kommuner – og på slutten av året så vi at prisstigningen var av en slik karakter at innstrammingsene ville blitt vesentlig større om vi ikke gikk inn og gjorde det vi nå har til hensikt å gjøre, nemlig å kompensere for den prisøkningen. Det er ikke veldig raust, men det betyr at sykehusene altså får kom-

pensert med 2,5 mrd. kr mer, i tillegg til måten vi styrker sykehusene på. Da får vi gjennomført de planlagte prosjektene som er i sykehusene, og det er viktig for hele økonomien.

Men det er krigen i Ukraina og konsekvensene av den, med tanke på både pris og flyktninger, som er hovedårsaken.

Erna Solberg (H) [10:08:11]: Jeg er glad for at det ble avklart at det ikke er noe i realøkonomien som tilsier at man må gjøre endringer og bruke mer oljepenger. Det betyr altså at vi gjør det som regjeringen selv sa i pressemeldingen sin i høst; vi risikerer å bidra til at lønns- og prisveksten holder seg så høy at sentralbanken må øke renten mer og raskere enn nødvendig.

Det var jo det som skjedde i januar. I forbindelse med regjeringens strategikonferanse var det et optimistisk intervju med finansministeren og statsministeren, hvor de sa at de skulle få strømprisene ned, at de skulle få prisveksten ned, at de skulle få renten til å stabilisere seg. Det motsatte har skjedd: Renten er økt, og prisstigningen har økt betydelig i forhold til det som det da lå an til. Ved inngangen til 2023 var prisstigningen på 5,9 pst., og den skulle altså ned, ifølge finansministeren og statsministeren. Nå er den på 6,4 pst., og prognosene viser at renten vil øke fremover.

Da er mitt spørsmål: Er det med åpne øyne at regjeringen vil bruke mer penger, for å sende en regning til alle unge med boliglån?

Statsråd Jonas Gahr Støre [10:09:16]: Øynene er vid åpne, og det var et gripende godt intervju som finansministeren og jeg ga da. Det var et syn om at vi kan få til en myk landing i norsk økonomi. Det var et intervju vi ga i januar, med sikte på 2023.

Det er riktig at rentene har økt i tråd med det Norges Bank har ansvaret for – mindre enn i andre land. Det er riktig at prisene stiger, det er et internasjonalt fenomen, og mye kom gjennom importerte priser. Se på matvareprisene: De har økt i Norge og er hovedårsaken til at vi nå er på 6,4 pst. – det hørte vi i dag – men det er vesentlig mindre enn landene rundt oss. Sverige og Danmark har matvareprisøkninger på opp mot 20 pst.

Når det gjelder strømprisene, er det riktig at vi har mål om å få dem ned, og de har kommet ned, men vi har fortsatt en vei å gå. Det var ikke slik at vi i det intervjuet vi ga, sa at dette er det vi skal oppnå per 10. mai. Målet er at vi skal ha en kurs, en trygg økonomisk styring, komme oss gjennom dette, få til en myk landing, holde folk i jobb, sikre velferden – og det er det vi bidrar til med det reviderte budsjettet som kommer i morgen.

Erna Solberg (H) [10:10:19]: Det intervjuet ga uttrykk for at det var lysere utsikter. Etter det har renten

steget, prisstigningen har blitt høyere, og dagens kommentarer til prisstigningstallene er at renten kommer til å øke enda mer. Det er grenser for historiefortelling.

Jeg er opptatt av dette fordi det er viktig med trygg økonomisk styring, fordi fordelingen av penger betyr noe, ikke minst for yngre generasjoner som nå har kjøpt seg bolig i et høyt priset boligmarked, og som sliter med å betale regningene sine. Det vil ha ringvirkninger hvis vi ikke har en økonomisk politikk som bidrar til det.

Da går mitt spørsmål over til følgende: Hva er det i strukturene som regjeringen kan bidra til, slik at vi f.eks. kan få et større arbeidstilbud? For det er jo mangelen på arbeidskraft som er en av driverne i den innenlandske økonomien. Det regjeringen så langt har gjort, er å gjøre det vanskeligere med innleie og midlertidige jobber.

Ser regjeringen at politikken de fører på arbeidsmarkedet, bidrar til at vi strukturelt får større problemer og økt rente?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:11:21]: Overhodet ikke. Jeg må si at det er en drøy påstand fra representanten Solberg, med tanke på hva som skjer i arbeidsmarkedet.

Det kom 110 000 flere i jobb i fjor. Det er 130 000 ledige jobber der ute nå. Bedriftene ber om og skriker etter arbeidskraft. Jeg var på en konferanse med Norsk Industri i går, og de bekrefter det. Så mitt fokus er på de neste 100 000, de mellom 16 og 30 år som er utenfor utdanning, opplæring og arbeid, hva vi gjør for dem strukturelt for å få dem i jobb. Da har vi en ungdomsgaranti, vi har en styrking av Nav, og vi har økt tilrettelegging for bedriftsintern opplæring for å tette gapet.

Under representanten Solberg ble det 55 000 flere uføre, en dobling av de unge uføre, og veldig lite viktig og virksom politikk som gjør at man kan kombinere trygd og arbeid. Vi forsøker nå å gå nye veier for det, for at flere kan komme i jobb, og på den måten styrke arbeidstilbudet som vi sårt trenger.

Erna Solberg (H) [10:12:17]: Samtidig har altså antallet unge som står utenfor arbeid eller utdanning, ikke vært lavere på lang, lang tid enn det det var i 2021 – så det kom mange positive tegn ut av den forrige regjeringen også.

Jeg er mest opptatt av at når vi står i den situasjonen vi har nå, må vi sørge for at vi får flere til å jobbe mer. I går var en av opplysningene da arbeidsmarkedsundersøkelsen kom, litt økt arbeidsledighet, særlig blant unge studenter som ønsker seg en deltidsjobb. Deltidsjobber har regjeringen begrenset i form av de endringene som trådte i kraft 1. januar i år. I tillegg gjorde man et betydelig kutt i arbeidsmarkedstiltak, som jeg nå forstår at man angrer på.

I det reverseringsalternativet som kommer i morgen, går man, så vidt jeg forstår, tilbake til å gjøre det

samme som det Høyre gjorde, nemlig å ha en høyere aktivitet på arbeidsmarkedstiltak i inneværende år, nettopp for å løfte dem som står utenfor arbeidslivet inn i arbeidslivet og følge dem sterkere opp.

Dermed er mitt spørsmål: Angrer regjeringen på de kuttene de gjorde i høst, som nå har bidratt til at færre har fått hjelp enn det det kunne vært?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:13:22]: Denne regjeringen arbeider for at midlertidighet ikke skal være normen i arbeidslivet. Mer heltid, mer tilrettelegging for at man kan få hele, faste jobber, er bra for folk som er i jobb.

Når det gjelder arbeidsmarkedstiltak, er jeg åpen for å si at vi alle må tenke nytt, fordi arbeidsmarkedstiltak lenge typisk har vært rettet mot et verft som er i en lavkonjunktur, der folk er permittert, og hvordan vi får dem tilbake i jobb. Det er det mindre av nå. Arbeidsmarkedstiltak i dag, hvor vi har lav ledighet, handler om de neste 100 000, og hvilke tiltak vi har for at de kan komme i jobb. En av versjonene der er en ungdomsgaranti, flere hundre millioner kroner til å få ansatt flere som kan matche behovet som arbeidslivet har, med de som kan komme i jobb, i tillegg til mer individuell oppfølging, mer tilrettelegging, mer kombinasjon av trygd og lønn og å prøve ut nye ordninger.

Vi har ikke alle svar på hvordan dette skal gjøres, men min regjering er opptatt av at vi her må satse på det vi vet virker, men også være villig til å prøve nye ting for at vi kan få flere i jobb. Det er en annen type arbeidsmarkedssatsing, og den kommer vi også til å markere i budsjettet i morgen.

Erna Solberg (H) [10:14:27]: Jeg er helt enig i det. Derfor var vi så forbauset over at regjeringen kuttet så mye i arbeidsmarkedstiltakene i budsjettet i høst, og så er vi glad for at de nå angrer på det kuttet de gjorde, at de nå gjør det samme som Høyre, nemlig holder et høyt trykk på det og følger opp. Vi har jo fått rapporter om at det f.eks. er tomt for lønnstilskudd rundt omkring på mange kontor, noe som betyr at de som trenger litt hjelp for å komme i jobb, ikke får den muligheten fordi støtteordningene ikke er der – på grunn av regjeringens kutt, kutt som ble begrunnet i at man skulle få lønns- og prisstigningen ned. Det har altså regjeringen så langt mislyktes med i sin økonomiske politikk. Nå innrømmer de også at de har mislyktes i å styrke dem som skal inn i arbeidslivet. Derfor reverserer de sine egne budsjettkutt.

Siden denne regjeringen tiltrådte og frem til nå, er det i revidert nasjonalbudsjett kuttet i arbeidsmarkedstiltakene med 0,5 mrd. kr, i forhold til det den forrige regjeringen la inn i budsjettet for 2022. Derfor gjør ikke denne regjeringen noe med de grunnleggende årsakene.

Da er spørsmålet: Angrer statsministeren på det budsjettet han la frem i høst?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:15:34]: Jeg tror vi får ta fordelingen av anger i en annen diskusjon. Angrer regjeringen Solberg på at de innførte generell adgang til midlertidige ansettelser? Det skapte mer usikkerhet, mer problemer med å ansette folk i helse- og omsorgssektoren, og det bidrar til at vi har mangel, ustabilitet, i deler av den sektoren. Jeg er opptatt av at vi lærer av det som er utfordringene der ute. Det var grunn til å ta ned noen arbeidstiltak, fordi arbeidsmarkedet ser annerledes ut med lavere ledighet, og så satse på – basert på kunnskap – å bygge opp de ordningene som kan få folk i jobb. Dette er en helhet, historiefortellingen til Erna Solberg får være hennes, jeg skjønner godt at det kommer fra opposisjonen. Realiteten er at norsk økonomi klarer seg til sammenligning veldig bra. Jeg mener det er grunn til å si at det er lyse utsikter der fremme, det er rom for å få en myk landing for norsk økonomi. Vi har prisstigning, veldig mye av den er importert gjennom et internasjonalt fenomen. Norge klarer seg bedre gjennom denne brottsjøen enn de aller fleste landene rundt oss, og det har vi til hensikt å fortsette med gjennom en trygg økonomisk styring og en ansvarlig bruk av fellesskapets penger.

Erna Solberg (H) [10:16:39]: Jeg tenker at realitetene viser at den trygge økonomiske styringen nå har gitt motsatte resultater av det regjeringen så for seg i januar, og det kan statsministeren kanskje være ærlig nok til å innrømme. Renten har gått opp, prisstigningen er høyere, vi har hatt en mild vinter, og jeg skal gi kred for at milde vintre gjør at strømprisen ikke blir så høy. Så kan regjeringen tenke på om de har ansvar for det, eller om Gud eller noen andre – værgudene – har ansvaret for det.

Vi må altså tenke ut en politikk som over tid bidrar til å øke arbeidstilbudet og bidrar til at det er enklere å komme i jobb. Denne regjeringen har ikke gjort noe på det. De har skapt nye flaskehals for mange bedrifter når det gjelder å skaffe seg arbeidskraft, bl.a. gjennom innstrammingene i utleie. Etter at regjeringen fremmet forslag om utleie, kom Arbeidstilsynet med en rapport som sa at det egentlig ikke lenger var noen overtramp fordi de gamle reglene endret seg. Angrer regjeringen nå på at de bidrar – med sine regler – til at det blir vanskeligere å få arbeidskraft?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:17:44]: Jeg tror faktisk at Gud har ansvaret for en del forhold i livet, men jeg tror det var politikk og økonomi som førte til at vi i fjor hadde den sterkeste veksten i investeringer i Norge siden 2007, den største andelen av BNP til inves-

teringer siden 2008, og SSB mener det kommer til å øke framover. Jeg tror det var politikk som førte til at det kom 20 387 nye foretak i første kvartal 2023, det har skjedd bare én gang tidligere på ett kvartal. Og jeg tror det var politikk som førte til at vi samlet sett fikk 110 000 flere i jobb i fjor. Så det bildet representanten Solberg snakker om her, at her er det ikke lysere tider, men mørkere tider og politikk som ikke lykkes, står jo ikke til troende. Realitetene der ute: Er folk i jobb, får folk jobb, gjør man noe for det, sikrer man velferden, har man arbeidsmarkedstiltak som virker? Det er det resultatene her sier noe om.

Nå fokuseres det på de neste 100 000 – de mellom 16 og 30 år som er utenfor arbeid, utdanning og opplæring. Der setter regjeringen inn stor innsats, og vi vil ha resultater på det.

Erna Solberg (H) [10:18:46]: Jeg har veldig lyst til å takke statsministeren for den gode argumentasjonen for og honnøren til den forrige regjeringens økonomiske politikk, for når det gjelder den økonomiske situasjonen i 2022, tror jeg ikke den kan tilskrives det denne regjeringen har gjort. Det må ses som en ettervirkning av at vi kom ut av pandemien med god vekstkraft, noe av det kom fra samarbeid i Stortinget – vi skal være ærlige på at noe av det gjorde vi på grunn av det – men det er også slik at vi hadde stor vekstkraft. Utfordringene nå er at når vi ser fremover, er det ikke slik at investeringene har stor fart. Utfordringene nå er at lønnsstigningen er høy, prisstigningen er høy – det kan vedvare fremover – og vi har en rente som øker, med de konsekvensene det har for dette.

Da budsjettet kom i høst, var det stort opprør på Vestlandet mot mye av dette. Da var den store trøsten fra næringsministeren at nettopp det å holde renten lav ville være av stor betydning, for det koster 20 mrd. kr i økte renteutgifter hvis renten øker med 2 prosentpoeng. Nå har den økt med 0,6 prosentpoeng i forhold til den prognosen regjeringen har. Det betyr 6 mrd. kr mer. Tror statsministeren at det er et godt grunnlag for å investere mer i fremtiden?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:19:56]: Representanten Solberg vet at Norges Bank har ansvar for å sette renten med tanke på inflasjonsmål. De gjør dette i et landskap hvor alle land øker renten. Norge har økt den mindre enn andre. Jeg ser økonomer diskutere at kanskje er den lavere norske renteøkningen grunnen til at den norske kronekursen påvirkes. Det skal ikke jeg gå inn i nå, men dette er faglige vurderinger. Renten øker i alle land – litt mindre i Norge. Prisene, inflasjonen som treffer oss, er også da noe vi må møte. Vårt mål er å sørge for at vi ikke bidrar til at den renteøkningen blir sterkere på grunn av nasjonal politikk enn den må være. Det er

Norges Bank som har det ansvaret. Men vi ser jo og lærer fra alle land at den internasjonale økningen av råvarepriser og flaskehalsen i leveransesystemet bidrar veldig – for en åpen, norsk økonomi – til at de prisene stiger. Norge er sånn sett i en god posisjon fordi vi importerer, men også i en sårbar situasjon, for vi importerer også det. Derfor må det en samlet politikk til – det vi gjør nasjonalt, og det som skjer i forhold til verden rundt oss.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:21:15]: På gårsdagens høring i finanskomiteen om finansmarkedsmeldingen, Meld. St. 18 for 2022–2023, brukte komiteen mye tid på den lave kronkursen. Det ble stilt mange spørsmål til sentralbanksjefen, som i realiteten svarte at det eneste virkemiddelet sentralbanken har når det gjelder kronkurs og inflasjon, er renten. Det er jo riktig. Det kan være mange årsaker til svekket krone. Den har som kjent svekket seg 13 pst. bare hittil i år. Det er uro i markedene, det er rentenivået, og det er oljeprisen som påvirker kronkursen, men det kan også indikere at det er noe alvorlig galt i norsk økonomi. Da er vi straks over på finanspolitikken. Vi ser at vi fortsatt har høy inflasjon. Vi er ikke blant dem som ligger lavest i Europa med tanke på inflasjon, vi er faktisk blant dem som ligger høyest.

Da er spørsmålet mitt til statsministeren og regjeringen: Ser regjeringen på svekket krone og lav kronkurs som et forbigående fenomen, eller må man forberede seg på at dette er en varig, permanent situasjon? Hva vil i så fall regjeringen møte det med når det gjelder finanspolitikken?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:22:27]: Finanspolitikken skal ha trygg styring som mål. Vi skal bruke samfunnets ressurser på en måte som bygger opp under arbeid, nyskaping hos bedriftene våre og trygg velferd gjennom måten vi styrer de viktige tjenestene vi har i fellesskap. Jeg tror ikke, så vidt jeg har lest referatene, at sentralbanksjefen mente det var noe med finanspolitikken som avgjorde den kronkursen. At Fremskrittspartiet mener det, kan jeg forstå. Det har jeg respekt for. Det jeg merker meg at analytikere sier, er at man over tid ser for seg at den norske kronen vil styrke seg noe. Vi er utsatt for finansiell uro i verden, oljepriser som har falt noe, og vi er en liten valuta i en urolig tid hvor man søker mot større valutaer. Det tror jeg er hovedbildet. Norge må være et land det er trygt å investere i. Vi ser på investeringene – høye investeringer i fjor, høye investeringer i år – at vi er et attraktivt land, politisk stabilt med kompetent arbeidskraft og viktige naturressurser. Jeg tror på sikt at vi med en liten valuta skal kunne se at den styrker seg noe, men det er vanskelig å spå om fra denne talerstolen.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:23:33]: Sentralbanksjefen peker ikke på finanspolitikken. Det kan hun ikke gjøre, for det er ikke hennes ansvar. Det er vårt ansvar og først og fremst regjeringens. Det er imidlertid mange økonomer der ute som peker på at det kan være at den svake kronkursen indikerer at det er noe alvorlig galt i norsk økonomi. Vi har altså en inflasjon som er blant de høyeste i Europa, og vi vet at svekket krone bidrar til høyere importpriser. Det er mange nå, spesielt innen varehandel, som rapporterer at de har klart å holde igjen utsalgsprisene, men det er et tidsspørsmål før prisene må opp, og det vil i så fall gi oss enda høyere inflasjon og et enda større press på rentene i Norge.

Jeg må gjenta spørsmålet mitt: Er det slik at regjeringen bare ser på dette som forbigående og overlater ansvaret til Norges Bank, eller har man tenkt å møte dette aktivt gjennom finanspolitikken?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:24:27]: Jeg tror ikke finanspolitikken kan ha som hovedmål å påvirke kronkursen. At veldig mye bidrar til det, skal jeg være enig i, men finanspolitikken mål er, som jeg sa, å bruke samfunnets ressurser på en klok og ansvarlig måte for å sikre at folk er i jobb, for å sikre at næringslivet vårt omstiller seg, og for å sikre at det er trygg velferd og økonomi til å finansiere det vi har som et stort spleiselag. Jeg tror vi må erkjenne at våre danske venner har sin valuta koblet til euroen – den er da nærmest fast. Sverige og Norge er ikke i den situasjonen – et ganske likt bilde der. Jeg tror Norge fortsatt vil være et land det er trygt å investere i, og som det er interesse for å investere i, fordi vi har flinke folk, dyktige bedrifter, naturressurser og store muligheter i de næringene som skal vokse framover.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:25:16]: Det er ikke slik at det er regjeringen alene som kan ta ansvaret for kronkursen, men kronkursen og svekkelsen kan indikere at det er noe alvorlig galt i norsk økonomi.

Jeg har lyst til å utfordre statsministeren på ett forhold, og det er økningen i antall konkurser. I første kvartal i år så vi at antall bedriftskonkurser økte med 40 pst. sammenlignet med første kvartal i fjor. Vi er tilbake på samme nivå – og litt høyere, faktisk – som det vi hadde i 2009, altså under finanskrisen. Gir ikke det grunn til bekymring, når prognoser samtidig viser at arbeidsledigheten vil øke – riktignok fra et lavt nivå – samtidig som veksten avtar i norsk økonomi?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:26:04]: Jeg synes innlegget kan indikere at representanten leter med lys og lykte etter grunner til å være urolig, og det synes jeg egentlig er nyttig.

Konkursene var på et rekordlavt nivå under pandemien. Jeg tror det var ventet fra de fleste som har fulgt norsk økonomi, at de kom til å øke igjen, så på årsbasis er de vel tilbake omtrent der de var i 2018/2019. Det er slik i norsk økonomi at noen foretak kommer i en situasjon hvor de går konkurs, og da skal det være ordnede forhold i måten det skjer på. Samtidig er det 23 000 og noen hundre nyetableringer i første kvartal. Det er en sunn økonomi. Hvis noen bedrifter går konkurs, kommer det andre, nye opp. Det vitner om at det er mulig, lett, enkelt og tilrettelagt for å stifte bedrifter og foretak i Norge, og jeg håper at noen av de som har gått konkurs – både de som eide bedrifter og de som jobbet der – er en del av de nye foretakene. Slik omstiller norsk økonomi seg, og det skal vi egentlig være stolt av.

Presidenten [10:27:00]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Bård Hoksrud (FrP) [10:27:16]: Siden statsministeren tiltrådte, har behandlingsskøene for rus og psykiatri skutt i været. Det er noen av de aller sykeste i samfunnet som rammes av dette. Antallet i behandlingsskø innen rus og psykiatri har økt med 18,9 pst. For barn og unge har køen til psykiatrien vokst med hele 44 pst. Det er nesten 5 400 barn og unge som nå venter på å få hjelp.

Nå ser vi resultatene av at regjeringen har skrotet fritt behandlingsvalg og redusert støtten til frivillige organisasjoner, og at en rekke sykehus kutter kraftig i tilbudet. Psykisk syke med alvorlige diagnoser, som spiseforstyrrelser og traumer, opplever nå at både behandlingstilbud og det rådgivende tilbudet blir rasert. Konsekvensen er at mange som tidligere har fått hjelp, må vente altfor lenge i kø, mens problemene deres bare blir større.

Regjeringspartiene ble advart mot å skrote fritt behandlingsvalg fordi det ville føre til lengre køer. Advarslene har også vært mange om de langsiktige konsekvensene av pandemien, særlig for barn og unge. Dessverre ser vi at de som ropte varsku, hadde helt rett. I fjor var det 7 000 flere barn som ble henvist til psykiatrien – en økning på 26 pst. siden 2019.

Har denne regjeringen lyttet til alle advarslene? Absolutt ikke. Det har åpenbart vært viktigere å bekjempe private behandlingstilbud enn å sikre at de som trenger hjelp, får det. Flere og flere private behandlingstilbud, som det er stort behov for, melder nå at de må legge ned fordi fritt behandlingsvalg ble skrotet og de ikke får avtaler med helseforetakene.

Hvorfor valgte statsministeren ikke å lytte til advarslene om den ventede veksten i behovet for psykisk helsehjelp og utsette avviklingen av fritt behandlingsvalg

til det offentlige behandlingstilbudet var bygget opp for å møte utfordringene?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:28:57]: Den regjeringen Bård Hoksrud var en del av og støttet, evaluerte fritt behandlingsvalg. Da viste selvevalueringen at det var en ordning som ikke nådde målene. Det var ikke et bidrag for å kutte ventetidene, det var ikke et svar på de største utfordringene. Det tok penger ut av fellesskapets sykehus og var i hovedsak tilbud midt i de mest sentrale delene av landet. Derfor mener vi at de midlene kan brukes på en bedre måte. Vi vil ha samspill med private. Nå kan sykehusene og helseregionene kjøpe inn tjenester fra private, sammenligne dem med hverandre, slik at de bruker ressursene på best mulig måte.

Regjeringens mål er et godt helsevesen med tilbud av høy kvalitet til alle i alle deler av landet, uavhengig av hvor du bor, og hva du tjener.

Når det gjelder psykisk helse og rus, er det et område vi er sterkt opptatt av. Når det gjelder barn og unge, økte antallet som fikk behandling, med 5 pst. i fjor. Det var altså en økning av dem som kom inn til behandling. Når det gjelder voksne, økte det med 3 pst., og på rusfeltet gikk ventetidene ned.

Vi lanserer nå en opptrappingsplan for psykisk helse for både barn og voksne, og det skal være en plan som går over ti år, med ressurser. I representanten Hoksruks periode kom det planer uten ressurser. Dette er et arbeid som prioriteres, og vi mener at bruk av samfunnets ressurser må styres og prioriteres. Fritt behandlingsvalg var en måte å tappe sykehusene på, og det gikk ut over en lang rekke svake grupper. Nå har vi gjort det mulig å prioritere, bruke ressursene godt og i samspill med de private og de ideelle. Det kjøpes altså tjenester fra private i Norge i dag for 17 mrd. kr. Det er jeg for. Vi har økt det, vi ønsker det samspillet, men det må være styring og prioritering. Det såkalte frie behandlingsvalget var ikke det – det svekket sykehusenes økonomi, og det går ut over de aller svakeste.

Bård Hoksrud (FrP) [10:30:56]: Sist fredag besøkte jeg Holmen gård i Gjerstad. Det gjorde et sterkt inntrykk. De har et spennende tilbud med bl.a. hestetterapi. De lar pasienten få ta med sin egen hund, som for mange rusmisbrukere kanskje er den eneste eller den beste vennen de har. Den private rusinstitusjonen står nå i fare for å måtte legge ned. Det rammer ikke bare pasientene, men også 50 dedikerte ansatte som kan miste jobben sin. En av pasientene som har hatt stort utbytte av behandlingen på gården, er Jakob. Han mener oppholdet reddet livet hans. Han uttalte til VG i februar om avvikling av fritt behandlingsvalg:

«Folk kommer til å stryke med på grunn av dette. (...) De har tatt en altfor rask avgjørelse.»

Hva vil statsministeren si til Jakob og alle de andre som mener oppholdet på Holmen gård reddet livet deres, og som frykter at folk kommer til å stryke med når private rusinstitusjoner nå må legge ned fordi regjeringen valgte å fjerne fritt behandlingsvalg?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:31:51]: Vi er opptatt av at de som har behov for behandling, skal få det, og at Jakob skal få et tilbud som er tilpasset hans behov. Jeg er kjent med at Helse Sør-Øst ønsker å gjøre avtaler for rusbehandling i Agder. Jeg kan ikke uttale meg om dette stedet hvor representanten Hoksrud har vært, men om den institusjonen ikke oppnår å få en avtale, er det en annen i Agder som oppnår en avtale. Det er også lagt inn en lang overgangsperiode her som gjør at man ikke skal få et brått brudd for de som er i behandling. Men igjen, spørsmålet er: Hvordan bruker vi våre ressurser – som alltid vil være begrensede – innen helse? Hvem skal styre det? Hvordan avgjør vi hvordan vi bruker dem, slik at vi bruker folk, fagfolkene våre – helsepersonellkommissjonen har sagt hvor viktig det er – utstyr og penger på en riktig måte? Begrepet «nok» er utfordret i helse, hvor det alltid er store behov. Da er jeg tilhenger av at fellesskapet gjennom god styring har ansvaret for å prioritere, slik at vi når ut til flest mulig.

Bård Hoksrud (FrP) [10:32:53]: Behovene fyker i været. Tilbudet blir kuttet i. I revidert statsbudsjett for 2021 prioriterte Fremskrittspartiet å styrke hjelpetilbudet til psykisk syke. Dette er en historisk satsing, uttalte generalsekretær i Mental Helse Ungdom da. To år senere opplever en rekke frivillige organisasjoner på feltet kutt i støtten. En av dem er Rådgivning om spiseforstyrrelser, som er Norges største lavterskeltilbud for mennesker som sliter med spiseforstyrrelser. I dag finnes det ingen tilbud som kan erstatte ROS, og uten dem vil veldig mange svært sårbare mennesker ikke hatt et tilbud i det hele tatt. Ventelisten deres for personer som trenger hjelp, er nå på over 200 personer. Allikevel kuttes det i støtten fra Helsedirektoratet i år, og de har gitt beskjed om at de kan forvente enda større kutt neste år. Hvordan tenker statsministeren at kommunen skal kunne bygge opp den samme spisskompetansen på spiseforstyrrelser som det ROS har brukt 40 år på å bygge opp?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:33:47]: Jeg kan ikke kommentere det enkelttilfellet annet enn at så langt jeg kan huske, vet jeg at det er prioritert midler til akkurat spiseforstyrrelser – fordi det er et stort problem, særlig blant våre unge, særlig blant unge kvinner – og at det skal være kompetanse de har ved sykehusene og ved spesialiserte institusjoner. Men igjen er det slik: Hvordan bruker vi ressursene? Hvordan opprettes tilbud? Hvor-

dan finansieres de? Hvordan kan det komme nye tilbud innenfor det som er en begrenset ramme?

Fremskrittspartiets rom til å bruke penger følger en litt annen mal enn min. Det har jeg respekt for, men vi må gjøre dette innenfor samme rammer som vi diskuterte med representanten Solberg i sted: innenfor ansvarlige rammer. Vi har økt bevilgningene: 150 mill. kr mer til psykisk helse, 150 mill. kr mer til oppfølging i kommunene. Vi har styrket sykehusøkonomien med en særlig instruks til sykehusene om å prioritere psykisk helse. Satsingen på psykisk helse går opp, flere får behandling, og det har vi tenkt å fortsette med.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:34:55]: Jeg synes også det er positivt at ventetidene har gått betydelig ned de siste årene når det gjelder rusbehandling. Jeg vil bare minne statsministeren om at vi fortsatt ser effekten av fritt behandlingsvalg. Vi er bekymret for at den kapasiteten nå ikke er erstattet.

Statsministeren var også inne på dette med helsepersonell. Jeg har møtt mye helsepersonell hos mange av de aktørene som nå kommer til å legge ned på grunn av regjeringens politikk. Sterke fagmiljøer rives opp, og vi vet allerede at det er 17 000 sykepleiere og 35 000 helsepersonell som står utenfor og ikke jobber i helsetjenesten. Den siste uken har Arbeiderpartiet vært tydelig på at de vil begrense helsepersonells mulighet til å jobbe utenfor det offentlige. Jeg vil gjerne at statsministeren svarer på hvorfor han tror vi kan løse helsepersonellutfordringen ved å innskrenke helsepersonells muligheter til å ha flere karriereveier, til å ha flere muligheter til å jobbe mellom offentlig og privat sektor.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:36:00]: Helsepersonellkommissjonen sier veldig tydelig at Norge står overfor en utfordring, at vi kan komme til å mangle helsepersonell – leger, helsefagarbeidere, sykepleiere. Vi må altså prioritere. Det betyr at vi må sørge for at sykehus og behandlingstilbud har nok fagfolk til å kunne gjøre de helt avgjørende oppgavene.

Jeg ønsker det samspillet med private og ideelle. Det har vi i Norge i dag, men jeg ønsker at styringen skal være fellesskapets styring, også med hensyn til hvordan vi rekrutterer. Jeg ønsker ikke å være kaptein på den skuta som i 2040 må kaste nødanker fordi vi får store mangler. Jeg ønsker å være kaptein på en skute innen helse som styrer dette og bruker ressursene der det er best.

Helsepersonellkommissjonen sier at hvis lavt prioriterte oppgaver i Helse-Norge tiltrekker seg mye helsepersonell, kan vi oppnå kritiske mangler innenfor den delen av helsevesenet vårt som behandler sykdommer og tilstander som trenger behandling. Dette er et politisk ansvar vi har å styre, og vi må gjøre det nå, ellers kan det bli langt verre om noen år.

Presidenten [10:37:03]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Kirsti Bergstø (SV) [10:37:14]: Sist helg hadde Arbeiderpartiet landsmøte. Jeg har lyst til å starte med å gratulere med det. I forkant av landsmøtet var det flere som ønsket en debatt om den såkalte arbeidslinja og nivået på ytelse. SV er blant dem som har ønsket denne debatten velkommen, fordi vi ikke ser noen motsetning mellom målet om arbeid og aktivitet til alle og en sosialpolitikk med ytelse man faktisk kan leve av. Men vi ser store problemer med en arbeidslinje som lever opp til mantraet om at det skal lønne seg å jobbe, fordi den baserer seg på en antagelse om at det er mangelen på vilje og motivasjon som gjør at folk ikke er i jobb. Konsekvensen blir jo at ytelsene skal ligge under den lavest mulig tenkte lønnen på en jobb man kunne hatt om helsen var annerledes. Derfor styres nivået på ytelsene i dag av frykten for at noen skal få litt for mye i trygd, istedenfor erkjennelsen av at folk og familier lever i fattigdom.

Politikken har gradvis blitt styrt av denne forestillingen om at hvis man bare holder ytelsene nede, vil de økonomiske insentivene gjøre at folk blir friske nok til å delta i jobb, fordi det lønner seg – som om det er noe vi kan velge selv. Landsmøtet til Arbeiderpartiet vedtok at «Arbeiderpartiets mål er at nivået på trygdeytelsene sikrer at folk kan leve anstendige liv». Vi vet at flere trygdeytelser mange folk er avhengige av, ligger på et nivå under fattigdomsgrensen. En ting jeg har tenkt på etter at jeg så det vedtaket, er om statsministeren mener at et anstendig liv innebærer et liv over eller under fattigdomsgrensen.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:39:13]: Det skal lønne seg å jobbe. Det mener jeg er et grunnleggende premiss i et samfunn som vårt, at hvis man får en jobb, er det med en lønn man kan leve av, til å forsørge seg selv og sine. Der har vi en utfordring med at i noen deler av vårt arbeidsmarked er lønningene lave. Begrepet «working poor», arbeidende fattige, som de har i en del andre land, har ikke slått inn for fullt i Norge, men vi ser antydninger til det. Det bør bekymre oss. Jeg er glad for at det lønnsoppgjøret vi har bak oss nå, har fokusert særlig på lav lønn. Det skal lønne seg å jobbe.

Arbeidslinja er basert på at det er et samspill mellom velferdsstat og arbeid, nemlig at velferdsstaten er der for å legge til rette for at man kan jobbe, at man får en utdanning, en opplæring og en tilrettelegging for det. Jeg har i debatten tidligere i dag vært inne på at man kan kombinere trygd med lønn, at man får tilrettelagt opplæring slik at man kan komme i arbeid. Regjeringen ønsker å sørge for at de som ikke kan jobbe, får trygg og god hjelp når de trenger det. Da er det slik at arbeidslinja og

velferdsstaten henger veldig tett sammen. De understøtter hverandre. Det er folk i arbeid som finansierer velferdsstaten.

Så skal det også være slik at hvis man ikke kan jobbe – og det er jo noen som ikke kan det – skal man kunne leve et anstendig liv. Derfor er det viktig at ordninger knyttet til trygd eller spesielle stønader gjør det mulig. Det er det Arbeiderpartiets landsmøte sier. Det mener jeg er helt riktig, og det setter da arbeidslinja, som jeg mener har vært et veldig viktig begrep i mitt partis historie, inn i en 2023-sammenheng som passer veldig godt der vi er nå.

Vi har en jobb å gjøre for å få flere i jobb, de neste 100 000 som jeg snakket om, vi må unngå at de unge blir stående varig utenfor og også sørge for mulighetene for livsopphold. Det har vi gjort sammen med SV flere ganger i fjor – styrket bostøtte, styrket en lang rekke ytelse. Nå kommer det et trygdeoppgjør senere i mai som vi har grunn til å tro at også kan være med på å bidra til et løft, en ordning som vil kunne gi mer sikkerhet for folk. Alle skal kunne leve et anstendig og verdig liv.

Kirsti Bergstø (SV) [10:41:13]: Fagbevegelsen har så absolutt gjort sitt for å øke kjøpekraften og sikre lavtlønte. Spørsmålet er jo hva folkevalgte og regjeringen skal gjøre for å sikre alle dem som ikke har forhandlingskraft, alle dem som er avhengig av politisk kamp for å få økt ytelse. Vi ser at spesielt sosialhjelpsmottakere, enslige forsørgere og par med barn og lav inntekt er blant dem som virkelig sliter med å få endene til å møtes, og mange av de menneskene lever også på ytelse som ligger langt under fattigdomsgrensen.

I Fafo-rapporten som vi fikk tidligere i år, kommer det fram at 84 pst. av de som oppsøker matstasjonene til Frelsesarmeen og andre, allerede mottar ytelse fra Nav. Da er det gledelig å høre om målet til statsministeren, men likevel spør jeg: Hva vil statsministeren konkret gjøre for å forhindre at sosialhjelpsmottakere og andre må basere seg på et liv i matkø?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:42:18]: Nå er det gitt signal til kommunene om at når det gjelder sosialhjelp, skal man gjøre individuelle vurderinger. Sosialhjelp skal jo være et midlertidig tiltak som skal settes inn og gi folk i en spesiell livssituasjon hjelp. Det er jeg veldig for skal virke. Det skal være noe som er der i en situasjon som ikke nødvendigvis er varig.

Det er slik at dette må ses i sammenheng med alle de andre tiltakene vi har for å kunne legge til rette for at folk kan komme helt eller delvis i jobb. Jeg mener det er mange flere ting vi kan gjøre. Vi må lære av de ordningene som er mest treffsikre, for å hjelpe folk som ikke er i jobb. Jeg tror vi erfarte ved de høye strømprisene og tiltakene vi satte inn da, at bostøtte har vært et veldig virk-

somt virkemiddel, veldig treffsikkert. Her gjelder det også å være treffsikker. Nå får vi avvente trygdeoppjøret og se resultatet av det, hvilken betydning det får for dem som lever i en fattigdomssituasjon, og se om det også er grunn for å gjøre andre justeringer i kommende budsjetter.

Kirsti Bergstø (SV) [10:43:21]: Veldig mange med lav inntekt er avhengig av nettopp supplerende ytelser som bostøtte, som statsministeren nevner, men mange opplever også at hvert år, når trygdeoppjøret kommer, mister man retten til bostøtte fordi inntekten har gått bitte litt opp. Man ser at man har kommet rett over inntektsgrensen for å kunne motta bostøtte – og den er ikke særlig høy – og på den måten taper man penger. Da er det også interessant å høre hva statsministeren tenker, og hva han vil gjøre for å forhindre nettopp at det gis med den ene hånden og tas med den andre, og at f.eks. mange lavinntektsgrupper nå mister retten til bostøtte når de får etterbetaling fra trygdeoppjøret i juni – hvordan det kan løses. Det er jo kroner man lever av, ikke ordninger.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:44:24]: Trygdeoppjøret skjer etter regler som er fastsatt her i Stortinget. Det er et regelstyrt opplegg som ikke egentlig åpner for skjønn. Vi får gå gjennom de konsekvensene når vi ser utfallet av trygdeoppjøret. Jeg er ikke mot å se på hvordan det spiller inn i forhold til andre ulike ordninger og avskjæringer, men jeg er ikke her beredt på å ta den enkelte ordning og gjøre en vurdering av den. Poenget er å sikre det totale utkommet for at man kan finansiere og klare seg i hverdagen. Det er det som er målet, og det er det Arbeiderpartiets landsmøte også var opptatt av å ta opp og diskutere, og jeg mener vi gjorde gode vedtak på det punktet.

Kirsti Bergstø (SV) [10:45:00]: Jeg lover fra SVs side å bidra konstruktivt inn i det arbeidet og en slik type gjennomgang. I morgen kommer regjeringen med revidert budsjett, og hvert eneste budsjett framover må brukes til å bekjempe både forskjeller og den alvorlige klimakrisen. Vi så at regjeringen la fram et klimabudsjett som ikke har nådd målene, og at industrien nå er truet av mangel på både prioritering og politisk kontroll over kraften.

I talen til landsmøtet hørte jeg en statsminister som sa: mer kraft, mer nett, mer enøk, men ikke mer politisk kontroll og styring. Jeg vil si at man ikke bare kan bygge seg ut av strømpriskrisen, vi må også regulere den på samme måte som vi må regulere velferden. Mener statsministeren at markedet er best egnet til å styre og regulere pris på og tilgang til kraft, eller vil han se på en mer demokratisk måte å styre også denne samfunnsressursen på?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:46:01]: Her går vi fra trygd til kraft, men det henger sammen, så jeg er med på det.

Jeg mener at vårt kraftsystem er gjennomgående politisk definert, bestemt, besluttet og styrt. Vi har valgt å bruke markedsmekanismer i en del sammenhenger for å sikre at det blir maksimal leveranse fra våre vannkraftmagasiner og utnyttelse av kraften. Det er ordninger som sikrer at vi får tilgang til kraft når vi trenger å ha utveksling til Norge fra andre land. Det er fellesskapet som i all hovedsak eier kraftproduksjonen i Norge, og som bestemmer premissene for det. Når vi sikrer våre vannkraftmagasiner og har fyllingskrav, er det politisk bestemt, og selskapene følger det.

Vi er, sammen med land i Europa, med på å diskutere hvordan dette kan styres bedre i en slik urolig tid. Vi har et prisutvalg som ser på alternativer som kanskje kan brukes, men jeg vil være sikker på at det virker før vi går inn for det. For som vi har diskutert tidligere: Hva er det som herjer i Europa? Jeg mener det i stor grad er Putin, ikke markedene. Men vi må styre markedene og alltid ha ambisjoner om å styre dem bedre.

Kirsti Bergstø (SV) [10:47:08]: Vi trenger både politisk styring og kraftfulle grep over kraften og trygden. Men det er ikke nok å bygge ut mer, vi trenger også å regulere bedre. Et land i Europa som vi kan se til, er Storbritannia, som har en støtteordning på havvind som likner på det regjeringen har lagt fram nå. SV ser på havvind vel så mye som et industriprosjekt som noe som skal sikre fornybar energi. Det vi ser i ordningen som regjeringen har lagt fram, er at den likner på Storbritannias, som baserer seg på å kjøpe elementer fra Kina i stedet for å tenke miljø og industri i eget land. Jeg lurer på hvorfor regjeringen er mer interessert i å utforme rammevilkårene for havvind slik at de ikke gir mer industrielle ringvirkninger i Norge?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:48:13]: Jeg må si at jeg ikke kjenner meg igjen i den beskrivelsen. Vi gir ikke én føring for å kjøpe materiell fra Kina i det vi har foreslått. Vi har foreslått en ordning for vurdering ut fra en del kriterier av dem som tilbyr disse anbudene. Det må være økonomisk bærekraftig, det skal ha lokale ringvirkninger, og det skal bidra til innovasjon. Jeg tror at leverandørindustrien i Norge er unikt godt plassert for å bidra til den utviklingen. Jeg tror verftene våre er unikt godt plassert, de har laget store installasjoner på dype vann.

Én ting er faste installasjoner på Sørlege Nordsjø, men det som skal gå på Utsira Nord kommer til å være flytende havvind med store muligheter for Norge. Det kan hende at noen komponenter i havvindmøller kommer fra Kina eller andre land, men det minner oss på

den utfordringen vi har i Europa: Vi er for avhengige av andre land når det gjelder de mineralene og råvarene vi trenger for å klare det grønne skiftet. Det er en grunn til at Arbeiderpartiets landsmøte på en ansvarlig måte vil utforske havbunnmineralene våre og de sjeldne jordartene som Norge har, som er en annen unik ressurs som vi bør bidra til å utnytte.

Presidenten [10:49:17]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Mimir Kristjánsson (R) [10:49:31]: Jeg vil begynne med å gratulere statsministeren med et vel gjennomført landsmøte. Jeg kan dessverre ikke tilby like lang applaus i dag – jeg har bare 2 minutter til rådighet, ikke 15 minutter – men et klapp på skulderen har jeg likevel lyst å gi statsministeren. Når jeg ser den firerbanden av borgerlige partier som rykket ut i går og beskyldte dagens regjering for å svikte de svakeste, er jeg i alle fall glad for at det er statsministeren som står her som statsminister, og ikke konkurrenten. Det var et utspill preget av det Kåre Willoch kalte «erindringsforskyvelse». Man har altså glemt alle de kuttene man selv gjennomførte overfor de aller fattigste, enten det gjaldt karensår i arbeidsavklaringspenger, barnetillegg til uføre eller noe annet. Det skal i alle fall statsministeren ha: Vi står sammen om å hindre at den gjengen vender tilbake til makten.

Det var den søte kløen, men etterpå kommer den sure svien – slik er det. I sin tale til Arbeiderpartiets landsmøte sa statsministeren at alderspensjonistene kommer til å bli inntektsvinnere i år. Det er et fint løfte, men det er et løfte jeg stiller meg litt spørrende til. Jeg har regnet litt på det: Hvis det er som ekspertene sier, at en gift minstepensjonist får en økning på 6,6 pst. neste år, vil vedkommende øke sin minstepensjon med 11 290 kr. Men hvis en gift statsminister får en lønnsvekst på 5,2 pst. neste år, vil vedkommende få en økning i sin godtgjørelse på 97 228 kr. Det er altså ca. 97 000 kr til den gifte statsministeren og ca. 11 000 kr til den gifte minstepensjonisten. Da er spørsmålet:

Hvem av disse to blir egentlig inntektsvinneren?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:51:24]: Med det forbehold at jeg er gift ved slutten av dagen – det kan man aldri vite når man har denne jobben – er det egentlig et godt og betimelig spørsmål. Vi vet at prosenter er én ting, og at kroner er noe annet. Når jeg har påpekt dette med alderspensjonistene, er det for å minne om at Arbeiderpartiet i 2017 gikk inn for å endre utregningen av pensjoner, fra å ha et fratrekk av en prosentandel til å lande på snittet mellom lønn og pensjon. Det vedtok også både LO-kongressen og denne salen. Det er den modellen som nå ligger til grunn. Det vil over tid gi

omtrent samme effekt, men i år, når lønsmottakerne får en reallønnsvekst, skal ikke pensjonistene oppleve å gå i minus. Det er da jeg sier at med det vi har av anslag for lønn og pris i 2023, ligger det an til å bli et godt pensjonistoppgjør i forhold til de årene vi har bak oss, da pensjonistene flere år på rad endte opp med å gå i minus. Det er poenget.

Jeg er helt enig i at prosentandeler som er anvendt på ulike tall, gir ulikt utslag i form av kroner, men slik er reguleringssystemet. Min kommentar til det var å vise til at vi i år har grunn til å tro at trygdeoppjøret kommer til å gi et løft når det gjelder lønn, for man har med seg etterslepet fra fjoråret, og at pensjonistene, med denne utregningsmodellen, også kommer til å komme ut med et høyt tall. Noen i mediene sa at dette var et uklokt valg av regjeringen, at man burde prioritere andre grupper. Dette er ikke noe regjeringen velger. Det er en forutsigbarhet ut fra den modellen som foreligger.

Jeg takker for den søte kløen, og jeg synes at heller ikke svien var helt u håndterlig.

Mimir Kristjánsson (R) [10:53:12]: Takk for svaret. Det er helt riktig som statsministeren sier: Dette er gode trygdeoppgjør som er varslet; det er ikke et valg regjeringen tar. Det følger av de reglene vi har vedtatt. De har riktignok blitt endret, og det har vi støttet regjeringspartiene i.

Det er nå en gang slik at man ikke betaler strømregningen i prosent, og man kan ikke bruke prosent når man handler i butikken. Dette var hele LO-familiens innsikt da de gikk til streik. Det var derfor man trengte et lavtlønnstillegg i bunn. Det var derfor de til å begynne med ikke kunne bli enige med NHO om bare prosenten – man var nødt til å bli enige om fordelingen og lavtlønnstillegget. Spørsmålet er om det, i en tid som vår, med denne prisveksten som vi vet rammer dem med dårlig råd mye hardere enn dem med god råd, ikke skulle vært aktuelt å ha et slikt lavkronetillegg også i trygdeoppjøret, etter modell fra lønnsoppjøret, eller til og med rett og slett utbetale trygdeoppjøret i form av kronetillegg.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:54:06]: Regjeringen har ikke planer om det, men gjennom hele fjoråret hadde vi en lang rekke tiltak som var i kroner til minstepensjonister, bl.a. styrket bostøtte. Det var en lang rekke ordninger for å hjelpe nettopp dem som var aller vanskeligst stilt, de som opplevde strømkrisen mye hardere enn andre. Jeg mener vi fortsatt skal ha et våkent øye for hva det betyr. Det som det handler om, er å få strømprisene ned. Da er vi tilbake på det med å bygge kraft. Jeg tar imot støtten fra representanten fra Rødt, men han vil altså ikke satse på ny fornybar energi – vind på land, vind til havs, sol på land – og da kommer

vi til å få et problem med høye strømpriser, noe som kommer til å ramme dem med dårligst råd. Det handler om å skaffe mer kraft, og det er helt avgjørende.

Vi må som sagt ha et våkent øye for å se hvordan vi kan komme de gruppene som er særlig rammet, til unnsetning, men vi endrer ikke prinsippene for trygdeopp-gjørene.

Mímir Kristjánsson (R) [10:55:03]: Takk for svaret. Kraftdebatten får statsministeren ta med min bedre halvdel, holdt jeg på å si.

Jeg vil gjerne fortsette på dette. Ja, det er riktig at regjeringen gjorde flere gode ting i fjor. Etter et forlik med SV fikk enslige minstepensjonister en økning på 4 000 kr. Gifte minstepensjonister fikk ingenting, men altså 4 000 kr til enslige minstepensjonister. Vi snakker altså om 300 kr i måneden. Det er bra, det er bedre enn ingenting – det er i alle fall mye bedre enn kutt, som kanskje ville vært alternativet på den andre siden av streken. Problemet er at utviklingen i priser går så fort at hvert lite steg man tar i riktig retning, får sitt motsvar i et sjumilssteg i feil retning.

Jeg vil gjerne minne om noe Arbeiderpartiets landsmøte vedtok. Det var at man skulle få en gjennomgang av særlig de laveste ytelsene for å sikre at alle har et grunnlag å leve av, og at det var det naturlig å gjøre i sammenheng med årets trygdeoppgjør. Det var det enstemmige vedtaket fra Arbeiderpartiets landsmøte.

Betyr det at vi kan forvente en særegen økning av de laveste ytelsene i forbindelse med årets trygdeoppgjør?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:56:04]: Revidert budsjett kommer i morgen. Etter det kommer trygdeoppgjøret. Så skal regjeringen gjøre det den har planlagt å gjøre. Dette var Arbeiderpartiets landsmøte, og vi skal ta med oss det inn i regjeringens arbeid, bl.a. i forberedelsene til det budsjettet vi kommer med til høsten, hvor vi får gå igjennom dette på best mulig måte.

Dette handler også om forutsigbarhet. Vi skal ha budsjetter som har et opplegg for et helt år, så reviderer vi budsjettet halvveis inn i året, og så har vi også tatt grep – avhjelping – gjennom et år som har hatt en ekstraordinær utvikling når det gjelder høye priser, bl.a. strømpriser. I tillegg har vi, som representanten Kristjánsson sier, gjort en rekke ting for å reversere sosiale kutt, noe som bedrer situasjonen for de mest utsatte gruppene: karensåret, uføretillegg, osv. Det våkne øyet kommer denne regjeringen fortsatt til å ha.

Mímir Kristjánsson (R) [10:56:52]: Det er i slike situasjoner jeg savner jobben som journalist, slik at det hadde vært mulig å få noen budsjettlekkasjer her, over bordet.

Statsministeren får ha meg unnskyldt for å tenke at Arbeiderpartiets landsmøtevedtak skal få gjennomslag i regjeringen, men når Arbeiderpartiet har vedtatt at man skal gjøre dette i forbindelse med årets trygdeoppgjør, har jeg i hvert fall en viss forventning.

Når det gjelder disse ytelsene, inneholdt statsministerens landsmøtetale en veldig fin formulering: Velferdsstaten er til bruk, ikke til pynt. Det mener jeg er helt riktig. Men spørsmålet er om han har de ordene i behold når man hører hva disse minstesatsene er:

- minstepensjon for enslige: 236 000 kr
 - minstesats uføretrygd for enslige: 254 000 kr
- Begge disse ytelsene går ned hvis man er gift.
- minstesats arbeidsavklaringspenger: 222 000 kr
 - minstesats arbeidsavklaringspenger hvis man er under 25 år: 149 000 kr i året, altså en tiendedel av statsministerens godtgjørelse

Er disse ytelsene virkelig til bruk for folk? Er de gode nok til å være noe mer enn bare til pynt for veldig mange?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:57:52]: De skal ikke være til pynt; de skal være til det gode. Igjen vil jeg vise til det vi har sagt på vårt landsmøte, som jeg tror er ganske politisk ukontroversielt: I en situasjon som den vi er inne i nå, må vi ha en gjennomgang av hvordan ordninger – som trygdeordningene – og ytelser virker. Det kommer vi til å ha både i samfunnsdebatten og i politikken, og regjeringen kommer også til å ha oppmerksomhet om det.

Presidenten [10:58:12]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Sveinung Rotevatn (V) [10:58:30]: Noreg har ein forpliktande klimaavtale med EU om kor mykje vi skal redusere klimagassutsleppa kvart år fram mot 2030. Dette er ikkje mål som er valfrie å nå, det er mål vi må nå.

Norske utslepp går nedover, men det går for sakte, og vi er enno ikkje på rett bane til å nå dei måla. I ein slik situasjon skulle ein tru at regjeringa gjorde det ho kunne for å forsterke klimapolitikken, men kva har skjedd? Jo, regjeringa gjer det motsette. Dei største utsleppa vi må kutte, i tråd med avtalen med EU, finn vi i transportsektoren. Kva har regjeringa gjort der? Dei starta med å gjere det dyrare å kjøpe elbilar, dei følgde opp med å senke klimaavgiftene med 1,7 mrd. kr i inneverande år, og i førre veke vart det varsla at det ikkje lenger vil bli gjeve støtte til elektriske varebilar eller biogasskøyretøy. No har transportetatane levert ein rapport til regjeringa der dei konkluderer med at det med dagens politikk ikkje vil vere mogleg å nå klimamåla for transportsektoren.

Då kunne ein kanskje tenkje seg at ein gjorde meir for å kutte i andre sektorar. I den nest viktigaste sektoren for å nå klimamåla med EU, landbrukssektoren, går det i revers. Utsleppa frå landbruket aukar – dei går ikkje ned. I vår har landbruksminister Borch varsla at på hennar vakt skal det ikkje skje endringar i husdyrproduksjonen for å følgje opp kosthaldsråda. Husdyrproduksjon er den største kjelda til utslepp i landbruket, og landbruksministeren har med det i praksis avvist klimaavtalen staten har med landbruket.

Det er ikkje det at regjeringa raserer norsk klimapolitik. Mange gode verkemiddel vert vidareførte, men kvar gong regjeringa gjer noko nytt, går det i feil retning. Det er stadige små knepp i retning høgare klimagassutslepp, samtidig som vi har ein avtale som vi må oppfylle.

Då vert spørsmålet: Kan statsministeren nemne eit einaste nytt tiltak denne regjeringa har kome med for å styrkje klimapolitikken i ikkje-kvotepliktig sektor?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:00:33]: Denne regjeringa er den første som legg fram en grønn bok der vi tallfester klimaeffekt og teller tonn som vi teller kroner. Det betyr at vi får kunnskap om hvor vi er på vei og hvordan vi skal jobbe for å målene våre som vi står sammen om her. Det er en tydelig klimastyring hvor både statsbudsjett og utslippsbudsjett må gå opp for å virke sammen.

Utfordringen til 2030 er stor. Vi legger på en lang rekke områder til rette for å få de utslippene ned. Effekten kommer til å komme mot 2030 mer enn den gjør nå, men forutsetningen er lagt. Vi har lagt en retning for økningen i CO₂-avgiften opp til 2 000 kr per tonn, noe som er et viktig bidrag som skal gjelde i hele økonomien. Opptrappingen av avgiftene for ikke-kvotepliktig sektor fram mot 2030 til 2 000 kr per tonn er et betydelig styringssignal til økonomien som skal bidra til å få utslippene ned. Vi har styrket bevilgningene til Bionova, som vi har opprettet, og som nå er i gang. Vi styrker bevilgningene til Enova, som er i gang. I jordbruksoppgjøret for 2022 ble det avtalt en historisk styrking av klima- og miljøatsingen. Det samme ligger inne i statens tilbud i årets oppgjør, og vi skal se resultater av det.

Vi jobber også med en lang rekke virkemidler, som det grønne industriløftet, satsinger på de næringene som kan bidra til å få til et skifte i Norge: havvind, skognæring, batterier og prosessindustri – en lang rekke målrettede tiltak som kommer til å bli oppdatert nå. Vi spisser det næringsrettede virkemiddelapparatet for å styrke omstillingstakten, eksportinnsatsen og industriutviklingen, for de henger sammen – kutte utslipp, skape jobber.

Sveinung Rotevatn (V) [11:02:19]: Det er riktig at regjeringa i budsjetta sine legg fram ei oversikt over

korleis det går med utsleppa, og at ein tel tonn CO₂, som den førre regjeringa sjølv sagt også gjorde, og som vi rapporterer om til EU. Det er jo ikkje det interessante. Spørsmålet er kva dei tala viser, og det var det eg stilte spørsmål om. Når tala viser at vi går i feil retning i jordbruket, ikkje i riktig retning, når transportetatane seier at tala viser at vi ikkje kjem til å nå måla våre i 2030 med dagens politikk, er det jo det regjeringa må ta tak i, og ikkje berre telje på nye måtar – i den grad dei er nye.

Eg høyrde ikkje i svaret til statsministeren nokon nye forslag innanfor ikkje-kvotepliktig sektor som ikkje allereie er vedtekne av Stortinget for to år sidan, f.eks. opptrapping av CO₂-avgift, som er bra. Problemet er jo at regjeringa kuttar andre klimaavgifter, slik at i sum kutta ein klimaavgiftene med 1,7 mrd. kr førre året. Det betyr at det vert billegare å forureine, ikkje dyrare å forureine – i sum. Då vert mitt neste spørsmål: Føresett at regjeringa dreg avgiftene i feil retning, vil vi i revidert nasjonalbudsjett i morgon eller i budsjettet til hausten få sjå at det går i riktig retning?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:03:25]: Vi endrer ikke avgifter og stor virkemiddelbruk midt i et år. Det er en revidering av budsjettet. Men klimamålene ligger helt sentralt i det budsjettet vi legger for 2024.

Det er riktig at vi trenger omfattende tiltak i transportsektoren. Det har vi også vedtatt gjennom tidene. Nå skriver internasjonal presse om elbildekningen i Norge, om dit vi er kommet på det – det er bra. Så har vi Nasjonal transportplan, som er hovedgrepet for å se transportnæringen i sammenheng. Den vil komme i 2024 og ikke i 2025. Der er det lagt klare klimaføringer for de ulike delene av den sektoren, for at vi skal kunne, samlet, bidra til å få utslippene ned. Det gjelder knyttet til både vei, bane og luft.

Så har vi landbruk. Som sagt: I jordbruksavtalen og i jordbruksoppgjøret er klima av større betydning, samtidig som også natur får en større betydning, f.eks. å redde Oslofjorden. Det er sterkere føringer i den avtalen. Så det er en lang rekke nye tiltak og styrkede virkemidler for å gå den veien vi skal mot 2030.

Sveinung Rotevatn (V) [11:04:28]: Det er bra at internasjonal presse skriv om den norske elbilpolitikken, men det einaste denne regjeringa har gjort med den politikken, er å svekkje han og gjere det dyrare å kjøpe elbilar, til og med dyrare enn det Arbeidarpartiet gjekk til val på.

Statsministeren viser både i sitt første og sitt andre svar til ulike industrisatsingar. Det er sjølv sagt flott med industrisatsingar, men det er ikkje det eg spør om, for i ikkje-kvotepliktig sektor er det andre utslepp vi tel, og det er dei vi har ei forpliktande avtale med EU om.

Men for å ta ei av industrisatsingane, havvind, som regjeringa er glad i å vise til: No er det ein situasjon der regjeringa har lagt fram ein plan for utbygging av Sørlege Nordsjø II. Den planen har det vore høyring om i Stortinget. Eg trur alle aktørar som var inne, sa at dette er for dårleg, det vil ikkje føre til dei utbyggingane ein ønskjer. Regjeringa seier sjølv at utbygginga vil medføre mange, kanskje titals, milliardar i subsidiar, fordi ein ikkje lét aktørane selje straumen til andre land enn Noreg. Har regjeringa gjort noko anna med havvindsatsinga enn å gjere ho mindre lønsam?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:05:32]: Det spørsmålet forsto jeg ikke, men jeg skal prøve å ta opp tråden. Vi mener at den havvindsatsingen skal ha en dobbeltfunksjon. Den skal bidra til at vi får mer kraft til Norge. Derfor handler den første fasen av Sørlege Nordsjø II om å få kraft inn til Norge. Det er viktig for å få kraftprisene ned og større forsyningsikkerhet i det sørlege Norge.

Når det gjelder hele havvindutbyggingen rundt Nordsjøen, har vi for to uker siden, på det toppmøtet om havvind som var i Belgia, bekreftet at vi skal bidra til det som blir et nettverk rundt Nordsjøen – et nordsjønett. Der kommer det til å komme leveranser som går begge veier, til Norge og til landene rundt. Det er et system der vi kan være med og kontrollere hvordan den kraftutvekslingen går. Så vi skal sikre både kraft i Norge, at aktørene er med på å finansiere, og at vi er med og bidrar til andre land. Det er viktig også for at vi skal få tilgang til kraften som kommer fra andre land.

Hva gjelder nordover norskekysten, er utvekslingen med andre land mindre relevant, for det er for lang avstand. Da er det kraft i Norge som gjelder.

Sveinung Rotevatn (V) [11:06:36]: Dersom statsministeren ikkje forstod mitt førre spørsmål, får eg gjenta det. Då ein skulle bygge ut Sørlege Nordsjø II tidlegare, var planen ei full utbygging med opning også for tverrgående forbindelsar. Det denne regjeringa har gjort, er å halvere utbyggingstakta og ha forbindelsar berre til Noreg. No ser vi at regjeringa sjølv seier at dette prosjektet vert veldig, veldig dyrt og vil sannsynlegvis krevje subsidiar der det før vart anslått at det kunne vere lønsamt utan subsidiar.

Eg vil til slutt kome tilbake til mitt opphavelge spørsmål, for det har statsministeren framleis ikkje svart på. Vi er i ein situasjon der vi har ein forpliktande klimaavtale med EU, ikkje berre for 2030, men for kvart år gjennom dette tiåret, om å kutte utsleppa. Tala viser at vi ikkje er i bane til å nå det. Då var spørsmålet: Har regjeringa lansert nokon nye tiltak for å nå dei måla? Inga industrisatsing kjem til å gjere det fordi det både er ein annan sektor og vil først gje resultat etter 2030. Så eg vil

gjærne ha eit svar på det spørsmålet: Gjer regjeringa noko nytt i ikkje-kvotepliktig sektor, transport, landbruk – anna – som ikkje allereie var vedteke av Stortinget for to år sidan?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:07:40]: Enova var vedtatt av Stortinget tidligere. Vi har styrket det betydelig og gitt føringer som er viktige for en lang rekke forhold, bl.a. på energiøkonomisering. Bionova eksisterte meg bekjent ikke under representanten Rotevatn og er vedtatt, bestemt og tilført midler fra denne regjering. Så det er gjort viktige ting på det området. En CO₂-avgift som nå forutsigbart er på vei oppover, bidrar også selvfølgelig innenfor alle aktører i det som er ikke-kvotepliktig sektor.

Så skal vi jobbe med aktørene i transportsektoren. Bestilling av nye ferjer som går på lavutslipps- eller nullutslippsteknologi, skjer nå rundt om i landet ved et samarbeid mellom stat og fylker og på en lang rekke områder. Hele avfallssektoren er opptatt av å se hvordan man kan realisere fangst og lagring av CO₂. Sirkulærøkonomien kommer til å synes på veldig mange områder og er en del av det grønne industriløftet. Det grønne industriløftet er ikke bare kvotepliktig sektor-anliggende. Det handler også om hvordan vi bruker ressursene i den innenlandske økonomien.

Presidenten [11:08:40]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:08:58]: I budsjettet i høst kom regjeringen med store kutt og fjerning av øremerkede midler til ideelle aktører. Blant de aktørene som mistet direkte støtte eller fikk en kraftig reduksjon gjennom søknadsprosessene i Helsedirektoratet, er ideelle rusinstitusjoner og deler av Modum Bad. Modum Bad må i tillegg fjerne 3 000 behandlingplasser fordi en har mistet fritt behandlingsvalg, samtidig som køene øker i forhold til behovet for psykisk helsetjeneste.

Det er helt greit å gjemme seg bak et stramt budsjett og ideologisk å mene at det er vår felles helsetjeneste som skal løse dette, men en må ta inn over seg at vår felles helsetjeneste i dag faktisk har en opprinnelse i og ble startet av ideelle aktører, som så behov, lagde tilbud og møtte behovet. Nå river regjeringen vekk den forutsigbarheten som flere av disse aktørene har hatt og har. Hvem er det som taper på det? Jo, det er pasientene og de pårørende. De som har falt mellom alle stolene i vår felles helsetjeneste, hvor skal de gå nå? De står helt alene.

Det som bekymrer meg aller mest, er at det virker som regjeringen ikke er villig til å forstå betydningen og verdien disse ideelle tilbudene faktisk gir til samfunnet. De som nå blir stående alene fordi veiledningssenteret

til Sanitetskvinnene forsvinner, eller de som har gått til Stine Sofies Stiftelse og fått samtaler fordi de har mistet et barn, har nå ingen tilbud. Hva slags tilbud vil regjeringen gi til dem som er avhengige av ideelle og frivillige aktører som i dag ikke får støtte til å drive det arbeidet som de driver?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:11:13]: Regjeringen ønsker et veldig bredt og aktivt samarbeid med frivillig og ideell sektor. Jeg ser ressurser i det som er betydelig større enn med de store kommersielle konsernene som kommer inn for å realisere noen kortsiktige gevinster. Det er helt riktig som representanten sier: Disse organisasjonene har vært nyskapende, utviklet nye tjenester og sett behov. Avdekke, hindre og lindre nød var Røde Kors' motto, og det illustrerer dette veldig godt.

Jeg sa i min landsmøtetale: Er det slik at det bare er kommunene som skal drive eldreomsorg? – Nei. Det skal kunne drives i samarbeid med private og ideelle, men vi sier altså nei til de store kommersielle konsernene som tar ressurser ut av Norge, og som svekker lønn og pensjon for de ansatte.

Jeg er også opptatt av at vi skal ha et godt tilbud fra frivillige og ideelle innenfor rus, omsorg eller spesielle behov. Det har vi. Vi bruker milliarder av kroner og har økt den summen. Men som jeg svarte i et tidligere spørsmål: Vi må ha god styring med det, og vi må sørge for at det også er krav til kvalitet når vi tildeler de midlene. Regjeringen mener at tilskudd skal brukes målrettet og har lagt til rette for en åpen søknadsprosess basert på kjente tildelingskriterier. Det gjør det bl.a. mulig at nye tilbud kan komme opp og presentere seg, og at potten ikke er tatt slik at det på en måte er slutt med å kunne ta nye tilbud. Jeg er opptatt av at f.eks. Modum Bad – et glimrende tilbud – får store avtaler med Helse Sør-Øst. Om de får det på alle sine punkter, kan jeg ikke uttale meg om nå, men vi skal ha en rettferdighet i at det er tydelige tildelingskriterier som sikrer at det blir en rettferdig fordeling av fellesskapets midler.

La meg bare gjenta: Samarbeidet med frivilligheten og det nyskapende som ligger i de ideelles arbeid, ønsker vi å slå ring om, og vi ønsker også å kunne betale for det på en god måte.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:13:08]: De organisasjonene og tilbudene jeg nå snakker om, er ikke de som har avtaler. Kirkens SOS får noe støtte, hadde over 330 000 henvendelser i fjor og klarte å møte 168 000 – og veiledningssentrene til sanitetskvinnene møter mange. Helsestatsråden sa: Vi vil i framtiden ha nok penger, det vil gå senere tomt for penger enn det vil gå tomt for folk. Disse organisasjonene står med folkene, men uten penger. Hva slags tilbud gir man til de pasientene og brukerne som nå står uten tilbud? Vi har ikke et

tilbud i det som statsministeren kaller for vår felles helsetjeneste. De har ingen plass å gå.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:14:00]: Jeg er opptatt av at vi skal ha et helsetilbud som gjør at man har en plass å gå hvis man har et helseproblem som er somatisk eller knyttet til sin psykiske helse. Hovedtyngden av det vil være innenfor det offentlige helsevesenet, innenfor sykehusene, innenfor distriktsmedisinske senter og det tilbudet man får der, men det skal også være supplert med ideelle, private og frivillige, noe vi er med på å legge til rette for. Jeg tror det er slik at begrepet «nok» – har vi nok til alt vi ønsker? – er spesielt utfordrende på helse fordi behovene er så store.

Dette landet vårt har satset på en modell hvor vi investerer i dette sammen. Det er et spleiselag, og vi har en god fordeling mellom det som er offentlig, og det som er privat. Skal en nå målet om at har man et helsebehov, har vi gjennom lov bestemt at man har rett til helsehjelp, og at den skal gis. Det skal kunne gis variert gjennom valg av sykehusvalg – det kan man velge gjennom fritt sykehusvalg – og gjennom at det er et variert tilbud også til alternative behandlinger, som det er mer av i de ideelle og private. Men det kan nok finnes en og annen aktør som skulle ønske å være innenfor denne ordningen, som ikke er det. Det er ikke mulig å gjøre alle til lags innen denne ordningen.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:15:05]: Jeg har lyst å si kjære statsminister.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:15:10]: Gjør gjerne det.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:15:11]: Ja, det sier jeg gjerne. Dette er altså brukere som ikke har tilbud i det offentlige helsevesenet, for det finnes ikke, og her bruker regjeringen over 6 mrd. kr ekstra til sykehusene fordi køene er høye. Det er ikke plass til denne typen pasienter og brukere i det offentlige akkurat nå. De ideelle aktørene står der, men de får nei på søknaden, og kriteriene er endret. En betaler f.eks. ikke medlemskontingent når en mister et barn – en vet det ikke før en har mistet det. Kriteriene er gjort sånn at veldig mange av disse organisasjonene ikke passer inn i søkermodusen til Helsedirektoratet. Derfor spør jeg statsministeren igjen: Hvor skal den ideelle aktøren finne sin plass når Arbeiderpartiet sitter ved roret i regjeringen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:16:11]: Jeg gjen- tar: Vi bruker 17 mrd. kr på private, frivillige og ideelle tilbud, og det forsvaret jeg. Det er en god løsning. Men hvis jeg stiller spørsmålet tilbake til representanten Olaug Bollestad: Hvilke rammer kan vi sette rundt dette? Er det slik at ethvert tilbud på en måte automatisk

skal ha den tilgangen på ressurser? Det kommer ikke til å gå opp. Derfor må vi ha kriterier, vi må ha kvalitet, og det må være raust. Vi må akseptere at innenfor de frivillige og ideelle er det også mulig å prøve ut nye behandlingsmetoder, f.eks. behandlingsmetoder uten bruk av medisiner, som man lettere kan gjøre innenfor en sånn ramme enn innenfor det offentlige helsevesen. Mitt poeng er at vi har et ansvar for å prioritere de ressursene, og at det må skje ut fra et samlet offentlig ansvar og med full åpning for at vi trekker veksler på private, ideelle og frivillige aktører.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:17:05]: Jeg må nesten holde meg i bordkanten, for jeg blir så engasjert. Det er sånn at disse organisasjonene har drevet innovasjonen, som statsministeren sa, lenge før staten tenkte tanken. Og vettet er ganske jevnt fordelt, kunnskapen er god, men det er tilbud som det offentlige ikke har. Jeg som selv er helsepersonell, tenker at vi har ingen plass å sende dem, annet enn til ideelle aktører. Synes statsministeren da, når vi får inn så mye penger, at det er tid for å kutte? Det er det som er gjort: Det er kuttet penger til de organisasjonene som er billige investeringer, til stor hjelp og av stor betydning for den enkelte som får hjelp av disse aktørene.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:17:59]: Jeg må bare gjenta at hvis man har behov for helsehjelp, skal man ha det tilbudet. Veldig mye av det gis fra ideelle frivillige, som er nyskapende, som vi skal satse på, og som også det offentlige lærer av. Og så må det være slik at samlet sett bruker vi ikke mindre på dette, vi bruker mer. Helsebudsjettene øker jo, men når sykehusene får mer ressurser, handler det også om at de kan øke sitt samarbeid. Helseregionen kan øke sitt samarbeid, kjøpe tjenester og engasjere seg ut fra hva som er helhetsbehovet. Men ett sted må vi ha en prioritering basert på så gode kriterier som mulig, slik at alle får den helsehjelpen de trenger.

Presidenten [11:18:44]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Jan Tore Sanner (H) [11:18:56]: En god skole er det viktigste vi som samfunn kan gi barn og unge, slik at alle får utviklet sine evner og talenter uavhengig av økonomi og bakgrunn. En god skole gir ungdom mulighet til å få fagbrev eller studiekompetanse, som er billetten inn i arbeidslivet. I Norge lykkes vi bedre enn de fleste med nettopp dette. Nå fullfører nesten 5 300 flere elever videregående, hvert år, enn da Solberg-regjeringen overtok i 2013. Flere ungdommer velger yrkesfag. De med det svakeste utgangspunktet har forbedret seg mest.

Men hva gjør regjeringen? Så langt har de ikke fremmet et eneste nytt forslag som bidrar til å løfte kvalitet og innhold i skolen. Arbeiderpartiet har i stedet drevet en systematisk reversering av tiltak som fungerer. Lærerspesialistordningen, som skal bidra til å løfte begynneropplæringen så flere kan knekke lese- og skrivekoden, er skrotet. Kompetansekravene som gjaldt alle lærere, er reversert. Og sist: Nå skal fraværsgrensen bort. Fraværsgrensen løser selvsagt ikke alle utfordringer, men den har vært en ubetinget suksess når det gjelder å øke elevenes tilstedeværelse på skolen. Fra sluttrapporten i 2020 kan vi lese at blant elevene i videregående skole har fraværet på skolen gått ned med i snitt 27 pst. etter at fraværsgrensen kom.

Og videre:

«Fraværsgrensen er også en suksess om en måler den med endringer i prestasjoner målt med karakterer.»

Med andre ord: Elevene lærer mer.

Er statsministeren uenig i disse faglige konklusjonene fra evalueringen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:20:55]: Nei, dem tror jeg vi skal legge stor vekt på. Arbeiderpartiet stemte for fraværsgrensen, men som med andre ordninger vi innfører, og som vi har erfaring fra, er vi oppatt av å trekke lærdom av erfaringene. Virker den som den skal? Har den utilsiktede virkninger? Kan den virke skjævt? Kan det hende at noen elever er i en utsatt situasjon hvor de gjennom noen tilfældigheter nærmest mister progresjonen i utdanningen? Er det riktig at en elev som har over 38 grader i feber, skal sitte på fastlegekontoret for å få dokumentert at hun er syk? Det er den type spørsmål.

Arbeiderpartiets landsmøte har skrevet en uttalelse, som jeg går ut fra at representanten har lest. Der står det veldig tydelig at vi skal ha regler for fravær i skolen, men at dagens regelverk er for rigid og byråkratisk. Vi skal ha tydelige rammer som fokuserer på nærvær og tilstedeværelse.

Som kunnskapsministeren har sagt: Den nye opplæringsloven gir rett til å fortsette på videregående til man har fullført. Da må vi også tilpasse fraværsglementet til den nye retten.

Jeg vil vektlegge det som fastlegene sier. Vi har en fastlegekrise hvor 215 000 mennesker står uten fastlege, etter at regjeringen Sanner tilhørte, gjorde fint lite med det. De lot den situasjonen vokse til et stort problem som det ikke er lett å rette på, men vi er i gang. Da fraværsgrensen ble innført, økte legebesøkene med 30 pst. Det mener jeg er uødig.

Vi skal ikke gjøre dette i en håndvending. Vi har bedt Utdanningsdirektoratet se på mulige løsninger. De

kommer med anbefalinger utover høsten, så neste skoleår vil den gjeldende fraværsgrensen fortsatt virke. Når vi får de tilbakemeldingene, samlet med den evalueringen som er gjort, skal vi lage et godt reglement for å sikre nærvær i skolen på en måte som er mer treffsikker enn dagens ordning.

Jan Tore Sanner (H) [11:22:47]: Det kan ikke bli mer treffsikkert enn at sluttevalueringen, den faglige evalueringen, sier at dette har vært en suksess både når det gjelder nærvær på skolen, og når det gjelder læring. Jeg anerkjenner utfordringene for fastlegene, og vi kan gjerne diskutere om vi kan finne en løsning på det. Jeg registrerer at statsministeren åpenbart ikke vil lytte til lærerne. I går var lærernes organisasjoner, bl.a. Utdanningsforbundet, ute på hele førstesiden i Klassekampen – det er ikke hver dag jeg refererer til den – og de advarte kraftig mot Arbeiderpartiets vedtak. Her har Arbeiderpartiet konkludert med at fraværsgrensen skal skrotes – det var i hvert fall det AUF jublet over – uten at man vet noe om hva som skal erstatte den. Så istedenfor å diskutere eventuelle forbedringer av fraværsgrensen konkluderer man med at den skal fjernes. Så spørsmålet mitt er: Hva er det som skal komme i stedet?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:23:46]: Den blir ikke fjernet før vi har debattert og evaluert hva som skal komme i stedet. Derfor går vi inn i et skoleår for 2023–2024 som er basert på dagens fraværregler. Men vi skal be Utdanningsdirektoratet se på hvordan det kan gjøres mer fleksibelt, mer treffsikkert. Da vil de sikkert ta med seg de evalueringene som er gjort. Jeg tror det å fjerne fraværsgrensen – vel, det er å ta bort et ord som er brukt, og det er mange elever og mange foreldre som har opplevd frustrerende sider ved den ordningen som har vært. Vi skal ha et nytt regelverk som er mindre byråkratisk, mer smidig og mer treffsikkert. Målet er jo at elevene skal være på skolen. Målet er jo null fravær. Det er målet vi ønsker å tilstrebe, men det skjer ting i menneskers liv som gjør at det er noe fravær. Det med fastlegesituasjonen er en av de viktige tingene vi bør gjøre noe med i et justert regelverk. Vi får tilrådingene fra direktoratet utpå høsten, og så skal vi ha en god diskusjon om det. Jeg er sikker på at for skoleåret 2024–2025 vil vi ha et regelverk for nærvær, et regelverk som håndterer fravær, som er mer treffsikkert, bedre for elevene, foreldrene og legene.

Jan Tore Sanner (H) [11:24:51]: Nå sier statsministeren at vi skal ikke gjøre endringer før den er evaluert. Den er evaluert, og evalueringen sier at fraværsgrensen var en suksess. Dette er ikke mine ord, det er ikke politisk farget. Det kommer rett ut fra rapporten hvor de slår fast at det er en suksess målt mot at fraværet har gått

ned, og at læringen har gått opp. Lærernes organisasjoner protesterer mot den linjen Arbeiderpartiet har lagt seg på, hvor det nå er totalt uvisst hva som skal komme isteden. Når statsministeren sier at vi ikke gjør endringer før den er evaluert, er det slik at han ikke anerkjenner evalueringen som er gjort, eller er det slik at han vil ha enda en ny evaluering?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:25:37]: Jeg sa i mitt svar at vi kommer til å ta med erfaringer fra den evalueringen. Så sa jeg at den nye opplæringsloven gir nye rettigheter til å kunne gjennomføre videregående. Det spiller inn. Erfaringene fra hvordan denne 10-prosentsregelen praktiseres, spiller inn. Fastlegenes erfaring spiller inn. Det har ikke vært en del av den evalueringen representanten viser til her. Det vi ber Utdanningsdirektoratet om, er å komme med et tilpasset opplegg, et regelverk, en ramme for nærvær/fravær som ivaretar at elevene skal være på skolen. De skal lære. De skal gjennomføre på best mulig normert tid, men det skal ikke være så rigid og lite fleksibelt at det får disse utilsiktede hensiktene. Jeg tror ikke det var hensikten – dette eksemplet vi hører, at hvis du manglet gymtime, kunne du miste et helt års resultat. Det er mulig å gjøre endringer her som ivaretar lærernes behov, og ikke minst ivaretar elevenes behov.

Presidenten [11:26:29]: Den muntlige spørretimen er nå omme, og vi går til sak nr. 2, ordinær spørretime.

Sak nr. 2 [11:26:32]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:26:33]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 3, fra representanten Bjørnar Moxnes til forsvarsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 11, fra representanten Silje Hjemdal til kultur- og likestillingsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 14, fra representanten Himanshu Gulati til næringsministeren, er overført til arbeids- og sosialministeren som rette vedkommende. Etter anmodning fra arbeids- og sosialministeren flyttes og besvares spørsmålet etter spørsmål 7, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 1

Roy Steffensen (FrP) [11:26:55]: «Storingsrepresentant Trygve Slagsvold Vedum la i september 2020 frem et forslag i Stortinget om en stortingsmelding om hvordan Norge kan sikre nasjonalt eierskap i viktige bedrifter, infrastruktur og teknologier. Han varslet en kamp mot salg av Norge. I 2021 var utenlandsk eierskap i norske virksomheter for første gang større enn norsk privat eierskap, ifølge en rapport fra Menon Economics.

Ser statsråden verdien av norsk privat eierskap i norske bedrifter, og hva vil han eventuelt gjøre for å styrke det?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:27:29]: Det stemmer at jeg har lagt fram et representantforslag for Stortinget om at Solberg-regjeringen skulle lage en egen stortingsmelding om hvordan man i Norge kan sikre nasjonalt eierskap i strategisk viktige bedrifter, infrastruktur og teknologier. Det var i november 2018. Da jeg fremmet forslaget, viste jeg til at teknologiske og sikkerhetsmessige endringer gjør det nødvendig med en grundigere gjennomgang av spørsmål om nasjonalt eierskap og kontroll.

Et drøyt år etter at Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen tiltrådte, la vi fram en stortingsmelding om nasjonal kontroll og digital motstandskraft. I meldingen trekker vi fram at kontroll med utenlandske oppkjøp og investeringer i Norge er et særlig viktig område i arbeidet mot sammensatte trusler. I mars fulgte vi opp stortingsmeldingen med en rekke lovforslag som skal styrke kontrollen med oppkjøp fra utlandet som kan være i strid med nasjonale sikkerhetsinteresser.

Jeg ser absolutt verdien av privat norsk eierskap i norske bedrifter. De norske eierne kjenner ofte lokale forhold best. De kan derfor være særlig viktige for at små bedrifter med lønnsomme prosjekter får finansiering. Vi har en åpen økonomi der norske eiere kan investere utenlands, og utlendinger kan investere hos oss. Investeringer på tvers av land bidrar til å utveksle kunnskap og teknologi som både Norge og andre land har nytte av. Mange utenlandske eiere i norsk næringsliv viser at norske bedrifter er attraktive å investere i. Vi trenger private eiere i næringslivet, både norske og utenlandske, men vi må sikre nasjonal kontroll på de bedriftene som er spesielt viktige for landet.

I Norge har vi en god blanding av privat eierskap – fra Norge og utlandet – og offentlig eierskap, som også har sikret viktige bedrifter. Vel så viktig som hvor kapitalen kommer fra, er det at kapitalen finner veien til de lønnsomme prosjektene i næringslivet. Kapitaltilgangen i Norge er generelt god, og vi har velfungerende finansmarkeder som stort sett sikrer finansiering av lønns-

somme prosjekter. Det offentlige bidrar også med en rekke virkemidler for å bedre kapitaltilgangen rettet mot bl.a. små bedrifter, næringer i distriktene og investeringer som bidrar til den grønne omstillingen.

Roy Steffensen (FrP) [11:29:31]: Skattepolitikk er viktig for å sikre norsk eierskap. Under denne regjeringen har vi hatt betydelige skatteøkninger. Bare det siste året utgjorde økningen i skatter mer enn alle skatteøkningene de siste 20 årene til sammen. En del av økningen er på formuesbeskatningen, en skatt utenlandske eiere ikke trenger å betale. I praksis er det en særavgift på norsk eierskap som favoriserer utenlandsk eierskap av norske bedrifter.

Mener finansministeren at formuesskatten er uheldig for norsk eierskap, og vil han se på muligheten for å redusere denne skatten?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:30:08]: Som representanten løftet fram ble det gjort noen skattegrep i fjor. Det aller største var at vi endret grunnrente-beskatningen, som rammet offentlig eide vannkraftverk mest. Vi mente at de skulle bidra mer, at kraftselskapene hadde hatt veldig gode tider på grunn av de høye strømprisene, og at de skulle bidra mer til fellesskapet, sånn at vi kunne gi skatteuttak til folk med vanlige og middels inntekter. Vi innførte også et eget høyprisbidrag, som gjorde at kraftselskapene i de timene de tjente ekstra mye, måtte bidra mer til fellesskapet.

Regjeringen mener det er riktig at de som har store formuer, også må bidra. Når man ser på skattebyrden, ser man at mange av dem som har høye formuer, også står med null i inntektsskatt. Det er en del av spleiselaget at også de som har høyest formue, må bidra. Som med alle skatter har det en kostnad, så selvfølgelig er vi oppmerksomme på at vi må ha en samlet bedriftsbeskatning i Norge som gjør at det er lønnsomt og klokt å investere i vårt land.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Roy Steffensen (FrP) [11:31:08]: Regjeringen snakker veldig ofte om at de ikke skal øke selskapsskatten, fordi bedriftene konkurrerer i et internasjonalt marked. I svar på skriftlig spørsmål fra meg skrev statsråden:

«Den viktigste skatten som kan påvirke investeringsbeslutninger er selskapsskatten. Denne er redusert til 22 prosent og ligger stabilt på et nivå som er konkurransekraftig internasjonalt.»

Jeg forstår ikke hvorfor statsråden ikke vil bruke tilsvarende argumentasjon når det gjelder formuesskatten. Lav selskapsskatt er altså viktig for å styrke konkur-

ranseevnen til norske bedrifter. Mener statsråden da at økt formuesskatt styrker konkurranseevnen og norsk eierskap, eller ville det å redusere formuesskatten styrket konkurranseevnen?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:31:53]: Vi har vært opptatt av å følge opp det skatteforliket Senterpartiet og Arbeiderpartiet inngikk – også sammen med Fremskrittspartiet, hvis jeg ikke husker helt feil – tidlig i stortingsperioden 2013–2017. Der sa man at man skulle ha en verdsettelsesrabatt på formuesskatten på 80 pst. Det gjennomfører vi. Vi har også et mye høyere bunnfradrag nå enn det som var på det tidspunktet. Man har altså gjort flere lettelser i formuesskatten, og formuesbeskatningens totale nivå er lavere nå enn det var da Jens Stoltenberg var statsminister sist, så det gjøres grep. Bedriftsbeskatningen har gått vesentlig ned, til 22 pst. Det nivået har vi i regjeringsplattformen sagt at vi ønsker å videreføre, for å gi stabilitet og trygghet rundt det. Det vi har gjort når det gjelder formuesskatten, er innenfor skatteforliket, for noe av styrken i den norske modellen er at vi har brede forlik.

Spørsmål 2

Tobias Drevland Lund (R) [11:33:08]: «Nylig kunne vi lese i VG at norske midler til et EU-fond under den forrige regjeringen, for blant annet å hindre migrasjon fra Sudan nordover mot Europa, har bidratt til å styrke den paramilitære styrken RSF, som nå er part i den grusomme konflikten som utspiller seg i Sudan. Over en periode på syv år bidro Norge med 262 mill. kr.

Kan utenriksministeren utdype hvor god kontroll regjeringen har med norske skattebetaleres penger som brukes til liknende bistandsformål, og med at disse ikke bidrar til å forsterke konflikter i regioner utenfor Europa?»

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:33:50]: Konflikten som nå utspiller seg i Sudan, er grusom. Situasjonen er akutt for den sudanske befolkningen, og det er mange flyktninger og migranter som oppholder seg i Sudan. Sudan er et viktig opprinnelses-, destinasjons- og transittland for migranter. Derfor har EU samarbeidet med Sudan om migrasjonsspørsmål. Målet med EU-samarbeidet med sudanske myndigheter har først og fremst vært å motvirke menneskehandel og menneskesmugling. Det har også vært en rekke prosjekter finansiert gjennom EUs flegiverfond for migrasjonsrelaterte samarbeid med Afrika som Norge også har bidratt til.

Prosjekter finansiert gjennom EUs flegiverfond har som hovedregel blitt gjennomført av organisasjoner til-

knyttet EUs medlemsland, internasjonale organisasjoner og ikke-statlige organisasjoner.

Gjennom et av de regionale programmene har EU støttet grensekontroll. Støtten har primært gått til opplæring av vanlig grensepoliti på flyplassen i Khartoum. Midlene har også gått til å øke kunnskapen blant nøkkelpersonell om flyktningers og migranternes rettigheter og forståelse for den sårbare situasjonen som disse er i. Dette har bl.a. inkludert identifisering og behandling av ofre for menneskehandel.

EU har ved alle anledninger der det har kommet opp anklager om støtte til de paramilitære RSF-styrkene, gjort det klart at de ikke har hatt eller ønsket å ha samarbeid med RSF om kontroll av migranter i Sudan. Dette er det norske myndigheter har forholdt seg til når midler har blitt gitt gjennom EUs flegiverfond. Fondet ble etablert i november 2015 og avsluttet i 2021. Basert på diskusjoner om programmene i styringsgruppen og EUs rapportering er det ikke grunn til å tro at støtten gjennom fondet har gått til å støtte RSF eller bidratt til å forsterke konfliktene i Sudan eller regionen.

Samtidig tydeliggjør anklagene behovet for åpenhet om slike prosjekter og at de baseres på en god forståelse av både konteksten og aktørbildet. Denne tilnærmingen legges til grunn fra norsk side i vurdering av prosjekter i en slik konfliktsituasjon.

Tobias Drevland Lund (R) [11:36:27]: Jeg takker for et grundig svar fra utenriksministeren. Av de 262 mill. kr Norge har brukt, har VG lagt fram tall som tyder på at noe av dette har kommet til RSF direkte. I en rapport fra 2017 kom det fram at Sudans strategi med å stoppe migranter på vegne av EU har medført brutale overgrep fra nettopp RSF mot migranter i Sudan, og som en del av avtalen med EU gjorde sudanske myndigheter RSF til den viktigste grensekontrolløren.

Ved å bygge opp Sudans nye grensestyrke, også personellet på flyplassen som utenriksministeren viser til, har man jo direkte – med penger og trening – bidratt til å styrke RSF. I VG kan vi lese at den sudanske FN-eksperterten Mey Ahmed var svært sjokkert over at disse EU-midlene ble brukt på denne måten. Det samme har både Amnesty og NOAS på det sterkeste kritisert. Mitt spørsmål til utenriksministeren er om hun nå kan garantere at ingen av de norske bidragene har gått til RSF-militsen.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:37:31]: Jeg har vært minister i fire departementer. Jeg har vært barneminister, kulturminister, arbeidsminister og nå utenriksminister. Det er mange ganger jeg får spørsmål om jeg kan garantere at penger ikke har kommet på avveie. Det kan jeg selvfølgelig ikke, heller ikke i denne sammenheng. Det ville vært uklokt.

Det som er viktig fra min side, er å legge til rette for åpenhet, evaluering og kritisk gjennomgang av hvordan midler brukes. Det gjør vi hele tida når det gjelder den støtten som vi yter – gjennom EU, gjennom multilaterale organisasjoner – enten det er på det afrikanske kontinentet, i Ukraina eller andre steder. Men EU har avvist at de samarbeider direkte med RSF, og det er viktig for meg å understreke.

Tobias Drevland Lund (R) [11:38:18]: Det var forbløffende ærlig fra utenriksministeren. Granskingskommisjonen som ble nedsatt av FNs menneskerettsråd, fant ut at EUs flergiverfond også har bidratt til menneskerettighetsbrudd i Libya. Dette tok representanten Seher Aydar opp i spørsmål til utenriksministeren tidligere i år, og da sa utenriksministeren at hun var i kontakt med EU og flergiverfondet, ettersom det var EU som forvaltet og var ansvarlig for disse bidragene. Hun ventet da på tilbakemelding fra EU.

Mitt konkrete spørsmål, som jeg håper utenriksministeren kan svare på, er: Hva er framdriften innen dette arbeidet? Har utenriksministeren fått noe svar på hvordan disse midlene har blitt brukt, og vil hun i framtiden jobbe for at vi får mer kontroll på at norske bidrag ikke understøtter menneskerettighetsbrudd i utlandet?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:39:09]: Jeg kan overhodet ikke dele den virkelighetsbeskrivelsen som representanten har når det gjelder hvordan vi samarbeider med EU om disse spørsmålene. Dette er et land som sender fra seg mange migranter, og det er også et transittland. Da er det veldig viktig at vi bidrar med opplæring til dem som driver med grensekontroll, om menneskehandel og om sårbarhet. Det at det nærmest er slik at EU direkte bidrar til menneskerettighetsbrudd – det er noen sammenhenger som representanten her legger til grunn, som jeg på ingen måte deler.

Det som er viktig for EU, er at de framhever at prosjekter er gjennomført gjennom andre partnere. Det har ikke vært gitt støtte direkte til myndighetene, men det har vært noe samarbeid med dem. RSF har vært en del av statsapparatet, og derfor kan vi ikke kategorisk avvise at de har jobbet med migrasjonskontroll i Sudan, men det er imidlertid slik at EU flere ganger har framhevet at de ikke har samarbeidet direkte med RSF, og heller ikke gitt penger til RSF.

Spørsmål 3

Fra representanten Bjørnar Moxnes til forsvarsministeren:

«I NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen av 2021 – Forsvar for fred og frihet foreslår forsvarskommisjonen

tre løft for å møte sikkerhetssituasjonen de neste 10–20 årene. Under overskriften «Løft 1 – kritiske tiltak for å styrke egevennen» nevnes behovet for rask oppgradering av luftvern og utdanningskapasitet. Under løft 2 og 3 nevnes behov for mer personell i hele Forsvaret, en større hær og lagdelt, inkludert langtrekkende, luftvernbeskyttelse rundt blant annet Oslo, Bergen og Trondheim.

Hvordan vil statsråden følge opp disse anbefalingene?»

Presidenten [11:40:14]: Dette spørsmålet er utsett til neste spørjetime.

Spørsmål 4

Aleksander Stokkebo (H) [11:40:27]: «I regjeringens handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er lønnstyveri ikke nevnt med et eneste ord.

Hvilke konkrete tiltak vil regjeringen sette inn for å forebygge og slå ned på lønnstyveri?»

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:40:49]: Lønnstyveri er grov arbeidslivskriminalitet som må bekjempes. Det er vi enige om. Vi var alle enige om å få inn egne straffebestemmelser om lønnstyveri i straffeloven og å gi Arbeidstilsynet myndighet til å håndheve at allmenngjort lønn faktisk blir utbetalt.

Jeg mener at det aller viktigste tiltaket for å forebygge lønnstyveri og annen arbeidslivskriminalitet er å bygge opp under et seriøst arbeidsliv med faste og direkte ansettelser og med sterke fagforeninger. Denne regjeringen har fremmet, og fått vedtatt, en rekke forslag for nettopp å styrke det seriøse, organiserte arbeidslivet, det jeg anser som førstelinjeforsvaret mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Jeg har registrert at det ikke har vært like stor enighet om disse tiltakene.

Regjeringen har bl.a. strammet inn på innleiereglerne og muligheten til å benytte andre tilknytningsformer enn fast ansettelse. Vi har fått på plass en tydeliggjøring av hvem som er arbeidstaker, og en utvidelse av arbeidsgiveransvaret. Ikke minst har vi økt fagforeningsfradraget og tilført Arbeidstilsynet mer ressurser. Vi er godt i gang med å utrede Norgesmodellen, med krav om lønns- og arbeidsvilkår og ansvar for å følge opp i leverandørkjeden.

Endelig finner jeg grunn til å nevne at mitt departement er i gang med å gjøre en bred gjennomgang av Arbeidstilsynets hjemmelsapparat. I den sammenhengen vil vi også se på både grunnlaget for tilsyn, Arbeidstilsynets adgang til informasjon og dokumentasjon og til

selve sanksjonsmidlene. Både eksisterende og eventuelle nye virkemidler vil bli vurdert.

Jeg har lyst til å avslutte med å si at lønnstyveri er forbudt, og i handlingsplanen mot sosial dumping har vi også et kapittel som handler om bistand til mennesker som blir utsatt for denne grove kriminaliteten.

Aleksander Stokkebø (H) [11:42:44]: Jeg takker for svar.

Utfordringen her at dette ble veldig generelt. Mens Høyre i regjering hadde en konkret strategi som tok opp lønnstyveri spesifikt, gjør ikke regjeringen det. Lønnstyveri, som det å underbetale eller gjøre ulovlige lønnstrekk, er veldig alvorlig, og derfor er det bra at Høyres forslag om straffansvar i fjor ble innført, med en straffeframme på inntil seks år for grove tilfeller.

Ifølge Økokrim var lønnstyveri den typen a-krim politiet fikk flest tips om fra september til desember i fjor. Det samme gjelder Fair Play Bygg Oslo og Omegn, som i fjor fikk inn 78 sånne tips. Samtidig ser vi at det altfor sjelden blir tatt tak i og får konsekvenser. Jussbuss melder bl.a. om at mange av sakene bare henlegges.

Hvordan vil regjeringen sørge for at lønnstyveri får konsekvenser for de ansvarlige?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:43:46]: Det er, som det er sagt her, alvorlig kriminalitet som blir begått når det er lønnstyveri vi snakker om. All kriminalitet må bekjempes, og jeg tror at kunnskap er viktig, også blant dem som skal håndheve med hensyn til kriminalitet på dette feltet. Vi var alle enige om at vi måtte få inn egne straffebestemmelser om lønnstyveri i straffeloven, og vi har altså gitt Arbeidstilsynet utvidede fullmakter til å håndheve at allmenngjort lønn faktisk blir utbetalt. Dette er veldig viktige tiltak.

Representanten stilte spørsmål om hva regjeringen skal sette inn for å forebygge og slå ned på lønnstyveri. Jeg mener forebygging her er et helt sentralt element, og da peker mange på at det viktigste for å sikre at arbeidstakere får utbetalt lønn, er å bygge et seriøst arbeidsliv med sterke fagforeninger.

Aleksander Stokkebø (H) [11:44:49]: Når det gjelder lønnstyveri, deler vi nok oppfatningen om at det er noe av det mest alvorlige, fordi det frarøver noe av det mest grunnleggende i folks liv: det å ha trygghet for inntekt og kunne forsørge seg selv og familien. Derfor er det bra at statsråden viser til to konkrete tiltak som høyreregjeringen foreslo, både det å endre allmenngjøringsloven, sånn at Arbeidstilsynet kan gi pålegg om oppfyllelse av selve lønnskravet, og det å innføre en straffebestemmelse, i tillegg til at vi sørger for at lønnskrav som den klare hovedregel skal betales gjennom banken, som vil lette bevisproblematikken noe.

Samtidig er det mye å ta tak i, og det jeg savner, er de konkrete grepene. Jussbuss har gitt oss et veldig godt innspill i den anledning, som Høyre er enig i, om å la staten stille opp for dem som trenger det mest, og overta de mest åpenbare lønnskravene. Er statsråden villig til å vurdere et sånt forslag?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:45:56]: Det aller viktigste tiltaket handler om forebygging, at dette ikke skal skje. Der har denne regjeringen levert en rekke tiltak som bygger opp under det seriøse arbeidslivet, og, som vi har diskutert i denne saken mange ganger, med faste og direkte ansettelser og sterke fagforeninger som et av hovedgrunnlagene for dette.

Lønnstyveri er forbudt, men her kan det selvsagt bli bedre. Jeg har likevel ikke lyst til å besvare spørsmål om et hypotetisk forslag som ikke er presentert fullt og helt fra Høyres side ennå. Men vi har også lønnsgarantiordningen, som kan tre inn og dekke arbeidstakernes utestående krav, forutsatt at virksomheten slås konkurs.

Dette er forbudt. Det kan bli bedre, selvsagt, men utgangspunktet her er at det må straffefølges.

Spørsmål 5

Margret Hagerup (H) [11:47:13]: «Statsråden svarte meg den 26. april på mitt skriftlige spørsmål nr. 2005 (2022–2023): «Det har vært vedvarende høyt omfang av innleie i deler av arbeidslivet, særlig gjelder dette byggenæringen i Oslofjord-området. I Prop. 131 L (2021–2022) uttaler departementet at det er grunn til å anta at innleie begrunnet i at arbeidet er av midlertidig karakter er blitt benyttet i større omfang enn det arbeidsmiljøloven ga grunnlag for [...]»

Hvorfor påfører regjeringen en utfordring, som i hovedsak er i byggenæringen i Oslofjord-området, til hele industrien i Rogaland?»

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:47:51]: Jeg vil vise til svar på skriftlig spørsmål og til næringsministerens svar på mine vegne på lignende spørsmål i den ordinære spørretimen den 3. mai.

Regjeringens og stortingsflertallets mål med lovendringene om innleie er at de skal bygge opp under et arbeidsliv med hele og faste stillinger og direkte ansettelser hos én arbeidsgiver. Det er av stor betydning for de arbeidstakerne dette gjelder.

Også for virksomhetene vil en høy grad av faste ansettelser bl.a. kunne bidra til økt produktivitet og bedre omstillingsevne, bl.a. som følge av at det investeres mer i de ansattes kompetanse. Også samfunnet som helhet har mye å tjene på at det legges til rette for rekruttering til faste stillinger. Det gjør det enklere å nå målsettinger

om et trygt og sikkert arbeidsmiljø og medvirkning og medbestemmelse for arbeidstakere.

Det har vært en uheldig utvikling der innleie fra vikarbyråer benyttes som en permanent del av virksomhetens bemanningsstrategi. Som nevnt har det vært en omfattende bruk av innleie i byggenæringen, og særlig i Oslofjord-området, men også i andre deler av arbeidslivet er det betydelig innleie. Som beskrevet i proposisjonen til Stortinget har innleide arbeidstakere i perioder utgjort over 20 pst. av de sysselsatte på skipsverft og i petroleumsrelatert virksomhet. Ifølge Statistisk sentralbyrå og bemanningsbransjen i NHO Service og Handel er det høy utleieaktivitet fra vikarbyråer i Rogaland og Vestland fylker, i tillegg til i østlandsregionen.

Etter regjeringens vurdering var det nødvendig å endre reglene for å fremme bruken av faste ansettelses i virksomhetene der arbeidet faktisk utføres. Dessuten var det behov for å hindre en for vidtgående innleiepraksis. Dette er bakgrunnen for at Stortinget har vedtatt å oppheve adgangen til innleie fra bemanningsforetak ved arbeid av midlertidig karakter, og dette gjelder for virksomheter i hele landet.

Fortsatt vil det være muligheter til å leie inn i vikartilfeller og etter avtale med tillitsvalgte for virksomheter med tariffavtale med fagforeninger med innstillingsrett. Dette gir mange virksomheter, f.eks. industrien i Rogaland, et betydelig handlingsrom.

Margret Hagerup (H) [11:50:10]: Det er ingen tvil om at industrien i Rogaland har betydelige utfordringer med dette regelverket. Det er forskjell på mål og faktagrunnlag, og mens regjeringen svarer veldig mye med målet om et organisert arbeidsliv der flere skal velge å organisere seg, er jeg litt usikker på om tvangsorganisering for at bedriftene skal få lov til å ha konkurransekraft mot utlandet, er den rette veien å gå.

Ministeren snakker om antagelser om bygg- og anleggsbransjen, og en sier «uheldig utvikling». Da jeg utfordret næringsministeren på dette, sa han at undersøkelser viser at det generelt har vært en betydelig økning i andelen innleie siden 2004. Videre sa han at statistikken viser at det har vært en økt bruk av innleie, og at det også er det tillitsvalgte og andre forteller. Jeg må si jeg blir litt bekymret når det er det som ligger til grunn. Deler statsråden det synet at det er blitt en betydelig økning i innleie? Tall fra Fafo og Institutt for samfunnsforskning sier nettopp det motsatte, og at det har ligget stabilt under 2 pst. de siste årene.

Spørsmålet er: Har innstrammingene i regelverket fra 2019 fått virke, eller har regjeringen gått for langt uten å se på faktagrunnlaget bak innstrammingene?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:51:18]: Andelen innleie varierer ganske stort fra virksomhet til virksom-

het, innenfor ulike bransjer og ikke minst innenfor ulike yrker. Å gi et helt konkret svar på alle de ulike utfordringene som mange står overfor, blir litt for lettvent.

Når vi ser at utfordringen er stor, er det viktig å øke grunnbemanningen gjennom flere faste ansettelses, og det er mulig å ansette midlertidig direkte dersom vilkårene for det er oppfylt. Bedrifter i Rogaland, som er det som tas opp her, kan leie inn fra andre produksjonsbedrifter, benytte overtid, gjennomsnittsberegning av arbeidstid, deltid, oppdragskontrakter og entrepriser. Forutsetningen er selvfølgelig at vilkårene er til stede. Man kan også inngå lokal avtale om innleie dersom man har tariffavtale med fagforening med innstillingsrett.

Margret Hagerup (H) [11:52:22]: Jeg registrerer at det er vanskelig å komme med konkrete tall, selv om både Fafo og Institutt for samfunnsforskning har slått fast at andelen ligger mellom 1 pst. og 2 pst. Likevel er det vanskelig å komme med et konkret tall; antagelser og andre ting er lettere å komme med.

Jeg la merke til at statsråden mente at en ville fremme bruken av faste ansettelses. Da vi nå nylig i Stavanger møtte Arild Tjensvold, som jobber i Jobzone Tech, sa han at det som skjer nå, er at bedrifter som tidligere kunne leie inn, nå må ansette midlertidig, mens bemanningsbyråer må si opp sine fast ansatte. Da er det betimelig å spørre ministeren om hun mener at økt bruk av permitteringer, mer nedbemanning, mer oppbemanning og økt bruk av midlertidighet er til beste for arbeidstagerne i Norge og for norske arbeidsgivere. Når jeg får svaret på det, kan det være greit å ha i mente at det konkrete tallet for innleie er fastsatt til mellom 1 pst. og 2 pst.

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:53:20]: Da kan jeg gjenta det jeg også sa i innlegget mitt, og som er beskrevet i proposisjonen: Når det gjelder innleide arbeidstakere og sysselsatte i skipsverft og i petroleumsrelatert virksomhet, har tallet utgjort over 20 pst. i lange perioder. Vi mener at en direkte ansettelse i et topartsforhold til sin arbeidsgiver er bedre enn å være innleid. Det er fordi det gir arbeidstakere viktige rettigheter, og det er fordi det gjør at virksomhetene investerer mer i den ansattes kompetanse. Det gir oss et mer konkurransedyktig og produktivt samfunn.

Jeg var nylig også i Rogaland og besøkte bl.a. tillitsvalgte på noen av de store industribedriftene der som fortalte at ja, det har hatt en god effekt, nettopp for å oppnå de målene som stortingsflertallet har satt seg.

Spørsmål 6

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [11:54:27]: «Arbeidslinja må ligge fast, det skal alltid lønne seg å jobbe. Det-

te er viktig for at den norske velferdsmodellen skal kunne videreføres. Arbeidslinja er ikke minst viktig for at norske bedrifter skal få den arbeidskraften og kompetansen de trenger. Arbeiderpartiet og regjeringen har lovet «arbeid til alle og ungdomsgaranti».

Hvordan jobber statsråden for å oppfylle disse lovnadene, og har hun dialog med næringslivet om dette?»

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:54:54]: Regjeringen og Arbeiderpartiet står fast på arbeidslinjen. Senest på Arbeiderpartiets landsmøte ble dette slått klart og tydelig fast.

Arbeid er veien ut av fattigdom. Arbeid betyr mye mer enn inntekt. Arbeid gir trygghet, frihet, fellesskap og tillit til hverandre. Den sosialdemokratiske arbeidslinjen handler om å gi folk mulighet til arbeid – om å stille krav og å stille opp. Virkemidlene skal hjelpe folk tilbake til arbeidslivet. Når arbeid ikke er mulig, skal folk ha trygghet for økonomisk støtte til et godt og verdig liv.

Det er arbeid som finansierer vår felles velferd. Alle som kan og vil jobbe, skal få muligheten til det. Derfor fører regjeringen en aktiv politikk for å få flere i jobb. Revidert nasjonalbudsjett legges fram i morgen. Der vil det synes at vi prioriterer arbeidslinjen.

Bruk av arbeidsmarkedstiltak og innføring av ungdomsgarantien vil tilføre ledige og personer med nedsett arbeidsevne ny kompetanse eller praksis i arbeidslivet. Det vil øke arbeidsstyrken vår og lette rekrutteringen for næringslivet.

Ungdomsgarantien skal sikre at unge får tidlig innsats og tett oppfølging så lenge det er nødvendig. Bistand til samhandling med andre tjenester, som f.eks. helsetjenestene og utdanningssystemet, skal bidra til at færre faller på utsiden av skole og arbeid. Arbeids- og velferdsetatens bevilgning er styrket for at de skal ansette flere veiledere som følger opp ungdom. Garantien trer i kraft fra 1. juli i år. Høringen om forskriften hadde frist i går. Vi har også hatt innspillmøter med unge bl.a. for å sikre at innretningen treffer ungdommens behov.

Jeg har løpende dialog med partene i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd for å diskutere aktuelle spørsmål på mitt politikkområde. I gjennomføringen av den aktive arbeidsmarkedspolitikken har arbeids- og velferdsetaten et løpende samarbeid med arbeidsgivere gjennom lokalt tilpassede modeller, og med bransjeorganisasjonene og utdanningssektoren om å minske mismatchproblemer gjennom kompetanseheving.

Så ja, næringslivet er med i dialogen, både i politikktutforming og i politikkgjennomføringen.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [11:57:18]: Jeg takker statsråden for svaret, og vi venter i spenning på revidert budsjett til våren for å se hvordan dette blir ivaretatt.

Man opplever fra tid til annen at man får innspill fra diverse deler av landet der de gjør forskjellige grep for å få spesielt ungdom i jobb, og for at lærlinger skal få en mulighet til å komme ut i yrkeslivet.

Hvordan jobber statsråden og departementet opp mot Nav og næringslivet? Jeg har nå selv vært i kontakt med Nav Trøndelag for å prøve å få til et møte, for de har gode resultater i jobben de holder på med. I Nordland vet jeg også at man fra Nordlands fylkeskommunes, Navs og næringslivets side jobber aktivt i lag for å oppfylle dette. Er dette noe man har med seg i jobben man gjør fra departementets side?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:58:12]: Jeg kan absolutt anbefale et innblikk i Trøndelagsmodellen, som er et samarbeid mellom fylkeskommunen, Nav og lokalt næringsliv, og som er en viktig metode for å få flere unge ut i arbeid. Denne modellen finnes flere steder i landet og er tilpasset lokalt næringsliv. Det er veldig viktig på den måten at man også greier å dekke næringslivets behov for det man trenger.

Det er egentlig en sånn type metode hele ungdomsgarantien er basert på, nemlig at ungdommene skal få tett oppfølging, tidlig oppfølging og tilpasset oppfølging, slik at de kan nå sine mål. Da kan det være at noen trenger et helsespor, mens andre trenger utdanning og kompetanse eller å gå rett ut i en bedrift der man får kompetanse samtidig som man er i jobb.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [11:59:16]: Jeg takker for svaret. I går kunne vi høre at næringslivet etterspør 57 000 faglærte. Samtidig kuttet det i plasser for arbeidsforberedende trening, og i siste statsbudsjett la ikke Arbeiderpartiet og Senterpartiet inn en eneste krone til VTA-O-plasser. Nå svarte for så vidt statsråden litt med hensyn til morgendagen. Da kan jeg heller omformulere og si: Vil dette bli ivaretatt i revidert budsjett, slik at flere unge kan få den tilretteleggingen de trenger for å komme seg ut i arbeidslivet?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:59:46]: Svaret på det er ja. Jeg har lyst til å minne om at regjeringspartiene sammen med SV økte med 250 VTA-plasser i dette årets budsjett, men vi vil følge opp med flere arbeidsmarkedstiltak i tillegg til den store satsingen som ungdomsgarantien innebærer. Jeg vil minne om at den trer i kraft 1. juli. Der ligger det 175 mill. kr bare til det, og fra neste år vil det være 380 mill. kr som handler om at veilederne skal kunne følge opp ungdommene tidligere, tettere og mer tilpasset, selvfølgelig i dialog med arbeidslivet, næringslivet og de andre aktørene, spesielt helsesektoren og utdanningssektoren.

Spørsmål 7

Anna Molberg (H) [12:00:54]: «Andelen innleie i Norge er under 2 pst. av arbeidsstokken, men det har vært en noe høyere andel i Oslo-området. Jeg forstår det slik at dette er bakgrunnen for at regjeringen innfører et forbud mot innleie i byggebransjen i denne delen av landet.

Men når innleieandelen er så lav som under 2 pst. på landsbasis, hvorfor var det nødvendig av regjeringen å påføre så store innstramminger i adgangen til innleie i hele landet?»

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:01:29]: Formålet med lovendringene om innleie er å bygge opp under hovedregelen i arbeidslivet om faste og direkte ansettelser i et topartsforhold mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. Innleie fra bemanningsforetak innebærer en trepartsrelasjon, noe som samsvarer dårlig med de sentrale reguleringene av vårt arbeidsliv. Omfattende bruk av innleie kan bidra til å undergrave sentrale elementer i den norske arbeidslivsmodellen.

Etter regjeringens vurdering var det nødvendig å endre loven for å legge tydeligere til rette for faste og direkte ansettelser. Dessuten var det behov for å hindre en for vidtgående innleiepraksis.

Som nevnt i svar på tidligere spørsmål ser det ut til at innleie fra vikarbyrå i en del tilfeller har utviklet seg til å bli en permanent del av virksomheters bemanningsstrategi. Bak gjennomsnittstallene skjuler det seg store forskjeller i bruken av innleie. I deler av arbeidslivet er det lite benyttet og begrenser seg til å gjelde rene vikartilfeller. I andre deler av arbeidslivet har det vært en vedvarende og omfattende bruk av innleie. Dette er godt dokumentert når det gjelder byggenæringen, og særlig i Oslofjord-området.

Som nevnt i svar på tidligere spørsmål har det vært benyttet mye innleie også i andre næringer. Det gjelder bl.a. skipsbygging og petroleumsrelatert virksomhet, hvor innleieandelen i perioder har utgjort over 20 pst. av de sysselsatte. Det er viktig å unngå situasjoner der bruk av innleie fortrenger faste, ordinære ansettelser.

Regelen som ga adgang til innleie fra bemanningsforetak ved arbeid av midlertidig karakter, bidro etter regjeringens vurdering også til misforståelser og skapte for store muligheter til å basere et permanent bemanningsbehov på innleie.

Med lovendringene som nå har trådt i kraft, er det tydeliggjort at bruk av innleie først og fremst vil gjelde for å dekke reelle vikariater. I tillegg er det en uendret adgang til innleie etter avtale med tillitsvalgte for virksomheter med tariffavtale med fagforeninger med innstillingsrett. Mange virksomheter kan benytte dette. Etter mitt syn er det også en styrke for virksomhetene at de

må ha et samarbeid med de tillitsvalgte for å benytte denne muligheten. Det er godt i samsvar med de verdier vi ønsker å fremme gjennom den norske arbeidslivsmodellen.

Anna Molberg (H) [12:03:49]: Regjeringen så altså et behov for et totalforbud mot innleie i byggebransjen i Oslo-regionen i kombinasjon med innstramminger i resten av landet. Det er vanskelig å forstå hvorfor et Oslo-problem skal ramme næringslivet i f.eks. mitt hjemfylke, Innlandet.

Forbudet og innstrammingerne er for øvrig rødlistet av EFTAs overvåkingsorgan, og de kan være i strid med EØS-avtalen. Regjeringen har til nå sendt et femti siders langt forsvar for sin politikk til ESA, og det sies der ingenting om hva som skal til for at forbudet opphører. Vi vet at regjeringen vil evaluere det, men hele byggenæringen i området her aner ikke når de kan leie inn igjen. Isteden ansetter de folk som de kanskje må permittere om noen måneder, eller så inngår de entrepriseavtaler med utenlandsk innleid arbeidskraft.

Hva skal til for at regjeringen opphever forbudet mot innleie i Oslo-regionen?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:04:53]: Først vil jeg si at forholdene i byggebransjen i Oslo-området ikke rammer bedriftene i Innlandet eller i noen andre fylker, for forbudet mot innleie er geografisk avgrenset til Oslo, Viken og tidligere Vestfold.

Det er en generell adgang til innleie som er strammet inn i resten av landet. Det er fordi man ønsker å oppnå at flere er direkte ansatt i et topartsforhold. Det skal være hovedregelen i det norske arbeidslivet, og ikke minst i den norske arbeidslivsmodellen.

Utover det er det vide adganger til å benytte seg av innleid arbeidskraft ved f.eks. produksjonstopper. Det er også muligheter for midlertidige ansettelser.

Anna Molberg (H) [12:05:57]: Apropos videre adgang: Det er mye forvirring nå rundt hvem som kan leie inn. Jeg ba statsråden i skriftlig spørsmål gi en pedagogisk forklaring på hvilke krav som må være oppfylt for at en tariffbundet bedrift skal kunne inngå avtale om innleie. Statsrådets svar var at enhver tillitsvalgt kan inngå avtale om dette så lenge han eller hun representerer et flertall av den kategorien arbeidstakere innleier gjelder.

LO er uenig i dette. Det skriver de i et brev til statsråden 21. mars. LO mener nemlig at det er tillitsvalgt i fagforeningen som er part i tariffavtalen, som kan inngå avtale om innleie. Statsråden mener derimot at enhver tillitsvalgt kan gjøre det. Altså står LO for en enda snevrere adgang til innleie enn statsråden. Dette er forvirrende, all den tid LO og Arbeiderpartiet har en nær tilknytning.

Kan statsråden klargjøre hva som er gjeldende rett, og bekrefte at hun da er uenig med LO?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:07:00]: Dette har jeg svart representanten på i et tidligere spørsmål, og jeg må nesten be om at det jeg har svart, gjengis rett. Jeg har svart at hele grunnlaget for å kunne inngå en avtale er at man har en tariffavtale med innstillingsrett. Det er inngangsbilletten for å kunne inngå avtale om innleie.

Så er det korrekt, som det sies, at det da er med et flertall innenfor den kategorien arbeidstakere innleien gjelder. Det er det som utgangspunktet, det er lovens bokstav, og det er slik det skal fungere.

Presidenten [12:07:45]: Me går då til spørsmål 14.

Spørsmål 14

Presidenten [12:07:45]: Dette spørsmålet, fra representanten Himanshu Gulati til næringsministeren, er overført til arbeids- og inkluderingsministeren som rette vedkomande.

Himanshu Gulati (FrP) [12:07:55]: «I NHOs årlige kompetansebarometer sier 65 pst. av norske bedrifter at de mangler kompetanse, noe som særlig gjelder bransjene transport og bygg/anlegg. Samtidig har regjeringen innført et innleieforbud for byggeplasser på det sentrale Østlandet. Nelfo har uttalt at dette gir de store utenlandske aktørene en konkurransefordel. Vi ser også en høy inflasjon i samfunnet, noe byggebransjen har slitt særdeles med over flere år.

Kan statsråden redegjøre for om det er gjort noen analyse/utredning av hvor inflasjonsdrivende innleieforbudet er?»

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:08:37]: Representanten viser til NHOs kompetansebarometer, hvor bedrifter i flere næringer svarer at de har et udekket behov for arbeidstakere med fagkompetanse. Denne kartleggingen viser også at bedrifter først og fremst etterspør flere arbeidstakere med fagbrev i håndverksfag. Bedriftene i byggenæringen tar inn mange lærlinger, men de trenger enda flere for å møte framtidige behov.

En viktig målsetting med endringene av innleiereglene er nettopp å legge til rette for styrket rekruttering, økt bruk av lærlinger og kompetanseutvikling for egne fast ansatte. Når næringen etterspør flere ansatte med fagbrev, er ikke enda mer bruk av innleie fra bemanningsbyråer noen egnet og framtidrettet løsning.

Regelendringene som begynte å gjelde fra 1. april i år, vil sannsynligvis innebære omstillinger for mange bedrifter i byggenæringen, men de gir også muligheter

for varige endringer som kan gi grunnlag for økt attraktivitet og styrket rekruttering.

Arbeidskraftkostnadene er høye i Norge, men vi har også et produktivt og læringsintensivt arbeidsliv. Høy grad av faste ansettelser styrker disse fortrinnene.

Endringene i innleiereglene vil i seg selv ikke medføre endringer i selve behovet for arbeidskraft, men er ment å ha betydning for hvordan virksomhetene knytter til seg arbeidskraften. Jeg viser også til at det er betydelige kostnader forbundet med bruk av innleie.

I proposisjonen med lovforslagene er det redegjort for økonomiske og administrative konsekvenser, herunder om eventuelle rekrutteringsutfordringer for virksomhetene kan komme til å innebære begrensninger i aktiviteten, men det er mange forhold som påvirker aktivitetsnivået i byggenæringen.

I samarbeid med partene i arbeidslivet vil regjeringen følge nøye med på utviklingen og på om målene om flere faste ansettelser og varige forbedringer i arbeidslivet oppnås. En følgeevaluering er alt satt i gang. I evalueringsprosjektet er utviklingen i bl.a. aktivitet og kostnader i byggenæringen et tema som vil få særlig oppmerksomhet. Vi vil holde Stortinget informert om saken.

Himanshu Gulati (FrP) [12:10:51]: Statsråden var innom flere forhold i svaret sitt, men jeg hørte dessverre ikke noe svar på spørsmålet jeg har sendt inn. Spørsmålet mitt var om statsråden kan redegjøre for om det er gjort noen analyse eller utredning av hvor inflasjonsdrivende innleieforbudet er, altså om man har gjort en vurdering av om innleieforbudet bidrar til økt inflasjon fordi det bidrar til økte kostnader for de bedriftene det rammer.

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:11:22]: Det er ikke gjort særlige beregninger av virkninger for inflasjon eller prisutvikling av nye innleiereglene. Statistisk sentralbyrå og en rekke kommersielle aktører, bl.a. Prognosesenteret, følger med på utviklingen når det gjelder byggekostnader. Det har vært sterk vekst i materialpriser og energipriser, men dette har nå flatet ut. Det forventes økning i arbeidskraftkostnadene i år, jf. lønnsoppjøret, og Prognosesenteret forventer en viss nedgang i materialkostnadene i år. Det er med andre ord mange årsaker til prisveksten, og dette er ikke noe man ikke kan se også andre steder. Dette handler om det internasjonale markedet.

Himanshu Gulati (FrP) [12:12:08]: Da har jeg til sist to spørsmål til statsråden. Det er: Mener hun at de bedriftene som sier at innleieforbudet bidrar til økte priser og økt inflasjon, tar feil? Og hva tenker hun om Nel-

fos uttalelse om at innleieforbudet gir de utenlandske aktørene en konkurransefordel?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:12:30]: I Prop. 131 L for 2021–2022, som omhandler dette spørsmålet, er økonomiske og administrative konsekvenser av nye innleieregler vurdert. Det vises bl.a. til at det er høy tilgang på nye stillinger, noe som også kan styrke arbeidstakeres mulighet til å få fast ansettelse direkte i virksomhetene som de tidligere ble leid inn i. På den andre siden kan virksomhetene oppleve rekrutteringsutfordringer, noe som kan medføre reduksjon i aktiviteten, f.eks. hvor mange oppdrag en virksomhet kan påta seg. Samtidig er det mange forhold som også påvirker dette, slik som den generelle kostnadsutviklingen og utviklingen innen etterspørsel, tilgangen på innsatsfaktorer til produksjonen og reguleringer på andre områder av betydning for det markedet som en virksomhet opererer i.

Vi har et evalueringsoppdrag ute, og vi vil få første delrapport i desember 2024.

Presidenten [12:13:29]: Me går tilbake til spørsmål 8.

Spørsmål 8

Bård Hoksrud (FrP) [12:13:47]: «Under koronapandemien var det offentlige helsevesenet avhengig av de private helseaktørene i smittebekjempelsen, blant annet koronatesting. Oslo kommune inngikk avtaler med private helseaktører som Dr. Dropin og Aleris, og oppgir at dette var avgjørende for at det på kort tid ble bygget opp nødvendig kapasitet for smittetesting. Samtidig motarbeider det rød-grønne byrådet i Oslo private helseaktører.

Hvordan vil statsråden sikre at vi har private helseaktører som har kapasitet til å bistå det offentlige under neste helsekrise?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:14:22]: Vår felles helsetjeneste er fundamentet for gode og likeverdige helsetjenester i hele landet. Der ligger denne regjeringens hovedsatsinger. Under pandemien lærte vi mye om styrkene og svakhetene i helsetjenesten vår. En av styrkene var helt klart en sterk offentlig helsetjeneste, finansiert over skatteseddelen og styrt av fellesskapet. Det gir ikke bare trygghet i hverdagen, men er også det beste bolverket i krisetid.

Regjeringen skal sikre og styrke vår felles helsetjeneste. Det innebærer også å samarbeide med private aktører, men det må skje på den offentlige helsetjenestens premiser. Det er ikke noe selvstendig mål å øke antallet private aktører, slik representanten Hoksrud ser ut til å forfekta.

Helsepersonellkommisjonen har nylig lagt fram sin utredning. Den er tydelig på at det vil bli færre fagfolk per pasient framover. Det er en virkelighetsbeskrivelse som vi sammen må ta på alvor. I en situasjon der knapphet på personell er en realitet, vil et økende omfang av privatfinansierte og kommersielle tjenester kunne bidra til at det blir vanskeligere for vår felles helsetjeneste å rekruttere.

Når kriser treffer, må vi ha gode planer. Derfor vil regjeringen i løpet av 2023 legge fram en helseberedskapsmelding for Stortinget, hvor tilgangen til helsepersonell for å sikre en robust helseberedskap i hele landet og i alle deler av tjenesten vil omtales.

Til slutt vil jeg også minne om at kommunene, gjennom helse- og omsorgstjenesteloven, selv avgjør hvordan de ønsker å innrette og organisere sine tjenester. Det er derfor kommunene selv som avgjør behov for – og eventuelt ønske om – bruk av private aktører i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Bård Hoksrud (FrP) [12:16:30]: Det er ingen som er uenig i at det er viktig at man har et godt offentlig helse tilbud i Norge, og det gjelder både når man skal bruke kommunen og når man skal bruke spesialisthelsetjenesten, og det handler om å styrke våre felles helsetjenester. Det tror jeg alle er enige om. Jeg synes ikke statsråden skal si at man er imot det fordi man stiller noen spørsmål rundt dette.

Jeg møtte en sykepleier som jobbet i et privat bemanningsbyrå, og som reiste rundt i Norge og bidro og hjalp til i mange kommuner og sørget for at de faktisk hadde sykepleiekompetanse i kommunen. Hennes svar var at hun ikke ville jobbe i det offentlige. Så hvis man ikke kan få lov til å fortsette med det, betyr dette nok en sykepleier mindre, i tillegg til de ca. 17 000 som står på utsiden av helsetjenester, som vi trenger for å kunne gi gode helsetjenester. Mener statsråden at fordi man kanskje vil jobbe på en annen måte – man ønsker ikke å jobbe i det tradisjonelle offentlige helsevesenet, men man ønsker å bidra til å gi folk gode helsetjenester – er dette dårligere helsepersonell enn dem som velger å jobbe i det offentlige?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:17:36]: Det som er viktigst for denne regjeringen, er pasientene våre. Det at pasientene opplever en stabil bemanning, med mulighet til å forholde seg til det samme helsepersonellet fra dag til dag, vet vi gir best forutsigbarhet for de ansatte, og det gir også god kvalitet for pasientene våre.

Jeg har ikke tro på den innleiekarusellen som Hoksrud beskriver. For eksempel det at Helse Nord nå har 40 pst. innleie og håndterer 1 000 årsverk med overtid og vikarbyråer, gir ikke god nok faglig utvikling. Det gir heller ikke god nok helseberedskap, som spørsmålet til

Hoksrud kanskje kunne indikere at han var opptatt av. Så det å ha faste ansatte, ha muligheten til å utvikle seg under karriereløpet, og at vår felles helsetjeneste er en god arbeidsplass, er vår hovedprioritering.

Bård Hoksrud (FrP) [12:18:40]: Jeg er enig i ambisjonen til statsråden, og jeg synes det er interessant at statsråden sier at pasienten er det viktigste. Hvis det hadde vært pasientene som var det viktigste for denne regjeringen, ville man sørget for at man faktisk brukte den kapasiteten, de mulighetene som var der, for at flest mulig skulle få best mulig behandling. Jeg er enig i at man ønsker at det skal være folk som jobber heltid, og at det skal være fast ansatte, men utfordringen er jo ikke at man ikke ønsker i Nord-Norge at det skal kunne være fast ansatte i de ca. 40 pst. som er der. Utfordringen er at man ikke får folk til å ville jobbe fast der, og da er spørsmålet tilbake: Er det bedre for denne regjeringen at folk ikke får behandling enn at man bruker også den ledige private kapasiteten og den viljen som er der til å bidra i helsevesenet, for å sikre at pasientene – av dem som får levert hjemmetjenester og sykehjemstjenester – faktisk får den beste behandlingen, med den rette kompetansen? Eller mener statsråden det er greit at de slutter og går ut av helsetjenester og ikke lenger kan bidra?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:19:47]: Jeg ønsker at vår felles helsetjeneste skal være et godt arbeidssted, og at vi samarbeider godt med de private aktørene gjennom forutsigbare avtaler, både for de private aktørene og for vår felles helsetjeneste, og sørger for at vi både utdanner, forsker og lærer opp nye kollegaer til det kompetansebehovet vi har i framtiden.

Når representanten Hoksrud sier at han er enig med meg i alle disse målsettingene, synes jeg det er rart at han henfaller til å vise til vikarbyråer og innleie som svaret på utfordringene. Vi mener at våre eldre fortjener å kunne forholde seg til de samme fjesene hver dag, at jeg kan være trygg på at den som hjelper meg om morgenen og hjelper meg om kvelden når jeg blir gammel, er den samme dagen etter og uka etter. Det oppnår vi gjennom hele, faste stillinger, en god arbeidsplass i vår felles helsetjeneste og muligheten til å utvikle seg gjennom yrkeskarrieren.

Spørsmål 9

Erlend Svardal Bøe (H) [12:21:03]: «Stortinget har vedtatt å innføre et voksenvaksinasjonsprogram og å få på plass en automatisk påminnelseordning, men i folkehelsemeldingen følger ikke regjeringen opp dette. Her står det bare at regjeringen skal «arbeide videre»

med det. Et voksenvaksinasjonsprogram vil sette vaksineanbefalinger i system og bidra til bedre bekjempelse av smittsomme sykdommer, men også redusere belastningen i arbeidslivet og helse- og omsorgstjenesten.

Hva er grunnen til at regjeringen ikke følger opp Stortingets vedtak om et voksenvaksinasjonsprogram?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:21:45]: I folkehelsemeldingen slår regjeringen fast at vi arbeider med å etablere et voksenvaksinasjonsprogram. Der sier vi også at voksenvaksinasjonsprogrammet skal organiseres med utgangspunkt i dagens influensavaksinasjonsprogram. Med det vil vi videreføre hovedprinsippet om at det er kommunene som skal sørge for vaksinasjonstilbud, men at de selv kan velge å organisere tilbudet på den måten som er best egnet i kommunen.

Helse- og omsorgsdepartementet fikk en faglig anbefaling om vaksinasjonsprogram for voksne og risikogrupper fra Folkehelseinstituttet i desember 2018. I tiden som har gått, har vi fått nye erfaringer med å organisere vaksinasjonstilbud til voksne. Gjennom koronavirusvaksinasjonsprogrammet er det gitt mer enn tolv millioner vaksinedoser. Ulike aktører i kommunene har vært involvert i arbeidet. Når det nå arbeides med å etablere et voksenvaksinasjonsprogram, bygger vi videre på disse erfaringene, i tillegg til anbefalingene fra 2018. Arbeidet pågår, og regjeringen følger opp Stortingets anmodning om å utrede hvordan et vaksinasjonsprogram for voksne kan gjennomføres.

Stortinget har også anmodet om å utrede muligheten for å etablere en automatisk ordning for å informere den enkelte når det er behov for påfyllingsvaksiner mot difteri, stivkrampe og kikhoste. En slik informasjonsordning kan være et sentralt element for å lykkes med en god organisering av vaksinasjonstilbud til voksne og risikogrupper. En slik ordning har flere sider, både faglig, teknisk, juridisk og økonomisk, og dette har ikke vært utredet tidligere. Helse- og omsorgsdepartementet vil derfor følge opp anmodningen fra Stortinget i samarbeid med underliggende etater, slik at vi får utredet en informasjonsordning for vaksinasjon.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:23:51]: Det ligger en utredning fra 2018 på bordet allerede, som statsråden selv var inne på. Mitt spørsmål var hva som er grunnen til at en ikke følger det mer konkret opp i folkehelsemeldingen som er lagt fram. Statssekretæren til statsråden var bl.a. høsten 2022 ute og sa at dette vil en komme tilbake til i folkehelsemeldingen – da vil det komme et voksenvaksinasjonsprogram. Så kommer folkehelsemeldingen, og det eneste som står der, er at en skal arbeide videre med det. Det er klart at da lurer jeg på hva det betyr, når en har så mange vedtak og så mange utredninger. Det statsråden nå sier, er at en skal ha enda flere utred-

ninger. Da statsråden selv satt i opposisjon på Stortinget, bl.a. i 2021, var statsråden veldig utålmodig for å få fram et voksenvaksinasjonsprogram.

Spørsmålet mitt er: Hva er det det arbeides med? Hva er det som skal arbeides videre med? Er det en ny utredning? Er det finansiering? Hva er grunnen til at en ikke er mer konkret i folkehelsemeldingen enn det regjeringen selv sa en skulle være høsten 2022?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:24:57]: Regjeringen har lagt fram folkehelsemeldingen. Det er der vi hele tiden har sagt at vi vil omtale arbeidet med voksenvaksinasjonsprogram. Jeg er orientert om at representanten Svoldal Bøe er saksordfører for gjeldende stortingsmelding. En stortingsmelding er et policydokument hvor man varsler Stortinget om regjeringens arbeid. Det er saksordføreren også sikkert godt klar over. Når man så har ferdige tiltak som Stortinget inviteres til å slutte seg til, med finansiering, legges det fram.

Jeg må også berømme utålmodigheten til Svoldal Bøe, for det var i det hele tatt ikke noe som lignet på den utålmodigheten da han selv satt i departementet og hadde muligheten til å påvirke det, etter at FHI ga en klar anbefaling så langt tilbake som i 2018.

Erlend Svoldal Bøe (H) [12:25:50]: Jeg tror statsråden er ganske godt informert om at det var en pågående pandemi, fra 2020 til 2023, som gjorde at veldig mange saker ble utsatt. Det tror jeg statsråden er veldig klar over.

Jeg vil følge opp vaksinesporet igjen. Norge deler bl.a. EU og WHO's mål om at 75 pst. av helsepersonell med pasientkontakt skal være vaksinert mot sesonginfluensa. I Norge oppnår vi ikke den målsettingen, og i flere av rapportene til FHI i løpet av vinteren ser vi at vaksinasjonsgraden for sesonginfluensa har gått ned. Det er viktig at helsepersonell med pasientkontakt – pasienter som er sårbare, eller er i risikogrupper for smittsomme sykdommer – vaksinerer seg. Vi så under koronapandemien hvor vanskelig det var å omplassere helsepersonell som ikke hadde tatt koronavaksine. Helsedepartementet har tidligere uttalt at det kan være aktuelt å stille vaksinekrav til helsepersonell med pasientkontakt. Mitt spørsmål er om statsråden vil vurdere et vaksinekrav til helsepersonell som en del av et voksenvaksinasjonsprogram.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:26:55]: Vaksiner i Norge er frivillig. Det mener jeg er et viktig premiss. Det er også noe av forklaringen på vår høye vaksinasjonsgrad i Norge. Her har man tillit til myndighetene, og helsepersonell opptrer stort sett med høy grad av profesjonalitet og beskytter seg når man får tilbud om vaksiner, slik at pasienter ikke rammes av det. Jeg mener det er viktig å

holde på det. Vi så også at helsepersonell ulykksalig fikk noen alvorlige bivirkninger av den ene vaksinevarianten som man i Norge valgte å ikke videreføre – Astra-Zeneca. Jeg synes det er bra at vi da ikke hadde noen plikt eller tvangsbruk overfor helsepersonell, for det er også situasjoner som kan oppstå. Frivillighet er tillitsbasert. Tvang er det ikke.

Spørsmål 10

Turid Kristensen (H) [12:28:08]: «Det utvidede reklameforbudet for utenlandske spill betyr mindre behov for profilering av Norsk Tipping for å motvirke spillavhengighet i Norge. Forbudet mot markedsføring av utenlandske spill, som trådte i kraft 1. januar 2021, får stadig sterkere effekt. Det er derfor mindre behov for markedsføring og profilering av Norsk Tippings tilbud til forbrukerne.

Hva synes statsråden om at Norsk Tipping bruker store pengesummer på markedsføring?»

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:28:36]: Først og fremst synes jeg at hvor mye markedsføring som trengs for å kanalisere spillere, er noe verken representanten Kristensen eller jeg har noen særlig troverdig fagkompetanse på. Derfor er det veldig bra og nødvendig at vi har fagfolk som gjør nettopp den vurderingen, og at vi har et tilsyn som passer på at dette gjøres riktig.

Så må jeg innrømme at jeg synes det er litt underlig at Høyre mener at de er bedre enn Lotteritilsynet på å mene noe om, og ikke minst kontrollere, at Norsk Tipping holder seg innenfor loven. Dette må fagfolk ta seg av, ikke Høyre, som i en sen kveldstid i sitt alternative budsjett foreslo å redusere Norsk Tippings driftsutgifter med hele 250 mill. kr, altså nesten 80 pst. av det tilsynet mener Norsk Tipping bruker på markedsføring. Jeg vet ikke hvordan Høyre har kommet fram til det tallet. Det er nok først og fremst en «tenk på et tall»-øvelse som her har skjedd.

Det pågår nå en dialog mellom Lotteritilsynet og Norsk Tipping om nettopp reduksjon av Norsk Tippings markedsføringskostnader. Det er en dialog som det ikke vil være riktig av meg – eller partiet Høyre, for så vidt – å blande seg inn i, men jeg kan vise til Norsk Tippings egne rapporterte tall for reduksjon av pengespillreklame på tv. Basert på undersøkelser foretatt bl.a. av Kantar sier Norsk Tipping at de har redusert sin eksponering av pengespillreklame på tv med 56 pst. beregnet fra 2020 til og med 2022, og Norsk Tipping planlegger også en ytterligere nedgang for 2023.

Det er riktig at vi har lyktes med å fjerne mye av reklamen for de ulovlige utenlandske spilltilbudene gjennom flere kraftfulle og ulike virkemidler som virker

sammen. Dessverre har de virkemidlene vært vedtatt og innført mot Høyres stemmegivning i denne sal, og den motviljen Høyre har vist mot nettopp å innføre kraftfulle virkemidler, er det jo først og fremst folk som sliter med spilleproblemer, som har tapt på.

Turid Kristensen (H) [12:30:44]: Da Høyre foreslo å omdisponere 250 mill. kr til gode formål, var ikke det «tenk på et tall», og det gjaldt heller ikke bare markedsføring, men også penger som ble brukt til profilering og til konsulentbistand. Det brukes det altså 450 mill. kr til. Som nå var statsråden altså helt avvisende til det. Statsråden uttalte det hun gjentar her i dag om at det er fagfolkene som må avgjøre dette, og at regelverket egentlig er helt klart på at man ikke kan bruke mer enn det som er helt nødvendig.

Nå har altså Lotteritilsynet i første omgang konkludert med at kostnadene til markedsføring for 2023 bør reduseres med 20 pst., av samme årsak som Høyre la til grunn i vårt budsjettforslag. Dette er de fagfolkene statsråden viste til, som fører tilsyn med Norsk Tipping. Regjeringen sier at en vil ha en sterkere eierstyring, og Høyre mener derfor at regjeringen også må vise det overfor Norsk Tipping.

Vil statsråden nå lytte til fagfolkene og bidra til at enda flere barn og unge får delta i fritidsaktiviteter og idrett?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:31:49]: Vi må minne oss selv på at alt overskuddet fra Norsk Tipping går til å gi nettopp barn og unge, og alle andre, kultur-, frivillighets- og idrettsopplevelser over hele landet. Derfor er vi også fra Arbeiderpartiets og regjeringens ståsted så innmari opptatt av å verne om den norske spillmodellen.

Det er riktig at Lotteritilsynet, som forvalter regelverket og har tilsyn med Norsk Tipping, har sagt at fordi vi nå endelig reduserer spillreklame fra de utenlandske selskapene, må også Norsk Tipping redusere sin med 20 pst. Det er noe annet enn 80 pst., slik Høyre foreslo, som definitivt ville gått ut over ikke bare Norsk Tippings drift, men også deres mulighet til å drive reklame i det hele tatt. Det ville igjen opprettholdt den skjevheten som eksisterer mellom Norsk Tipping og de utenlandske, aggressive spillselskapene, og igjen kanalisert mindre penger til overskudd til frivillighet, kultur og idrett – og mer penger i lommene til rikinger i skatteparadis.

Turid Kristensen (H) [12:32:47]: Rikinger i skatteparadis skal jeg ikke begi meg inn på i denne diskusjonen, men statsråden gjentar altså helt feil tall. Vi foreslo ikke å kutte utgiftene til markedsføring med 80 pst. Her var det snakk om både markedsføring, profilering og konsulentbistand. Statsråden vet også veldig godt at

Høyre støtter enerettsmodellen og at ikke noe av det vi har foreslått tidligere, eller det vi diskuterer i dag, vil føre til økte spilleproblemer. Det dette handler om, er at det nå i den tiden vi er inne i, er så mange barn og unge i familier som ikke har råd til å delta i idretts- og fritidsaktiviteter. Det er tusenvis av barn og unge som blir stående utenfor, og både statsministeren og statsråden har gjentatt mange ganger at de vil gjøre alt de kan for å motvirke det. Spørsmålet er da hvorfor de ikke gjør det. Det er veldig fint at regjeringen nå har vedtatt å bruke 125 mill. kr av det økte overskuddet til Norsk Tipping på barn og unge, men overskuddet til Norsk Tipping kan gjøres større, og det er hovedpoenget i denne saken. De har kuttet noe, men det må altså være rom for mer, og det mener også Lotteritilsynet.

Er ikke statsråden enig i at 250 mill. kr på toppen av de 125 mill. kr kunne hjulpet mange flere barn og familier?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:33:54]: 250 mill. kr ville definitivt hjulpet mange flere, og derfor synes jeg også at Høyre kunne prioritert det i sitt alternative statsbudsjett eller i revidert statsbudsjett, foran f.eks. skattekutt til dem som har mest fra før. Men det å skulle tappe Norsk Tipping for 250 mill. kr utover det som er overskuddet i dag, sier jo både Norsk Tipping selv og også Lotteritilsynet at er totalt uansvarlig og urealistisk. Det ville fått så store konsekvenser for kjernedriften til Norsk Tipping, ikke minst for kanaliseringarbeidet, at det ville ha rokket ved den finmaskede spillmodellen som vi er helt avhengige av å opprettholde.

Det er også slik at alt henger sammen med alt. Så lenge partiet Høyre ønsker å myke opp reglene for utenlandske spillselskaper ved å la dem få digital betalings-tilgang osv., og hele tiden ønsker å evaluere og se på endringer innenfor modellen, er faktisk den norske spillmodellen satt på spill.

Spørsmål 11

Fra representanten Silje Hjemdal til kultur- og likestillingsministeren:

«Kultursektoren er en viktig del av næringslivet, med tusenvis av bedrifter og selvstendig næringsdrivende. Kultur kan skape positive ringvirkninger også på andre områder. For eksempel gir insentivordningen for produksjon av film i Norge muligheter for norske underlevereandører, lokalt næringsliv og turisme – for den lokale bakeren, innleide lydteknikere og cateringbedrifter.

«Hvordan jobber statsråden for at kulturbedriftene og de selvstendig næringsdrivende innen kultursektoren kan øke verdiskapingen?»

Presidenten [12:34:58]: Dette spørsmålet er trukket.

Spørsmål 12

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:35:14]: Mitt spørsmål til næringsministeren er som følger:

«Dagleg leiar i Eid Elektro slår i Elektro 24-7 alarm om at 2023 kan bli året då norsk elektrobransje hamnar på utanlandske hender. Han seier: «[...] ukentlig kommer pressemeldinger om norske elektrofirma som er kjøpt opp av utenlandske investorer. Norsk eierskap er under sterkt press og dette er et resultat av feilslått norsk skattepolitikk.»

Er statsråden einig i at nedbygging av norsk eigarskap er ein skade som ikkje kan reverserast og at skattepolitikken overfor norske bedriftseigarar må endrast før det er for seint?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:35:54]: Som jeg har sagt mange ganger, bør vi takke jobbskaperne hver eneste kveld vi går til sengs, for privat eierskap er utgangspunktet i norsk næringsliv. Det er det som finansierer velferden vår, og det er hele fundamentet for at vi har et samfunn som både skaper, deler og skaper igjen. Det skal vi ta vare på.

I Hurdalsplattformen slår vi helt klart fast at vi skal ha gode, forutsigbare og stabile rammevilkår for norsk næringsliv. Det skal legges til rette for private investeringer, videre vekst og grønn omstilling, som jeg tror representanten og jeg er helt enige om at haster å komme videre med. Regjeringen er mer enn åpen for og villig til å diskutere justeringer i skattesystemet, men jeg har et behov for å påpeke hvorfor bildet er mer nyansert enn formuesskattedebatten så langt har vist.

Det er en rekke faktorer som virker inn på lønnsomheten av å investere i næringsvirksomhet i Norge. Skatter og avgifter er én av flere faktorer, og det er de samlede rammevilkårene som er avgjørende for om næringslivet vårt lykkes i å få fram lønnsomme prosjekter, innovasjon, nyskaping, omstilling og videre utvikling.

Tilgang til naturressursene våre og rimelig kraft, det at vi har folk i verdensklasse, et godt utdanningssystem og kapital, er gode på forskning og utvikling og har god markedsadgang, jobber internasjonalt og investerer i felles velferd som gjør at folk tør å innovere, ta risiko og hive seg ut i nye utfordringer – det har vært suksessoppskriften for Norge. Vi har også en velfungerende infrastruktur, i både by og land, vi har gode offentlige tjenester, vi har kommet milevis på digitalisering, vi forenkler, fornyer og forsterker offentlig sektor, og vi gjør det enklere for bedriftene våre. Vi skal spare dem for 11 mrd. kr fram til 2025 i ytterligere digitalisering og for-

enklinger. Alt av unødvendige skjemaer skal bort – bedriftene våre skal få bruke penger på jobbskaping, ikke på å finne fram i offentlig byråkrati. Dette er fortrinn Norge har som er mye bedre sammenlignet med veldig mange andre land.

Samlet sett er det antakelig selskapsskatten som har størst betydning for investeringer i Norge. Den er viktig fordi vi er en åpen økonomi hvor investeringer kan gjøres i mange land. I regjeringsplattformen er vi klokkeklare på at selskapsskatten ligger fast. Den har blitt redusert fra 28 pst. for ti år siden til dagens 22 pst, og den ligger der fortsatt.

Norsk eierskap er bra, og jeg heier på norsk eierskap. Vi vil ha mer verdiskaping i norske selskaper. Det er likevel en forenkling kun å se på eierbeskatningen når en skal vurdere vilkårene for norske eiere. Som jeg allerede har nevnt, er det de samlede rammevilkårene som avgjør, og derfor må vi også ha en aktiv næringspolitikk, eksportsatsing og forenklingsarbeid, og vi må gjøre virkemiddelapparatet vårt enklere og sørge for kompetanse og at vi utdanner de folkene vi trenger, og at vi får flere i jobb. Slik kan norsk næringsliv lykkes.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:38:57]: Det er ikkje vanskeleg å vere einig med næringsministeren i at vi skal takke jobbskaparane når vi går til sengs. Det er òg veldig viktig at vi ikkje gløymer dei i løpet av natta, men hugsar dei på morgonen når vi går på jobb. Det er ei felles utfordring vi alle har.

Det går an vere einig i mykje av det som næringsministeren seier, men det dette spørsmålet handlar om, er den bekymringa som blei teken opp av eigarane av Eid Elektro om at skattlegging av norsk eigarskap dei siste åra har gått kraftig opp, og at det per i dag er betydeleg meir attraktivt å eige ei norsk bedrift for ein utanlandsk aktør enn ein norsk aktør. Det handlar om at når utbytteskatten nærmar seg 40 pst., og formuesskatten er på inntil 1,1 pst. av bedrifta sine verdiar og kapital uavhengig av om bedrifta tener mykje, blir det mindre og mindre interessant for nordmenn å eige bedrifter. Det er derfor vi no ser denne forskyvinga vekk frå norsk eigarskap. Mitt spørsmål til næringsministeren er: Er næringsministeren einig i at det er eit sjølvstendig poeng at vi klarer å halde oppe eit ganske bra volum av norskspreidd eigarskap i næringslivet over heile landet – at det reelt er viktig?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:40:04]: Det er jeg helt enig i, og det er alle i denne salen enige om, men vi må også ha litt edruelighet i denne formuesskattedebatten. La meg ta fakta: Formuesskatten er i år lavere enn den var for ti år siden, og det var godt å drive næringsvirksomhet i Norge for ti år siden. Vi hadde norsk eierskap også for ti år siden. En norsk investor som har

25 mill. kr i aksjeformue i år, vil ha en effektiv formuesskattesats på 0,88 pst. For ti år siden var den 1,1 pst. Det er altså lavere formuesskatt. Når det gjelder summen av selskapsskatten og utbytteskatten, er den økt noe, men den er fortsatt lavere enn i mange andre land vi sammenligner oss med, herunder nabolandet vårt Danmark. Vi har fremdeles lavere beskatning av realformue i Norge enn i veldig mange andre land.

Det er riktig at utenlandske eiere ikke betaler formuesskatt i Norge, men det er fordi de heller ikke bruker våre velferdstjenester. De kjører ikke på våre veier, og de bruker ikke barnehagene våre, eldreomsorgen eller sykehusene våre, og derfor er dette en rettferdig og riktig skatt.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:41:06]: Eg trur dei aller fleste som driv bedrift og eig bedrift i Noreg i dag, vil vere heilt ueinig med næringsministeren når han seier at skattebyrda i praksis er lettare rundt formuesskatt og utbytteskatt i dag enn ho var for ti år sidan. Det er ein stor debatt, og den kjem vi garantert tilbake igjen til seinare, men det er likevel interessant når næringsministeren her forsvarer at vi har ein særnorsk skatt på norske bedriftseigarar.

Når vi veit at det blir stadig meir viktig å ha kontroll over ressursar og over verdikjeda: Veit næringsministeren om noko anna land i Europa som dei siste åra har gjort det same som Arbeidarparti–Senterparti-regjeringa har gjort i Noreg, nemleg å auke dei særinnanlandske skattane på innanlandske eigarar av ei bedrift kontra utlendingar? Er det noko anna land i Europa som vel same strategi for å ha høgare skattar for bedriftseigarar frå eige land enn for bedriftseigarar frå utlandet?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:42:10]: Som sagt er det lavere beskatning av realformue i Norge enn i veldig mange andre land, og de aller fleste land rundt oss har måttet se over sitt spleiselag i møte med den største inflasjonen siden jappetiden – med store uløste oppgaver, ikke minst i sikkerhets- og beredskapspolitikken. Det har også Norge gjort. Vi har gjort endringer i beskatningen i tråd med det vi gikk til valg på og i tråd med det vi skriver i regjeringsplattformen, men vi har også vært helt tydelige på at vi nå ikke planlegger flere større skatteendringer.

Det er viktig med stabile rammebetingelser, og derfor er jeg litt overrasket over at flere av partiene på den borgerlige siden nå åpner for å øke selskapsskatten, som altså da vil gå ut over alle landets næringsdrivende, og som har vesentlige negative effekter sammenlignet med et moderat formuesskattenivå. Hvis det var slik at formuesskatten var så skadelig for norsk næringsliv, er det litt rart at Venstre, som utgjorde et budsjettflertall i den-

ne salen i åtte år, ikke fjernet formuesskatten, og det kommer heller ikke denne regjeringen til å gjøre.

Spørsmål 13

Sivert Bjørnstad (FrP) [12:43:23]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til næringsministeren:

«Er statsråden bekymret for at usikkerheten regjeringen har skapt knyttet til rammebetingelser for næringslivet og næringslivets eiere, kan gå ut over investeringer, vekst og sysselsetting over hele landet?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:43:41]: Takk for spørsmålet – beklager at jeg glemte å si det til forrige spørsmålsstiller.

Rammebetingelsene for næringsdrivende i Norge ligger i all hovedsak fast, som jeg sa til forrige spørsmålsstiller. Det er veldig mye å være stolt over i Norge, og som gjør dette til et bra sted å putte pengene sine i hvis man ønsker å investere: Vi har tilgang til kapital, vi har høyt kvalifisert arbeidskraft, vi har naturressurser, vi har ren kraft, vi har god tilgang til internasjonale markeder, vi har handelsavtaler, vi har nær tilknytning til Europa gjennom EØS-avtalen, vi har god infrastruktur, vi har gode offentlige tjenester, vi har satset massivt på digitalisering og forenkling, og vi er i krig mot skjemaveldet og gjør det enklere for bedriftene. Vi har en effektiv innretning av skattesystemet, vi har solide offentlige finanser som bidrar til forutsigbarhet, vi har sterke institusjoner og høy tillit mellom folk, og det er lave administrative byrder i stort. Jeg mener at denne helheten absolutt gjør Norge til et attraktivt land å drive næringsvirksomhet i, og det mener jeg vi også ser helt tydelig på statistikken.

Regjeringen er opptatt av at vi fortsatt skal ha gode rammebetingelser. Det innebærer også at vi må kunne se på rammebetingelsene dersom det er ekstraordinære tider, eller dersom forutsetningene i den økonomiske situasjonen eller andre forhold tilsier det. Som følge av den største prisveksten siden jappetiden, i møte med den største energikrisen siden 1970-tallet, med krig i Europa og på vei ut av en pandemi var regjeringen helt nødt til å gjøre enkelte grep i statsbudsjettet for 2023. En situasjonstilpasset skatteskjerpelse bidro til å øke skattene for enkelte, men var nødvendig for å få kontroll på inflasjonen. Nå er vi etter hvert i ferd med å lykkes i å få kontroll på inflasjonen. Siste tall i dag viser det.

En stor del av provenyet fra disse utvalgte skatteskjerpelsene ble hentet ved økt beskatning av næringer som tjener på å disponere våre felles ressurser – det være seg kraft, det være seg oppdrett. Det er næringer som er fantastiske framtidsnæringer, som skaper masse verdier og arbeidsplasser i by og land langs kysten vår, og som

bidrar til stadig nye eksportrekorder. Dette vil vi ha mer av i Norge.

Dette er også næringer som heldigvis leverer svært gode tall. Det tror jeg vi ser i avisoverskriftene nærmest daglig. Det er høye utbytter og høye overskudd, og det er bra. Bedrifter som tjener penger, bygger velferdsstaten vår. Vi skal takke dem for det. Disse næringene vil selv med skatteendringene kunne tjene gode penger, og det er bra, det unner vi dem, men de må basere seg på å dele noe mer av overskuddet sitt som en slags betaling for å bruke områder og ressurser som er i fellesskapets eie, som tilhører oss alle sammen.

I utformingen av disse tiltakene har vi lyttet til næringslivet. Vi har forsøkt å tilpasse oss, vi har gjort justeringer underveis, for også vi er opptatt av å unngå utilsiktede konsekvenser.

Vi står overfor enorme utfordringer, men også store muligheter. Derfor er det viktig at vi fører en aktiv næringspolitikk, og det er nødvendig at vi har et effektivt skattesystem.

Sivert Bjørnstad (FrP) [12:46:45]: Statsråden nevner mange områder som er viktige for næringslivet. Problemet er jo at på mange av de områdene går utviklingen feil vei. Regjeringen har varslet at det blir færre investeringer i infrastruktur i årene som kommer. Vi skårer til dels dårlig på innovasjon, iallfall dårligere enn våre naboland. Regjeringen har gjort arbeidslivet mindre fleksibelt. Kraften har blitt dyrere. Så er det veldig fint at regjeringen følger opp Stortingets vedtak fra våren 2021, om at næringslivet skal få en mindre administrativ byrde, tilsvarende 11 mrd. kr. Det er kjempebra. Det var et forslag jeg fremmet, og det er veldig bra at regjeringen følger opp det.

Statsråden nevner også tilgang på kapital. Bakgrunnen for spørsmålet er at vi i den siste tiden har snakket med mange banker, investeringsbanker og andre miljøer som driver med kapitalinnhenting til norske bedrifter, og det disse miljøene sier, er at det er tilnærmet kapitaltørke blant utenlandske investorer, nettopp fordi Norge blir sett på som et land hvor det er stor politisk risiko. Det har det ikke vært tidligere.

Er statsråden enig i at den usikkerheten kan regjeringen ha vært med på å skape?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:47:51]: Det er jo litt paradoksalt, for i forrige replikkveksling fikk jeg høre at det snart ikke er norske eiere igjen fordi alt blir kjøpt opp av utenlandske eiere, og i denne replikkvekslingen, fem minutter etterpå, får jeg høre at det er kapitaltørke, og at utlendingene ikke vil investere i Norge.

Fakta på bakken er at vi i fjor satte investeringsrekord i norsk økonomi. Det ble investert for 450 000 mill. kr i Fastlands-Norge. Vi må tilbake til 2007

for å finne en like høy vekst i et enkeltår. Fakta på bakken er at det i fjor ble skapt over 100 000 nye private lønnsomme arbeidsplasser i norsk økonomi. Fakta på bakken er at vi har rekordlav arbeidsledighet, og vi har den høyeste sysselsettingen på ti år. Fakta på bakken er at vi setter stadig nye eksportrekorder.

Denne svartmalingen av hvordan det står til med norsk økonomi, er jeg altså ikke enig i. Det er bedrifter som opplever uro og usikkerhet, og det skal vi ta på alvor. Derfor er det viktigste vi kan gjøre, å få kontroll på inflasjonen, men da må vi også føre en ansvarlig økonomisk politikk, og det gjør denne regjeringen.

Sivert Bjørnstad (FrP) [12:48:55]: Begge deler kan stemme: Det kan både være færre investeringer fra nordmenn og færre investeringer fra utlendinger.

Det er riktig at det ble skapt bedrifter i fjor, og at flere kom i arbeid. Det skulle også bare mangle i og med at vi gikk ut av en pandemi som satte flere titalls tusen mennesker ut av arbeidslivet. At de kommer tilbake til arbeidslivet når pandemien er over, er ikke overraskende.

Det er ikke bare blant utlendingene det har spredt seg en skepsis til Norge som investeringsobjekt. Når regjeringen nå har skapt en så stor usikkerhet som de har gjort, fører det til at man må prise inn et politisk risikotillegg når man vurderer å gjøre investeringer i Norge. Det gjør alle investeringer her dyrere, og alle investeringer ute relativt sett billigere.

Konsekvensen av det er bl.a. at mange av de lokale gode norske eierne har flyttet ut av landet. Statsråd Vestre har sagt at han ønsker hver og en av dem hjem igjen. Det synes jeg er bra, men har statsråden tenkt å følge det opp med politikk, ikke bare med ord?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:49:59]: Det har regjeringen absolutt tenkt å gjøre gjennom at Norge skal være verdens beste land å drive næringsvirksomhet i. På den måten vil private investorer, om de er norske eller utenlandske, se at det er smart å putte penger inn i norsk økonomi, for det gir høy avkastning, det gir forutsigbarhet, og det bidrar til å bygge store verdier. Det er en av styrkene med norsk økonomi, og det skal vi selvfølgelig fortsette med.

Så ser vi også framover. Når Norges Bank, regionale nettverk, som altså snakker med de største bedriftene våre, og et representativt utvalg peker på at investeringsveksten kommer til å fortsette i år, er det positivt. Når vi nå ser at konjunkturbarometrene blir mer positive, er det noe vi skal ta med oss. Når også medlemsbedriftene til NHO og andre store arbeidsgiverorganisasjoner nå forteller om et noe mer positivt bilde enn det de gjorde for en tid siden, må vi ta med oss det.

Hvis representanten er bekymret for at utenlandske investorer priser politisk risiko, bør han ikke bidra til å

snakke ned norsk økonomi og norsk næringsliv, sånn at det risikopåslaget blir høyere enn nødvendig. Det skal i hvert fall ikke jeg bidra til.

Presidenten [12:51:04]: Me går då til spørsmål 15.

Spørsmål 15

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [12:51:19]: «Utvikling av næringslivet på Svalbard er svært viktig for å sikre fortsatt norsk bosetting. I forbindelse med covid-19-pandemien fikk Longyearbyen to egne støttepakker, som blant annet skulle gå til reiselivsnæringen. Sluttrapporten viser et underforbruk på omtrent 7,9 mill. kr. Lokalstyret har søkt departementet om å få plassere disse midlene i et eget næringsfond for Svalbard, men søknaden har ikke blitt innvilget.

Hvordan ser statsråden på et slikt næringsfond for å styrke næringslivet – og spesielt reiselivet – på Svalbard?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:52:00]: Takk for spørsmålet.

Reiselivsnæringen er en sentral næring i Longyearbyen og et viktig bidrag til det lokale samfunns livet. Derfor var det riktig og viktig å etablere en midlertidig tilskuddsordning som skulle avhjelpe negative konsekvenser som følge av covid-19-utbruddet, og samtidig bidra til omstilling, gjenoppbygging og utvikling av nettopp reiselivsnæringen på Svalbard under koronapandemien. Etter koronapandemien sto det igjen i overkant av 7,9 mill. kr på denne støtteordningen. Det er helt riktig som representanten sier, at Longyearbyen lokalstyre – som vi har et godt samarbeid med – søkte om å få omdisponere de gjenværende midlene for å finansiere et internt arbeid som lokalstyret mener er nødvendig for å bli enda mer næringsvennlig, altså et godt formål.

Midlene til den midlertidige tilskuddsordningen for omstilling, gjenoppbygging og utvikling av reiselivsnæringen på Svalbard ble bevilget av Stortinget til dette konkrete formålet. Det følger av bevilgningsreglementet at udisponerte midler fra midlertidige tilskuddsordninger skal føres tilbake til statskassen, til oss alle, der som midlene ikke er benyttet. De kan derfor ikke benyttes til andre formål enn det Stortinget har besluttet.

Næringsutvikling er et viktig virkemiddel i forvaltningen av Svalbard og for å nå de svalbardpolitiske målene som Stortinget har satt for øygruppa. Målet for framtidig næringsutvikling på Svalbard er å legge til rette for et diversifisert, kunnskapsintensivt, bærekraftig og helårig næringsliv. I det arbeidet har Longyearbyen lokalstyre naturligvis en kjempeviktig rolle, og siden 2020

har vi derfor bevilget 1 mill. kr årlig til lokalstyret for deres arbeid med nettopp næringsutvikling. Tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet skal benyttes til å tilrettelegge for at Longyearbyen lokalstyre kan fortsette sitt gode arbeid for næringsutvikling og omstilling i Longyearbyen i tråd med overordnede målsettinger.

Jeg vil legge til at i tillegg til disse midlene er det i budsjettet for inneværende år også øremerket 5,4 mill. kr til næringsutvikling på Svalbard gjennom Innovasjon Norge, Forskningsrådet og UNIS, på samme måte som de tre siste årene. De landsdekkende virkemidlene i det næringsrettede virkemiddelapparatet er naturligvis også tilgjengelig for bedrifter og andre aktører på Svalbard.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [12:54:35]: 1 mill. kr årlig til tilrettelegging for næringsliv i Longyearbyen er jo nok til en stilling i lokalstyret. Det norske næringslivet i Longyearbyen er mer sårbart for endringer enn på fastlandet. Derfor er det nødvendig å bidra til at det eksisterende norske næringslivet settes i stand til å omstille seg for en ny hverdag som blir helt ulik den vi finner på fastlandet. Vi oppfatter at lokalstyret er bevisste på dette og vil bygge opp en næringsstrategi basert på regjeringens egen nærings- og innovasjonsstrategi. Hva mener statsråden kan bidra til nødvendig og helhetlig omstilling av eksisterende norsk næringsliv i Longyearbyen?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:55:26]: Det er mye som skal til, og jeg er veldig glad for at Stortinget har sluttet seg til både denne millionen som er øremerket til lokalstyrets arbeid, og også de 5,4 mill. kr som kommer fra Innovasjon Norge, Forskningsrådet og UNIS, som også har til formål å styrke næringslivet på Svalbard.

Jeg må bare understreke igjen at de milliardene vi har i vårt eksisterende virkemiddelapparat, også er tilgjengelige for næringsaktører og bedrifter som har gode ideer på Svalbard. Jeg har vært i Longyearbyen flere ganger, og det er et fantastisk sted med enorme muligheter. Noe av det vi forsøker å bidra til fra vårt departement, er at energiomstillingsplanen, som lokalstyret nå gjennomfører, også kan by på industrielle muligheter, eksportmuligheter. Jeg veldig glad for at lokalstyret har inngått en intensjonsavtale med Store Norske og med UNIS for å se på hvordan denne omstillingen også kan eksporteres ut til noen av de 1 500 andre arktiske «off-grid»-samfunnene som skal over på fornybar energi. Her tror jeg, i likhet med reiselivet og mange av de andre spennende næringene på Svalbard og i Longyearbyen, at det finnes spennende vekstmuligheter framover.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [12:56:30]: Jeg representerer et parti som har veldig tiltro til lokalstyret og lo-

kaldemokratiet og at de skal legge en viss form for føring for utviklingen i sine lokalsamfunn. Omstillingsbehovet i Longyearbyen er her nå med bakgrunn i grep regjeringen har tatt eller står på trappene til å ta – en rekke grep som endrer rammevilkårene dramatisk for det norske næringslivet i Longyearbyen, bl.a. gjennom et miljøregelverk som vil ha veldig inngripende konsekvenser for næringslivet i Longyearbyen.

Hvordan vil statsråden bidra til å støtte Longyearbyens lokalstyres lokale arbeid med å skape nødvendig forutsigbarhet for bærekraftig næringsutvikling, utover å anta at energiomstilling og omstilling av statens eget selskap er løsningen?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:57:31]: Nå ga jeg jo noen eksempler på områder der jeg mener det er stort potensial. Regjeringen jobber også med en svalbardmelding og vil helt sikkert der peke på muligheter for omstilling, for nyskaping og for enda mer bærekraftig næringsliv og ikke minst også en helhetlig og god svalbardpolitikk.

Men dette spørsmålet handler om ubrukte koronamidler, og jeg må forholde meg til det bevilgningsreglementet som Stortinget har vedtatt. Der står det, i § 5, at utgiftsbevilgninger ikke kan overskrides, og de kan heller ikke brukes til andre formål enn forutsatt av Stortinget. Når Stortinget har forutsatt at disse midlene skal brukes i forbindelse med covid-19, har jeg ikke mulighet til å si til lokalstyret at de kan brukes til generell næringsutvikling. Da ville jeg ha brutt med det som er forutsetningen fra Stortinget. Derfor må man heller komme tilbake til dette i andre budsjettprosesser, og der er Fremskrittspartiet fri til å foreslå det de mener er riktig satsing for Longyearbyen.

Spørsmål 16

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:58:49]: «Havbunnen utenfor Norge har mineraler nok til å dekke forbruket i verden i mange år. Mineraler er viktig i det grønne skiftet. EU har karakterisert tilgangen på mange av mineralene som kritisk. Energikrisen og det økende konfliktnivået med Russland og Kina bidrar også til å styrke behovet for mer utvinning i demokratiske land. Norge har svært kompetente miljøer på dette feltet.

Vil statsråden sette fart på utviklingen, og legge til rette for at kommersielle selskaper kommer i gang med å utvinne mineralforekomster på havbunnen?»

Statsråd Terje Aasland [12:59:24]: Takk for spørsmålet.

Det er ingen tvil om at verden trenger mineraler. Tilgang på nok mineraler er avgjørende for overgangen til

lavutslippssamfunnet – dette fordi mineraler er nødvendig for de løsninger som må til for å redusere utslippene og gjennomføre det grønne skiftet. I dag foregår utvinning av mineraler fra landbaserte kilder og er i stor grad konsentrert i et fåtall land eller selskaper. Dette bidrar til en sårbar forsyningssituasjon, og ofte er dette også land med lavere helse-, miljø- og sikkerhetsstandarder enn her hjemme i Norge.

Den geopolitiske utviklingen den senere tid har også vist at kontroll over ressursene er viktig for forsyningssikkerheten, noe våre allierte også er opptatt av. Det er derfor viktig at mineralene kommer fra land med stabile og demokratiske styresett. På norsk kontinental-sokkel er det gjort funn av interessante forekomster av havbunnsmineraler. Oljedirektoratet har lagt fram en ressursvurdering som viser nettopp dette. Mineralvirksomhet på havbunnen kan derfor ha et stort framtidig markeds- og verdiskapingspotensial, forutsatt at slik virksomhet kan drives på en bærekraftig og forsvarlig måte.

Olje- og energidepartementet gjennomfører en åpningsprosess og har hatt en konsekvensutredning og utkast til beslutning om åpning av området på offentlig høring. I høringen er det særlig pekt på at kunnskapen om natur- og miljøforhold i åpningsområdet er begrenset. For å avdekke om det er mulig å drive lønnsom utvinning av mineraler med akseptabel grad av miljøpåvirkning, er det viktig å legge til rette for ytterligere ressurskartlegging og leting.

En åpningsprosess som kan bidra til å mobilisere leteaktivitet fra industriaktører, er viktig for å få til dette. Vi forventer også et betydelig potensial for teknologi-overføring til havbunnsmineralvirksomheten fra andre næringer, slik som bl.a. petroleumsvirksomheten, men også verftsindustrien, rederiene og landbasert gruve- og prosesseringsvirksomhet vil kunne bidra med mye teknologi, kompetanse og tjenester til en slik ny næring.

Min hensikt er derfor å åpne opp for leting etter havbunnsmineraler og at vi kan basere en eventuell utvinning på god kunnskap og føre-var-prinsippet. Vi har et godt utgangspunkt for å kunne klare å etablere nye næringer basert på det.

Kari Henriksen overtok her presidentplassen.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:01:49]: I dag forbraker Europa 20–30 pst. av verdens metaller, men vi produserer selv kun 3–5 pst. av disse. Dette gjør oss svært avhengig av import, og Kina kontrollerer gjennom prosessering mellom 35 pst. og 90 pst. av kritiske metaller som kobber, kobolt, nikkel og sjeldne jordarter. Spørsmålet flere begynner å stille seg, og som flere burde stille seg, er om Europa gjør seg like avhengig av Kina for framtidige metaller og mineraler som man tidligere har

vært av gass fra Russland. Så spørsmålet mitt blir: Hva gjør regjeringen, og hvordan ser regjeringen på det å øke forsyningsberedskapen, i både Norge og Europa, for både mineraler, olje og gass i lys av faren for en mulig eskalering av stormaktskonflikter framover?

Statsråd Terje Aasland [13:02:48]: Er det et land som virkelig bidrar til å ta ressursituasjonen og gjensidig avhengighet på alvor, så er det nettopp Norge. Vi har i 2022 bidratt til å levere mer olje og gass til markedet og til et Europa som virkelig trenger det. Utgangspunktet er at vi kan klare det i kanskje fire-fem år til. Vi har også annonsert at vi ønsker å lyse ut nye leteliser i stort omfang på spennende områder. Vi er i gang med denne åpningsprosessen for havbunnsmineraler, en åpningsmelding jeg håper å legge fram for Stortinget før sommeren. Næringsministeren, som akkurat forlot salen, har også jobbet og jobber med en mineralstrategi som jeg tror kommer til å bli positivt mottatt, og som kommer til å bety at vi også på land kan ta ut mineraler til det grønne skiftet. Vi trenger å snu alle steiner for å bidra til at vi slipper å bli ensidig avhengig av land vi egentlig ikke ønsker å bli ensidig avhengig av.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:03:50]: Jeg vil gi statsråden rett i at vi har både kompetanse og ressurser som vi bør utforske. Vi har prosessindustri som gir mulighet for å utvikle komplette verdikjeder. Det snakkes hele tiden om at vi skal satse på grønne batterifabrikker og andre prosesser i det grønne skiftet, men det er veldig lite fokus på hvor innsatsfaktorene som mineraler og metaller skal komme fra. Regjeringen har fulgt nøye med på at konkurransefortrinnet vårt med lave og stabile strømpriser har forsvunnet. Regjeringen har innført historiske skatteøkninger og gitt SV vetorett på olje- og gassområdet. Det har vært lovet at en melding om en havbunnsmineralstrategi skal komme denne våren. Vi har ikke sett noe til den ennå. Så spørsmålet mitt er: Blir gruvedrift og havbunnsmineraler det neste som ofres for å få SVs godkjenning av statsbudsjettet?

Statsråd Terje Aasland [13:04:48]: Med de påstandene som ligger i spørsmålet, er det vanskelig helt å forstå hvor representanten henter sine analyser fra. Er det en regjering som virkelig har lagt til rette for at vi skal kunne øke olje- og gassaktiviteten, sørge for at vi bidrar til Europas energisikkerhet gjennom en tydelig aktivitet på norsk sokkel, så er det denne regjeringen. Vi har også gjort svært mye for å dempe konsekvensene av svært høye strømpriser som følge av krigen i Ukraina og energiknappheten i Europa. Vi er veldig tydelig på at vi ønsker å utforske mulighetene nettopp for å se på om det er mulig å hente ut havbunnsmineraler til det grønne skiftet på en bærekraftig måte, med føre-var-prinsip-

pet godt inntatt basert på vår forvaltningstradisjon. I tillegg, som jeg sa, jobber næringsministeren intenst med å få på plass en mineralstrategi som kan underbygge at vi kan tilføre industrien vår – batterifabrikker, hva det måtte være – verdifulle mineraler i tiden framover nettopp for å gjennomføre det grønne skiftet.

Spørsmål 17

Terje Halleland (FrP) [13:06:09]: «Årets konjunkturrapport fra Norsk Industri viser at framtidsutsiktene for norske industribedrifter er høyst usikre, ikke minst på grunn av de høye strømprisene. Inflasjon, høyere renter, dyrere mat og høye strømpriser skaper økte utgifter for bedriftene. Vi ser at også verdens mest brukte kredittopplysningsforetak, Creditsafe Norge, mener 2023 kan bli et rekordår for konkurser i Norge.

Vil statsråden vurdere nye tiltak på energiområdet som kan bedre situasjonen for næringslivet fremover?»

Statsråd Terje Aasland [13:06:49]: Jeg takker representanten Halleland for spørsmålet.

Jeg har lyst å starte med å si at trygg økonomisk styring er en forutsetning for utvikling av industri og næringsliv i Norge – svært vesentlig. Regjeringen gjorde betydelige prioriteringer i retning av å holde kontroll på norsk økonomi gjennom statsbudsjettet for 2023. Det var vanskelige prioriteringer, men det var nødvendige prioriteringer for bruken av oljepenger. Den tiden var omme.

Når det gjelder strøm, er regjeringens klare mål å finne gode og langsiktige løsninger som gjør at bedrifter kan være trygge på at det er tilstrekkelig med kraft tilgjengelig til en rimelig pris. Regjering har lagt fram flere tiltak på energiområdet for å avhjelpe eller hjelpe næringslivet med å håndtere høye strømpriser, bl.a. gjennom en lånegarantiordning og en energitilskuddsordning for strømintensive bedrifter. Regjeringen har lagt til rette for bedre tilgang på fastprisavtaler ved å endre grunnrenteskatten på vannkraft. Dette markedet har nå så smått kommet i gang og gir et viktig og langsiktig bidrag til forutsigbare kraftpriser for næringslivet, men jeg vil understreke at det er viktig at både kraftselskaper og næringsliv bidrar til at dette utvikles også i fortsettelsen.

Regjeringen annonserte 15. februar at vi starter et arbeid med å utrede innføring av kontrakter med variabelt forbruk i det nye kontraktsunntaket for standard fastprisavtaler og utrede endringer av kontraktsunntaket for kraftintensiv industri, slik at dette også kan gjelde avtaler med varighet på tre år eller mer.

Det er høy aktivitet i norsk økonomi. Sysselsettingen har gjennom 2021 og 2022 steget kraftig. Arbeidsledigheten er svært lav. Mange bedrifter har vært begren-

set av kapasitetsproblemer og mangel på arbeidskraft, og slik er det fortsatt. I denne situasjonen har arbeidet med strømtiltak for næringslivet vært en krevende balansegang, der vi på den ene siden har søkt å unngå å skape ytterligere press i økonomien, samtidig som vi har ønsket å gi særlig rammede bedrifter hjelp til å håndtere situasjonen.

Og litt fra virkelighetsbildet: Det er søkt om nettilknytning for 21 500 MW – 6 500 MW er reservert kapasitet og 15 000 MW er ikke tilknyttet. Det er en utfordring, men det er også et sterkt uttrykk for at industri og næringsliv gjerne vil investere i Norge, i de nye mulighetene og i den stabiliteten og forutsigbarheten som faktisk foreligger. Investeringsveksten i industrien i 2022 var på 28,1 pst. økning, og anslag viser at investeringsveksten vil øke betydelig også i 2023. Så jeg er uenig i premisset, at det er stor usikkerhet knyttet til norsk økonomi. Det er veldig mange muligheter i norsk økonomi, og uttrykk fra industri og næringsliv viser at de velger å satse, investere og utvikle seg i Norge.

Terje Halleland (FrP) [13:09:49]: Tusen takk for svar.

Vi hadde nok ikke stått her hvis vi ikke hadde sett at det også er muligheter i norsk næringsliv. Men så gjelder det å skape forutsigbarhet for næringslivet, der vi ser at myndighetene vil gripe inn når det er behov for det – og i den situasjonen som vi har i næringslivet i dag, er det absolutt behov for å gripe inn.

Vi har høy inflasjon, noe regjeringen for så vidt viser til i enhver sammenheng for å redusere bruken av offentlige midler. Vi har i spørsmål til finansministeren fått bekreftet at økt strømtøtte ville ført til lavere inflasjon. Det kunne jeg tenkt meg var ett av tiltakene man kunne vurdert, men fastprisavtale på strøm er nå den store satsingen. Nå er det 370 bedrifter som har fått fastprisavtale. Er dette regjeringens suksessformel?

Statsråd Terje Aasland [13:10:55]: Jeg sa allerede i mitt første svar til representanten Halleland at 370 bedrifter, som nå har inngått fastpriskontrakter, ikke er nok. Vi trenger å videreutvikle det markedet, og jeg forventer at både kraftselskapene og næringslivet selv bidrar til at det tegnes kontrakter i fortsettelsen. Jeg tror det er ganske vesentlig for å sikre forutsigbarhet for energikostnadene i tiden framover. Vi har gjort vårt for at dette skal bli bedre ved å innføre endringer i kontraktsunntaket, slik at faktisk forbruk blir rammen for det. Jeg tror det er positivt at man får til den endringen, og at flere da kan slutte seg til en fastpriskontrakt, som jeg mener er en viktig forutsetning i tiden framover.

Jeg har sett og overvært tegning av kontrakter for kraftforedlende industri som er svært konkurransedyktig ut fra hva som er mulig å oppnå i andre deler av Euro-

pa. Jeg mener at Norge har et fortrinn, men det fortrinnet skal vi forsterke i fortsettelsen.

Terje Halleland (FrP) [13:12:01]: Spørsmålet mitt gikk på nye tiltak. Jeg går ut fra at statsråden også registrerer at det er en viss frustrasjon ute i næringslivet over manglende tiltak fra regjeringens side. Nå er det ikke mange ukene siden statsråden var ute og lovet lavere strømpriser både til husholdningene og til næringslivet, og man ønsker, som han bekreftet i sitt svar nå, at kraft skal være et konkurransefortrinn i Norge. Da er vi begge to klar over at det er nødvendig med mer kraft. Vi hadde en debatt i går om kjernekraft. Det vet vi at ikke er løsningen for dagens utfordringer, men det er ikke havvind heller. Hvilke tiltak er det regjeringen ønsker å gjøre som på kort sikt kan bedre kraftsituasjonen og få ned strømprisene for forbrukere og næringsliv i Norge i dag?

Statsråd Terje Aasland [13:13:02]: Det viktigste tiltaket på mellomlang sikt er det tiltaket Fremskrittspartiet er imot, nemlig vindkraft på land. Det er den kraften som lettest lar seg bygge ut, som er rimeligst å bruke, og hvor også industrien ofte engasjerer seg. Her tegner man ofte langsiktige kontrakter på 10–15 år, nettopp for å realisere vindkraftprosjekt, men også for å sikre industrien forutsigbar tilgang på rimelig energi. Men det tiltaket er Fremskrittspartiet imot, etter det jeg forstår.

Vi har ikke til hensikt å innføre nye tiltak som betyr at vi kaster oljepenger etter løsninger der en subsidierer kraftpris for industrien, men jeg mener at kontraktsunntak er et godt virkemiddel. Det er et virkemiddel som egentlig kan være på permanent basis hvis det utvikler seg i positiv retning og det blir etablert som et funksjonelt virkemiddel for næringslivet, nettopp fordi det er med på å skape forutsigbarhet i en tid hvor kraftprisene mest sannsynlig kommer til å variere mer enn det vi har vært vant til historisk.

Spørsmål 18

Sofie Marhaug (R) [13:14:16]: «I statsbudsjettet for 2023 bevilget regjeringen og Sosialistisk Venstreparti 160 mill. kr til Husbanken som kommunene kunne søke på for å energieffektivisere for eksempel kommunale utleieboliger eller eldreboliger. Samme dag som Arbeiderpartiets landsmøte startet, lanserte statsråden 100 ekstra millioner kroner til dette, som skal komme i revidert nasjonalbudsjett.

Har regjeringen oversikt over resultatene av den opprinnelige bevilgningen og hvordan den traff leietakere, og når vil de nye midlene bli utbetalt?»

Statsråd Terje Aasland [13:14:51]: Jeg er glad for at det er stor etterspørsel etter tilskuddet til energiltak i kommunale utleieboliger, omsorgsboliger og sykehjem. Et premiss for dette tilskuddet er at kommunene skal gjennomføre energiltak som fører til redusert årlig energibehov eller redusert behov for kjøpt energi. Det er videre et premiss at dette skal gi reduserte energiutgifter for leietakere og permanent forbedring av bygg uten at husleien økes. Redusert energibehov knyttet til hvert enkelt tiltak blir beregnet i en egen modell i søknadsløsningen.

Bare halvannen uke etter at utlysningen for 2023 var åpnet, var midlene tildelt. Husbanken ga tilskudd til 134 prosjekter i 42 kommuner, fra Eigersund i sør til Storfjord i nord. Flere kommuner fikk avslag på sine søknader fordi rammen på 160 mill. kr var brukt opp.

Tiltakene det er gitt tilskudd til, skal være gjennomført innen utgangen av november i år. Det er derfor for tidlig å si noe om hvordan leietakerne har blitt direkte berørt.

Dersom Stortinget bevilger ytterligere midler til ordningen, vil Husbanken raskt kunne utlyse disse midlene. Det tror jeg er sårt tiltrengt, ut fra det som var søkergrunnlaget da ordningen ble etablert og utlyst første gang.

Sofie Marhaug (R) [13:16:13]: Jeg takker statsråden for et skikkelig svar. Det tyder på at det egentlig er enorm etterspørsel i kommunene etter energieffektiviseringstiltak når det bare tar halvannen uke og mange får nei fordi pengene er brukt opp, ikke fordi prosjektene er dårlige.

Landsmøtet til Arbeiderpartiet vedtok også å styrke Enova-tiltak for energieffektivisering med 1 mrd. kr. Det er en del av energiutvalgets rapport, som ble vedtatt i helgen. Selv med de budsjettlekkasjene som allerede har kommet, altså 100 mill. kr ekstra, er det helt åpenbart en lang vei å gå for å komme opp i den summen på 1 mrd. kr kun til energieffektiviseringstiltak. Vi vet at det også har vært problemer med, eller det har i alle fall tatt tid, å utbetale den delen av huseiernes nettleie som skal gå tilbake til dem.

Hvor raskt vil regjeringen få på plass denne milliard, og er den ment som en ettårsinvestering eller en årlig budsjettpost?

Statsråd Terje Aasland [13:17:23]: Ut fra det som er situasjonen i kraftmarkedet og kraftsystemet vårt, er jeg veldig glad for at det er en enorm etterspørsel etter den typen tiltak. Det er viktig at vi får til gode tiltak for energieffektivisering, bedre bruk av energien vår og spesielt høyfiredlede elektroner. Vi kommer til å lansere en handlingsplan for enøktiltak i tilknytning til statsbudsjettet for høsten. Der kommer vi til å være veldig tydelige når det gjelder retningen videre. En ønsker å

inkludere alle deler av norsk økonomi i denne handlingsplanen for enøktiltak, og en ser også på muligheten for å bidra til at man får på plass insitament for at også folk skal kunne ta i bruk ordinær teknologi for å redusere sitt strømforbruk.

Sofie Marhaug (R) [13:18:18]: Apropos energieffektivisering: En veldig lite effektiv måte å forbruke energi på er kraftkrevende kryptoutvinning. Arbeiderpartiet vedtok denne helgen også, i den berømte rapporten til energiutvalget, at Arbeiderpartiet skal si nei til kryptoutvinning. De vedtok til og med å legge til et tydelig nei til kryptoutvinning. Det er veldig bra. Rødt har foreslått dette mange ganger på Stortinget, nå sist i tilknytning til hvordan vi kan lage noen kriterier for tilknytning til nettet, men Arbeiderpartiet har ikke støttet det så langt.

Mitt neste spørsmål er: Hvordan i alle dager vil Arbeiderpartiet følge opp sitt vedtak om å si tydelig nei til kryptoutvinning, når de stemmer ned alle forslag om det på Stortinget?

Statsråd Terje Aasland [13:19:19]: Jeg er veldig glad for at representanten har viet Arbeiderpartiets landsmøte så mye oppmerksomhet. Som jeg sa i går, var det et veldig godt landsmøte med veldig konstruktive og gode vedtak. Nå er ikke alt det vedtatt av regjeringen. Regjeringen vil eventuelt bli forelagt saker som kommer fra f.eks. Arbeiderpartiets landsmøte, fra Senterpartiets landsmøte eller som på andre måter ligger i prosess inn mot regjeringen, og vi kommer tilbake til hvordan vi skal gjennomføre det.

Når det gjelder kryptovaluta spesielt, er det klart at hvilke krav en stiller om nettilknytning, om energiutnyttelse, om bruk av varme osv., er relevante spørsmål å ta tak i forholdsvis raskt. Det kan også være andre ting, f.eks. at en er tydelig på det som står i Arbeiderpartiets landsmøtevedtak om tilknytning, altså at de ikke skal ha tilknytning til nettet. Det er en vanskeligere sak, men jeg har til hensikt å følge det opp på en best mulig måte og sørge for at vi bruker strømmen så effektivt som mulig i Norge.

Spørsmål 19

Tobias Drevland Lund (R) [13:20:34]: «Eiendom Norge sin utleieprisstatistikk fra 18. april viste at leieprisene i de fire store byene steg med 4,4 pst. i første kvartal 2023. Det siste året har leieprisene steget med 10,4 pst., ifølge Eiendom Norge. En galopperende leieprisvekst rammer dem som har minst, aller mest.

Vil statsråden iverksette noen tiltak som sørger for at de nesten én million leietakerne i Norge kommer seg gjennom denne priskrise?»

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [13:21:04]: For Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering er det grunnleggende viktig at folk har ein trygg og god plass å bu, og at ein skal kunne skaffe seg ein plass å bu og ta vare på den plassen innanfor dei økonomiske rammene ein har. Det er krevjande for ein del i dag, både for dei som eig eigen bustad og opplever aukande renter og kostnader, og for veldig mange av dei som er på leigemarknaden.

Leigemarknaden er ei utfordring vi har stor merksemd på. I 2022 var leigeprisen historisk sterk, både i storbyane og når ein ser landet under eitt. Nokre stader er det få leigebustader i marknaden, og det kan gjere det vanskeleg å finne ein høveleg bustad. Det bidreg òg til å presse prisane opp.

Det er likevel verdt å merke seg at husleigelova har klare reglar for å justere leige i leigeforhold. Det kan ikkje avtalast ei leige som er urimeleg høg, og ein kan ikkje auke leiga meir enn konsumprisindeksen i tida etter siste leigefastsetjing.

For å få betre balanse mellom tilbod og etterspørsel i leigemarknaden jobbar regjeringa for å auke tilbodet av bustader. Det er ikkje minst viktig no, i ei tid der kommunane buset rekordmange flyktningar. Husbanken rettleier kommunane med å skaffe bustader, og departementet førebur informasjonstiltak for å mobilisere endå fleire privatpersonar som kan leige ut delar av bustaden sin, fritidseigedomen eller andre bustader som i dag ikkje vert leigde ut. Andre tiltak vert òg vurderte.

Eg vil leggje til at bustøtta er eit viktig verkemiddel for å sikre at husstandar med låg inntekt og høge buutgifter kan bu i ein trygg og god bustad. For tida mottok rundt 110 000 husstandar bustøtte kvar månad. Om lag ni av ti av dei leiger bustaden dei bur i. Mottakarane har dei to siste vintrane fått ekstrautbetalingar for å handtere dei høge straumprisane.

Husleigelova er viktig for å sikre trygge leigeforhold. Regjeringa set no ned eit utval som skal gå gjennom lova og føreslå endringar. Leigemarknaden er òg eit viktig tema i den komande stortingsmeldinga om ein heilskapleg bustadpolitikk, som vi tek sikte på å leggje fram våren 2024.

Tobias Drevland Lund (R) [13:23:39]: Jeg takker for svaret. En husleieøkning på 10,4 pst. i de største byene er veldig høyt, men dette rammer ikke nødvendigvis bare de største byene med størst press. Ser man på hele landet under ett, er økningen i husleieprisene på 3,5 pst., kan SSB melde i dag. Det gir grunn til enda mer bekymring for de nesten én million menneskene som er på leiemarkedet i Norge.

Rødt har tidligere utfordret regjeringen, og blitt nedstemt i denne salen, til å sette et makstak for hvor

mye leien kan øke, på 2 pst. i året. Jeg skal ikke ta den reisen en gang til, men når vi nå ser at leieprisene er galopperende, skyter i været og gjør at folk som allerede sliter mye med økonomien, får det enda trangere: Er det slik at statsråden også vil se på noen politiske grep her og nå for å sørge for at de som leier, får det bedre – noe annet enn å komme med formaninger om at utleierne ikke skal øke prisen, som statsråden har gjort mange ganger?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [13:24:45]: For det første er det viktig å ha med seg at det i gjeldende lovverk som sagt ligg klare reglar for korleis ein i utgangspunktet skal kunne fastsetje leiga både når ein inngår ei kontrakt, og når det gjeld justering av leigeprisen undervegs i ei kontrakt. Det er viktig at den enkelte er merksam på dei rettane ein har knytt til det, for det første viss ein opplever å få ei husleige som er urimeleg høg samanlikna med samanliknbare kostnader i området som ein skal leige leilegheit i, og dernest når det gjeld at prisutviklinga skal følgje konsumprisindeksen.

Noko av det ein opplever, er nok òg konsekvensane av ein sterk kostnadsvekst i samfunnet og aukande renter. Difor er det viktig å føre ein politikk som bidreg til at ein held kostnadsveksten i samfunnet under kontroll, av omsyn til både dei som eig bustader, og den nesten ein millionen som er på leigemarknaden.

Tobias Drevland Lund (R) [13:25:52]: Jeg hører dessverre ingen konkrete tiltak, men jeg vil gå videre til en annen problemstilling. For alle dem som ikke nødvendigvis er på det private utleiemarkedet, men som bor i en kommunal leilighet, er det faktisk kommunene som er deres største kreditor i hverdagen. TV 2 kunne 23. mars fortelle om pensjonisten Solfrid Dimmen Hansen, som bor i en kommunal bolig i Oslo. Oslo har i likhet med de fleste andre kommuner i Norge gjengs leie – altså markedsleie også på kommunale boliger. Hansen har nå en månedsleie på 14 000 kr. Det er ikke uvanlig hvis man bor i Oslo, heller ikke i kommunal bolig. Etter at hun i april fikk et husleiehopp, fikk hun 1 000 kr mer i leie, og det er etter at bostøtten er trukket fra.

Mitt spørsmål er: Mener statsråden at de som har minst, som ofte bor i en kommunal bolig, skal avkreves gjengs leie, og vil regjeringen se på gjengs leie også når man går gjennom husleieloven?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [13:26:52]: Det representanten tek opp, gjeld situasjonen på utleigemarknaden i nokre av dei største byane og den kostnaden ein del har ved å leige. Eg kan ikkje gå inn på enkeltspørsmål, men det eg kan seie, er at desse spørsmåla – knytt til både det bustadsosiale arbeidet og det ansvaret som

har vorte ytterlegare forsterka gjennom den nye lova som snart trer i kraft på det området – er noko vi har dialog med kommunane om, òg i arbeidet med bustadmeldinga. Eg hadde seinast for nokre dagar sidan eit møte med ei rekkje organisasjonar som er opptekne av det bustadsosiale arbeidet, Kirkens Bymisjon, Blåkors og ei rekkje av organisasjonane til dei funksjonshemma, i tillegg til Oslo kommune, Sarpsborg, Iveland – fleire kommunar – om nettopp korleis ein tek tak i nokre av dei store utfordringane ein har i dei største byane.

Eg vil òg berre seie at vi allereie har kome med konkrete tiltak på bustadmarknaden, både å auke låneramma i Husbanken og no med tilskot til utleigebustader, noko som er tiltak for å avhjelpe situasjonen på leigemarknaden for ulike grupper.

Spørsmål 20

Helge André Njåstad (FrP) [13:28:12]: «Et ekspertutvalg har anbefalt regjeringa å ta en større del av inntektene fra verdiskapingen ute i kommunene og bringe inntektene inn til Finansdepartementet. Dette vil ramme Distrikts-Norge svært hard, og særlig Kyst-Norge på grunn av den foreslåtte endringen i beskatning av havbruk og formue. Alt dette blir gjort for å øke statens pengebinge, mens man fordeler småpenger tilbake til kommunene.

Kan statsråden bekrefte at man nå legger bort forslag om å ta penger fra havbrukskommuner og kommunene sin andel av formuesskatten?»

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [13:28:46]: Inntektssystemutvalet la fram si utgreiing om inntektssystemet for kommunane hausten 2022. Utvalet hadde mange ulike forslag og anbefalingar til endring av inntektssystemet, bl.a. å omfordele delar av kommunane si inntekt frå havbruk, og at formuesskatt bør utgjere ein mindre del av kommunane sitt skattegrunnlag. Alle forslaga frå utvalet inneber ei omfordeling mellom kommunane, ikkje auka inntekter for staten.

Utvalet si utgreiing var på ei brei høyring hausten 2022, og departementet fekk inn om lag 300 høyringsvar til denne. Regjeringa har tidlegare signalisert at vi tok sikte på å leggje fram forslag til nytt heilskapleg inntektssystem for kommunane i kommuneproposisjonen for 2024, som vert lagt fram for Stortinget i morgon. I proposisjonen vi legg fram i morgon, vil vi varsle at vi kjem til å bruke noko meir tid på den gjennomgangen, og at regjeringa vil leggje fram ein heilskapleg gjennomgang av inntektssystemet for kommunane i ei eiga melding til Stortinget våren 2024. Vi tek dermed sikte på at nytt inntektssystem for kommunane får verknad frå og med 2025.

Ut frå det faktum er greia òg at vi framleis ikkje har kome til det punkt at vi har landa konklusjonar på ulike område knytt til inntektssystemet, men i denne gjennomgangen vil vi sjølvstilt vurdere anbefalingane frå utvalet og høyringssvara. Utvalet hadde fleire forslag og anbefalingar til endringar i systemet, og enkelte av dei forslaga treng vi meir tid på å greie ut og vurdere.

I Hurdalsplattforma seier regjeringa at vi vil sikre at lokalsamfunn som stiller sine naturressursar til disposisjon for utbygging, får meir igjen for det og vert sikra ein rettmessig del av verdiskapinga. Dette har vi følgd opp overfor kommunane med havbruksverksemd, bl.a. i forslaget til auka inntekter frå produksjonsavgifta gjennom havbruksfondet. Formuleringa i Hurdalsplattforma ligg sjølvstilt òg til grunn når vi skal gjennomgå inntektssystemet og forslaget frå inntektssystemutvalet. Lokalsamfunna som stiller sine naturressursar til disposisjon for utbygging, skal sitje igjen med meir for det og verte sikra ein rettmessig del av verdiskapinga.

Helge André Njåstad (FrP) [13:31:20]: Eg takkar for svaret og registrerer at det eg i fjor sa kom til å skje med kommuneproposisjonen, nemleg at dette kom til å bli utsett, har skjedd. Mitt oppfølgingsspørsmål gjeld vasskraftkommunar og havbrukskommunar. Er det noko statsråden ser på som likestilte problemstillingar, og at ein difor behandlar det likt med omsyn til at ein har stilt naturressursar til rådighet og skal behalda ein stor del av det lokalt? Eller er det forskjell på havbrukskommunar og vasskraftkommunar i Senterpartiet si verd?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [13:31:56]: Både kraftressursar og havbruk gjeld naturressursar og bruk av dei, òg bruk av areal i fjordane våre og etter kvart utanfor dei. Som sagt skriv regjeringa i Hurdalsplattforma at vi vil sikre at lokalsamfunn som stiller sine naturressursar til disposisjon for utbygging, får meir igjen for det og vert sikra ein rettmessig del av verdiskapinga. Det gjeld på ulike område.

Når det gjeld havbruk, er nettopp det ein har sikra gjennom den nye innrettinga av havbruksskattlegginga/grunnrenteskattlegginga, at den auka produksjonsavgifta skal inngå i havbruksfondet og fordelast til vertskommunar og vertsfylke, med 80 pst. til vertskommune og 20 pst. til vertsfylke. I tillegg får ein ytterlegare inntekter utover det. Ein sørgjer òg for at dei inntektene ikkje inngår i eksempelvis inntektsutjamninga, men går direkte til vertskommune og vertsfylke.

Helge André Njåstad (FrP) [13:33:05]: Då registrerer eg at ein skal bruka ytterlegare eit år på inntektssystemet, noko som skapar usikkerheit for mange kommunar. No har denne rapporten lege på statsråden sitt bord i 254 dagar, og han skal liggja der i ytterlegare

hundrevis med dagar. Synest statsråden det er litt paradoksalt at Senterpartiet i regjering treng år og hundrevis med dagar på å setja seg inn i ein rapport Senterpartiet i Stortinget konkluderer på delelement av allereie etter fem minutt? Når kommunalpolitisk talskvinne Heidi Greni avblåste delar av rapporten etter fem minutt, så skal statsråden bruka år på å gjennomgå den same rapporten?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [13:33:46]: Det representanten Greni har vist til, er jo dei pliktene og målsetjingane som ligg i Hurdalsplattforma, som eg òg har gjenteke her – at regjeringa vil sikre at lokalsamfunn som stiller sine lokalressursar til disposisjon for utbygging, får meir igjen for det og vert sikra ein rettmessig del av verdiskapinga. Det ligg sjølvsagt til grunn og har betydning når ein skal vurdere dei forslaga som ligg i inntektssystemutvalet sin rapport.

Når det gjeld den heilskaplege gjennomgangen, trur eg nettopp det som er viktig for kommunane, er at vi brukar tilstrekkeleg tid på å gå gjennom dei ulike problemstillingane, noko som er krevjande. Det vi gjev kommunane, er føreseieleg. I morgon legg vi fram kommuneproposisjonen for 2024 på ordinært vis. Der vil vi vise kva rammer kommunar og fylke skal få for si verksemd i 2024. Så vil vi kome tilbake igjen til nytt inntektssystem, og vi vil ha gode prosessar knytt til det.

Presidenten [13:34:50]: Da er debatten i sak nr. 2 ferdig.

Sak nr. 3 [13:34:53]

Referat

Presidenten [13:34:55]: Det foreligger ikke referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.35.

